

@minimalistu.eu

Lector: Vlad Caluș

Concepția grafică a copertei: Ioana Smeria

Tehnoredactare: Ioana Smeria

Project Manager: Daniela Coman

Agentie: Subsign

Sunt fondatorul @minimalistu.eu, pasionat de a face finanțele personale accesibile tuturor. Am ajutat peste 10.000 de persoane să-și îmbunătățească finanțele personale și să devină investitori. La 19 ani, m-am mutat în altă țară pentru a construi Planable, un startup de colaborare pentru marketing, iar la 22 de ani am fost inclus în Forbes 30 Under 30. Am atins la 27 de ani un portofoliu de investiții de €200.000, obiectivul meu este independența financiară și retragerea timpurie la 30 de ani cu un portofoliu de €500.000.

© 2024 by minimalistu.eu

Reproducerea parțială sau totală a prezentei cărți fără acordul Editurii constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

București

e-mail: vlad@minimalistu.eu

Vlad Caluș

Independență financiară în 7 pași. Ghid complet de investiții

246 p., 2024

ISBN: 978-973-0-40061-8

VLAD CALUȘ

INDEPENDENȚĂ FINANCIARĂ ÎN 7 PAȘI

GHID COMPLET DE INVESTIȚII

București
2024

Disclaimer

Este important să înțelegi că investițiile implică riscuri și că nu există nicio garanție că vei obține profit. Nu sunt consultant fiscal sau financiar și nici nu dețin licențe sau calificări în domeniul consultanței de investiții. Această carte este destinată să ofere informații și perspective personale cu privire la finanțe și investiții și nu trebuie interpretată ca sfat financiar profesional.

Informațiile sau materialele prezentate în această carte nu sunt și nu pot fi considerate recomandări de cumpărare, vânzare sau păstrare a unui anumit activ financiar. Te avertizez cu privire la riscurile ridicate pe care le implică investițiile, incluzând, fără ca enumerarea lor să fie limitativă, fluctuația prețurilor pieței, incertitudinea veniturilor, randamentelor și/sau a profiturilor, fluctuația cursului de schimb, precum și posibilitatea pierderii totale sau parțiale a capitalului investit. Performanțele trecute nu reprezintă garanții ale performanțelor viitoare și nu trebuie să fie baza exclusivă a deciziei tale de investiție.

Înainte de a lua orice decizie de investiție, este recomandat să consulți un consultant financiar independent pentru a te asigura că decizia ta este în concordanță cu obiectivele tale financiare și cu situația ta personală. Această carte este oferită „așa cum este”, fără garanții de orice tip, fie ele explicite sau implicite, inclusiv, dar fără a se limita la garanțiile de comercializare, adecvarea pentru un anumit scop sau neîncălcarea drepturilor de proprietate intelectuală.

Prin utilizarea informațiilor din această carte, recunoști și accepți că responsabilitatea pentru orice decizie de investiție și pentru orice consecință care decurge din aceasta îți revine exclusiv ție.

Cuprins

Preambul. Cine sunt eu și ce anume mă califică să vorbesc despre independența financiară	9
Nu știu cum să merg mai departe	14
Zilele noastre	18
Oricine poate învăța să investească	20
 Capitolul 1. Importanța educației financiare în viața noastră	23
Filmul tău de bani	41
Înțelegerea greșită a banilor de la bun început	42
Temă pentru acasă	45
 Capitolul 2. Independența financiară și pensionarea timpurie	49
Regula 25 sau 4%	54
Evoluția pieței bursiere	56
€1.000.000 la pensie	63
Un portofoliu de investiții	68
Cifra ta de pensionare. Studiu de caz	69
Rata de economisire	77
Nivelurile mele de independență financiară	81
Urmăresc libertatea, nu luxul	82
Wealth is Quiet, Rich is Loud	84
Temă pentru acasă	88
 Capitolul 3. Obiective financiare	91
Obiective financiare	96
Obiective financiare pe termen scurt (1-3 ani)	96
Obiective financiare pe termen mediu (1-5 ani)	97
Obiective financiare pe termen lung (peste 5 ani)	97
Temă pentru acasă	99

Capitolul 4. Fundația financiară	101
Cheltuieli	104
Economii	108
Cum identific cât aș avea nevoie eu?	110
Unde se păstrează fondul de urgență?	111
Datorii	115
Temă pentru acasă. Află care sunt cifrele tale	117
 Capitolul 5. Primul tău pas spre investiții	121
Cum câștigi bani din investiții?	124
Venituri din dobânzi	124
Venituri din dividende	126
Venituri din câștiguri de capital	129
Nu juca totul pe o singură carte	130
Venituri din închirieri	131
Altele tipuri de venit	132
Instrumentele financiare	133
Depozitele	135
Titluri de stat	137
Obligațiuni municipale și corporative	139
Acțiuni	140
Exchange Traded Funds (ETF-urile)	143
Cât de des înregistrează piața de valori scăderi?	147
Alocarea și strategia unui ETF pe acțiuni	149
Afacerile	150
Imobiliare (apartamente, case, terenuri, birouri)	151
Test: Ce instrumente financiare ți se potrivesc?	154
Alocarea instrumentelor financiare	157
Portofoliu minimalist cu risc ridicat	158
Portofoliu diversificat cu risc ridicat	158
Portofoliu echilibrat cu risc mediu-ridicat	161
Factor investing	163
Tematică	166
Test. Alegerea instrumentelor financiare	170
Temă pentru acasă. Profilul de risc și alocarea potrivită	173

Capitolul 6. Prima ta investiție	175
Pasul #1 - Fă-ți un cont la broker	176
2 brokeri recomandați	177
Pasul #2 - Depune bani	183
Pasul #3 - Acționează și apucă-te de treabă	184
Temă pentru acasă. Crearea și utilizarea unui cont demo	185
 Capitolul 7. Taxe și impozite	187
Când plătești taxe și impozite?	188
Cât plătești?	189
Temă pentru acasă. Înțelegerea și gestionarea impozitelor	194
 Capitolul 8. Recapitulare. Automatizarea și simplificarea proceselor	197
Pasul #1 - Obiective financiare	198
Pasul #2 - De ce vrei independență financiară?	199
Pasul #3 - Organizează-ți bugetul	200
Pasul #4 - Automatizează-ți fluxurile de bani	201
Pasul #5 - Creează-ți un fond de urgență	203
Pasul #6 - Scapă de datorii	204
Pasul #7 - Prima ta investiție	205
Pasul #8 - Monitorizare și ajustare	205
Temă pentru acasă. Implementarea și monitorizarea unui sistem financiar automatizat	207
 Capitolul 9. Crește-ți veniturile și economiile	211
Metoda #1. Creșterea ta ca angajat	213
Pasul #1 - Fundația	215
Pasul #2 - Avansarea în carieră	217
Pasul #3 - Către roluri executive	218
Metoda #2. Schimbarea carierei și dezvoltarea unor abilități solicitate în viitor	220
Evaluarea și stabilirea obiectivelor	222
Actualizarea profilului LinkedIn	222
Aplicarea pentru locuri de muncă	223

Pregătirea pentru interviuri	224
Negocierea ofertelor de muncă	224
Metoda #3. Calea antreprenoriatului	225

Încheiere	231
Mulțumiri	235
Note	237
Bibliografie	243

Preambul

Cine sunt eu și ce anume mă califică
să vorbesc despre independența
financiară

Într-o lume în care costurile cresc într-un ritm alarmant, salariile bat pasul pe loc, iar la știri se vorbește în fiecare zi despre inflație și situația economică precară, pare din ce în ce mai greu să atingi un nivel de stabilitate financiară. Dar oportunitățile noastre financiare sunt astăzi mai numeroase și mai diverse ca niciodată și oricine poate deveni independent financiar.

Vreau să fiu busola ta spre o viață lipsită de griji financiare.

Înțeleg, e greu să te gândești la investiții când știi că ai cheltuieli în fiecare zi, când rata la bancă crește, iar ce îți rămâne în cont la final de lună cu greu se poate numi economie. Însă îți promit un lucru de la bun început: până la finalul acestei cărți vei reuși să-ți creezi un plan bine pus la punct ca să ajungi independent din punct de vedere financiar, ba chiar să te pensionezi timpuriu.

Cartea de față nu e doar o colecție de sfaturi ori teorii. Scopul ei e să-ți ofere cunoștințele și instrumentele necesare pentru a construi o avere, astfel încât să te bucuri de banii tăi. Vei găsi aici un manual bine structurat, cu un limbaj clar și accesibil și cu pași realiști, care să te ghideze pe drumul tău spre independență financiară.

Fie că vrei să faci primul tău pas în investiții, fie că sunteți un cuplu care își dorește independență financiară, fie că vrei să investești alocația copiilor tăi, cartea aceasta îți va oferi toată susținerea necesară.

Un viitor financiar atent construit se bazează pe investiții, astfel încât să-ți consolidezi stabilitatea și să-ți sporești veniturile pe termen lung. Unul dintre cele mai puternice avantaje ale investițiilor este puterea dobânzii compuse. Acest fenomen permite ca banii tăi să genereze, la rândul lor, mai mulți bani, transformând astfel, pe termen lung, sume aparent mici în veritabile averi.

În plus, investițiile îți oferă posibilitatea diversificării, prin repartizarea resurselor în diferite instrumente sau sectoare economice. Asta nu numai că diminuează riscul, dar maximizează potențialul de creștere. Pentru cei preocupați

de inflație și de erodarea valorii banilor, investițiile pot fi un refugiu, deoarece pot oferi randamente care să depășească ratele inflației, păstrând și crescând puterea reală de cumpărare.

Mai mult, investițiile pot fi și venituri adiționale, generate pe lângă salariul tău. În felul acesta nu mai depinzi de o singură sursă de venit și te poți proteja de o incertitudine financiară în viitor. Pe măsură ce portofoliul tău de investiții se dezvoltă, îți poți construi și un venit pasiv, care îți dă o și mai mare autonomie și independență financiară.

*

Provin dintr-o familie de părinți muncitori, care au avut întotdeauna un loc de muncă stabil și n-au fost niciodată antreprenori sau investitori. M-au învățat că trebuie să mă țin mereu de școală, să am note bune, să merg la o facultate și să-mi găsesc un serviciu bine plătit și că fără facultate n-o să reușesc asta.

În 2016 însă am renunțat la facultate și m-am mutat în Cluj-Napoca să încep o afacere, Planable. Avea să fie primul meu pas spre lumea finanțelor personale. Am făcut asta cu gândul că îmi pot relua oricând studiile și că experiența și cunoștințele pe care aveam să le dobândesc în calitate de antreprenor vor fi unice și îmi vor oferi un avantaj în fața oricărui alt tânăr de 19 ani.

Am început să câștig bani regulat, în fiecare lună. În calitate de cofondator, aveam un salariu micuț la acea vreme, de 800 RON, dar acesta a fost aspectul care avea să mă ajute în setarea unor baze financiare veritabile.

M-am mulțumit întotdeauna cu puțin, de când mă știu am fost frugal. N-am cheltuit niciodată sume mari și nici n-am prea avut vreodată mulți bani. Încă de când eram copil mi-a fost jenă să le cer părinților bani, dimpotrivă, îmi doream foarte mult să câștig eu singur, chiar să-i ajut pe ei.

Chiar dacă câștigam puțin, încercam mereu să pun

deoparte oricât de puțin, chiar și 10 sau 50 de lei. Însă n-am știut niciodată ce să fac cu ei; i-am dat pe haine, bilete la film sau autobuzul spre Chișinău, când mi-era dor de părinți și prieteni din orașul natal.

Privind înapoi, îmi dau seama că a fost exact imboldul necesar ca să încep să mă documentez despre finanțe personale. În 2017 am ajuns la Londra, unde compania noastră fusese acceptată în cel mai prestigios accelerator de afaceri, Techstars London. Ajungeam atunci în Marea Britanie pentru primele noastre interviuri cu peste 16 investitori, iar eu aveam doar €60 în buzunar, un sandvici făcut de mama și speranța că lucrurile se vor îmbunătăți. Contul nostru găzduia cam €1.000, banii se terminau și noi ne puteam permite doar cheltuielile strict necesare. Dacă n-am fi reușit atunci s-o scoatem la capăt, probabil că n-ai fi citit această carte acum.

Un accelerator de afaceri este un program care ajută start-upurile să crească și să se dezvolte rapid. Își propune să accelereze procesul de creștere al unei afaceri printr-o combinație de investiții financiare, mentorat, furnizare de resurse și sprijin. Poate oferi și resurse precum spațiu de birou, servicii juridice, contabile și alte instrumente necesare pentru dezvoltarea unei afaceri. De obicei, programele se încheie cu un eveniment Demo Day, unde start-upurile își prezintă afacerile în fața unui grup de investitori, pentru a căuta investiții suplimentare.

Din 1.300 de aplicanți doar 11 companii au fost selectate, iar noi ne număram printre acestea. Cele mai importante trei chestiuni de care am beneficiat noi: un mediu de muncă „pe steroizi” timp de trei luni alături de alte zece companii; peste 300 de mentori (specialiști, investitori, directori de companii, antreprenori etc.); o investiție de \$120.000 în schimbul a 7% din companie, pe care am decis să-i investim în noi angajați, tehnologii, infrastructura produsului nostru, marketing și salarii mai motivante pentru noi în calitate de cofondatori.

Odată cu această rundă de investiții, am crescut salariile

noastre la aproximativ €500. Era primul meu câștig serios. Și atunci, cu o chirie acoperită în întregime din investiția primită, primul meu gând a fost să economisesc banii aceștia. Nu voiam să-i cheltui, nici nu prea știam pe ce i-aș putea da. Simțeam că trebuie să-i pun deoparte și să economisesc fiecare bănuț. Îmi aduceam într-una aminte de sentimentul pe care-l avusesem când am ajuns în Londra cu €60 în buzunar; nici măcar pe mâncare ori apă nu voisem să-i dau, pentru că mi-era frică că o să iau trenul greșit sau o să pierd cumva avionul și n-o să mai am cu ce ajunge acasă, așa că o să trebuiască să mă împrumut ori să rog pe cineva să mă lase să dorm pe canapeaua sa cine știe cât timp.

Eram un tânăr de 21 de ani care câștiga dublu față de salariul mediu de aproximativ €250¹ din Republica Moldova, iar instinctul m-a făcut să adopt un stil de viață modest: mâncam piept de pui cu orez de luni până duminică, savuram o omletă de dimineață și câteva fructe alese cu grijă. Scopul meu era clar: voiam să economisesc, să-mi asigur un viitor mai bun.

Dar decizia aceasta, deși înțeleaptă la prima vedere, s-a dovedit a fi doar primul pas pe un drum mult mai lung și complex. Cu timpul, am înțeles că nu e destul să economisești; era nevoie să investesc în dezvoltarea personală și profesională.

Am început să citesc mai mult, să caut să deprind noi abilități, să explorez culturi diferite, să particip la evenimente care să mă scoată din zona de confort. Cu fiecare nouă experiență, mi-am dat seama că valoarea reală a banilor nu stă în a-i păstra, ci în a-i folosi pentru a crește, a-i înmulți și a evolua. Acest parcurs m-a transformat dintr-un tânăr econom și calculat într-o persoană deschisă, curioasă și mereu dornică să descopere lumea în toată splendoarea ei.

Nu știu cum să merg mai departe

Mi-am dat seama că nimeni nu m-a învățat ce să fac mai departe cu banii, în special după ce începi să câștigi mai mulți. N-am știut decât să-i pun într-un cont bancar sau de economii. Nu știam nici măcar cum să deschid un cont de economii.

Știam doar despre depozite, dar n-am avut unul vreodată. Nu aveam idee ce sunt investițiile individuale, acțiunile, ETFs și ce trebuie să fac, concret, pentru o bună sănătate financiară. Am crezut că banii sunt niște concepte SF și de neatins pentru un tânăr ca mine. Uitându-mă în urmă, îmi amintesc de trei lucruri greșite pe care le știam despre bani:

1. *Investițiile sunt doar pentru cei bogați*: mulți oameni cred că trebuie să ai o sumă mare pentru a investi; în realitate, chiar și sumele mici pot fi investite, datorită opțiunilor precum ETF-urile (despre care o să vorbim mai târziu) sau platformele de investiții online, care permit investiții cu sume modeste și fără comisioane.

2. *Bogăția înseamnă un salariu mare*: deși asta ar putea să te ajute, bogăția este adesea acumulată prin investiții inteligente și gestionarea prudentă a banilor. Există multe exemple de persoane care au acumulat avere semnificativă cu venituri modeste, prin economisire și investiții pe termen lung.

3. *Mai mulți bani îți rezolvă toate problemele financiare*: probabil e cel mai răspândit mit; deși pot ajuta în rezolvarea unor probleme și pot oferi un anumit nivel de confort, banii nu sunt o soluție universală. Managementul inefficient al banilor poate duce la probleme financiare, indiferent de suma disponibilă. Totodată, cu cât cheltui mai mult, cu atât trebuie să câștigi mai mult, ca să menții acel stil de viață luxosă.

Așadar, hotărât să-mi îmbunătățesc cunoștințele financiare, am început o călătorie de autoeducare, citind fiecare carte și blog despre bani pe care le puteam găsi. Această căutare m-a dus la clasicii literaturii financiare:

- *Rich Dad Poor Dad* a lui Robert T. Kiyosaki m-a învățat despre importanța achiziției activelor financiare, nu a datoriilor; să-mi concentrez creșterea averii pe investiții, în loc să caut să-mi îmbogățesc stilul de viață prin credite de consum sau ultimul model de mașină.
- *The Millionaire Next Door* a lui Thomas J. Stanley m-a învățat că investițiile nu sunt doar pentru milionari, iar 85% dintre aceștia sunt de fapt realizați prin propriile forțe.
- *The Richest Man in Babylon* a lui George Clason m-a învățat să încep să pun deoparte 10% din veniturile mele în fiecare lună.
- *I Will Teach You To Be Rich* a lui Ramit Sethi m-a învățat despre automatizarea banilor și proceselor mele financiare.
- *Your Money or Your Life* scrisă de Joseph R. Dominguez și Vicki Robin m-a învățat despre fenomenul de independență financiară.

Pe lângă cărți, am petrecut ore în șir citind bloguri financiare, unde experți și amatori deopotrivă împărtășeau din experiențele lor personale și ofereau sfaturi practice și strategii de investiții. Bloguri ca Mr. Money Mustache, The Financial Samurai și Afford Anything de Paula Pant mi-au oferit nu doar cunoștințe, ci și perspective diverse despre cum să gestionez banii în mod inteligent.

Această explorare mi-a deschis ochii nu doar asupra aspectelor tehnice ale finanțelor personale, cum ar fi bugetarea, economisirea și investițiile, dar și asupra laturii psihologice a banilor. Am învățat despre importanța

mentalității în gestionarea finanțelor și cum obiceiurile și atitudinile ne influențează deciziile financiare.

Mai mult, această cunoaștere m-a încurajat să împărtășesc și cu alții ce am învățat. Am început să vorbesc cu prietenii și familia despre importanța educației financiare, încurajându-i să ia în considerare propriile obiceiuri financiare și să fie mai conștienți de deciziile lor economice.

Am adunat în timp toate aceste idei într-un carnet și astfel mi-am creat primele mele zece reguli de independență financiară. Pe baza lor mă ghidez și astăzi.

1. *Trăiește sub posibilitățile tale.* Bunăstarea este adesea rezultatul unui stil de viață bazat pe muncă grea, perseverență, planificare și autodisciplină. Mulți milionari trăiesc frugal și prioritizează economisirea și investirea peste cheltuieli.

2. *Economisește lunar.* Indiferent cât de mult îți crești veniturile, continuă să economisești lună de lună minim 10% din veniturile tale și nu-ți îmbogăți stilul de viață exponențial.

3. *Începe să investești devreme.* Chiar dacă acum poți investi doar un \$1, fă asta, începe cât mai curând și continuă să-ți crești contribuțiile în fiecare an.

4. *Setează-ți obiective financiare.* Nu poți atinge un obiectiv dacă nu-l faci măsurabil și nu-l monitorizezi lună de lună. Așa am început să-mi construiesc obiective în fiecare săptămână, lună, trimestru și an. Totodată, am creat o viziune pe termen de 5 și 15 ani.

5. *Nu te lăuda cu bogăția ta.* Mulți milionari nu trăiesc în cartiere de lux sau nu conduc mașini scumpe. Ei evită să cumpere obiecte „statement” ori să ducă un stil de viață cu consum ridicat. Așa am ajuns eu să conduc un Volkswagen Jetta din 2006, cumpărat cu doar €4.000 și pe care îl conduc chiar și astăzi.

6. *Independența financiară e mai presus de afișarea unui statut social.* Să fii independent din punct de vedere financiar este mai important decât să te lauzi cu bogăția ta. Mulți

milionari pun mai mare preț pe independența financiară decât pe peste un statut social înalt.

7. *Construiește o afacere.* O proporție semnificativă a milionarilor sunt proprietari de afaceri sau lucrează pe cont propriu și consideră că afacerile lor sunt cheia succesului financiar.

8. *Educația financiară este crucială.* Milionarii subliniază importanța de a fi bine educat și înțeleg valoarea educației financiare. Transmit adesea aceste valori copiilor lor.

9. *Timp, energie și bani.* Gestionează-ți timpul, energia și banii eficient, în moduri care contribuie la construirea bogăției.

10. *Construiește-ți obiceiuri sănătoase.* Bogăția nu e dată de fapt de bani, ci de sănătate, de relațiile personale și de libertate.

Am simțit că, prin educația financiară pe care mi-am asumat-o, mi-am creat propriile reguli ale jocului „bogăției”. Acest proces nu a fost doar despre acumularea de cunoștințe, ci și despre definirea unor obiective personale clare și ambițioase. Cu această nouă înțelegere, mi-am setat un obiectiv concret și îndrăzneț: să ating independența financiară și să mă pensionezez timpuriu, la vârsta de 30 de ani, în 2026, având în vedere un portofoliu de investiții de €500.000.

Pentru a atinge acest obiectiv, mi-am realizat un plan detaliat. Am început prin a-mi analiza cheltuielile curente și a identifica zonele în care aș putea economisi mai mult. Am adoptat un stil de viață minimal, dar fără a sacrifica calitatea vieții. Am redus cheltuielile nonesențiale, am ales alternative mai accesibile și am început să investesc diferența economisită.

Investițiile au jucat un rol crucial în strategia mea. Am diversificat portofoliul, investind în acțiuni, ETF-uri și obligațiuni. Am fost atent la riscuri și am optat pentru o abordare echilibrată, ținând creșterea pe termen lung a capitalului.

Pe lângă economisire și investiții, am căutat și modalități de a-mi crește veniturile. Acest lucru a inclus dezvoltarea de abilități noi, obținerea unor calificări suplimentare și chiar explorarea unor surse de venit pasiv sau freelance, care să-mi permită să câștig mai mult fără a sacrifica echilibrul dintre viața profesională și cea personală.

În tot acest timp, m-am concentrat pe ceea ce era cu adevărat important pentru mine: libertatea financiară și capacitatea de a-mi trăi viața în baza propriilor condiții. Obiectivul meu de a mă pensiona la 30 de ani nu era doar despre a acumula o sumă de bani, ci despre a-mi construi o viață în care deciziile nu-mi sunt dictate de constrângeri financiare.

Zilele noastre

Așa am ajuns ca azi, în 2024, să construiesc un portofoliu de investiții de €200.000 la vârsta de 27 de ani. Sunt acum la 40% în progresul meu către independență financiară și îmi documentez experiența pe rețele sociale (sub numele Minimalistu), unde am construit o comunitate de peste 40.000 de urmăritori, la fel de inspirați ca mine să se pensioneze timpuriu pentru o libertate financiară.

Pentru mulți, investițiile par a fi un teritoriu complicat și intimidant. Dar investițiile nu sunt doar pentru bărbați îmbrăcați la patru ace de pe Wall Street, care arată ca Leonardo DiCaprio. N-ai nevoie de șase monitoare ca să urmărești grafice financiare și semnale ori să stai toată ziua lipit de telefon. Investițiile nu sunt doar pentru cei care au terminat studii financiare la Harvard și în niciun caz nu e un joc de noroc.

Am înțeles, după mulți ani de investiții, că acestea trebuie simplificate la maximum. Atenția trebuie concentrată în crearea unei strategii clare de la bun început, automatizată

și axată pe creșterea veniturilor, pentru a economisi și a contribui mai mult în conturile de investiții. Am descoperit rapid că, în realitate, investițiile sunt accesibile oricărei persoane dornice să învețe eficient, care are măcar un pic de răbdare și investește consecvent lună de lună.

Scopul acestei cărți este să-ți ofer cunoștințe concrete, clare și simple despre cum să faci primul tău pas în investiții și să-ți construiești averea pe termen lung, exact așa cum o fac eu. Vei învăța din toate greșelile făcute de mine de-a lungul timpului și vei avea un ghid concret, pas cu pas.

Vom explora conceptele de bază ale investițiilor, strategii de economisire și creștere a banilor și îți voi oferi numeroase exemple și studii de caz pentru a-ți ilustra aceste concepte într-un mod practic și ușor de înțeles.

Mi-am crescut portofoliul de investiții în 2024 la peste €200.000 și momentan generează aproape €2.000 pe an în dividende de la companiile listate la bursă. Lunar economisesc și investesc peste 60% din veniturile mele. Mi-am creat un portofoliu simplu compus din investiții în acțiuni individuale la bursa românească, ETF-uri despre care o să vorbim în capitolele următoare și acțiuni plătitoare de dividende.

Iar unul dintre lucrurile care m-a ajutat cel mai mult a fost să mă informez constant despre decizii financiare mai bune și să-mi automatizez finanțele, astfel încât, atunci când primesc salariul, 90% din banii mei să fie a doua zi deja distribuiți către broker (companii de investiții), conturi comune, economii, cheltuieli fixe și să-mi rămână doar niște bani de buzunar pentru cheltuieli personale. Vei învăța din toate sistemele mele financiare, astfel încât să ajungi și tu la această performanță.

Oricine poate învăța să investească

Să începem această călătorie în construirea unei averi și a independenței financiare!

Independența financiară îți oferă libertatea de a alege cum îți petreci timpul, în ce țară locuiești, cât timp dedici familiei tale. E libertatea de a-ți asuma riscuri și de a explora oportunități noi, liniștea de a ști că ai un suport financiar în cazul în care pierzi un loc de muncă sau decizi să-ți urmezi propriile pasiuni și interese.

Pe măsură ce înaintăm în carte, vei reuși să-ți construiești un sistem propriu de finanțe personale constând în pașii enumerați mai jos. Fiecare dintre aceștia este discutat pe larg în câte un capitol.

Pasul #1 – Conștientizarea educației tale financiare: sunt explorate problemele sistemice din societatea noastră, lipsa de educație financiară în familie, dar și gândirea limitativă care nu ne permite să gândim despre bani într-un mod productiv.

Pasul #2 – Introducere în Conceptul FIRE: ești introdus în universul FIRE, descoperind ce înseamnă de fapt independența financiară și beneficiile pensionării timpurii; înțelegi cum se calculează cifra ta FIRE și cum regula de 4% se aplică în planificarea ta financiară.

Pasul #3 – Stabilirea obiectivelor financiare: vei fi ghidat spre stabilirea obiectivelor financiare pe termen scurt, mediu și lung, învățând să prioritizezi și să aliniezi obiectivele cu viziunea ta de viitor.

Pasul #4 – Construirea fundației financiare: vei învăța cum este structurată o fundație financiară solidă; abordezi cheltuielile, învățând cum să administrezi și să bugetezi eficient; totodată, te familiarizezi cu importanța economiilor și a metodele de eliminare a datoriilor.

Pasul #5 – Inițierea în investiții: pășești în lumea investițiilor; înțelegi cum funcționează investițiile, descoperi diversele instrumente financiare și alegi cele mai potrivite pentru tine.

Pasul #6 – Prima ta investiție: segment bazat pe acțiune; îți deschizi un cont la un broker, descoperi cum să alegi corect investiții; faci prima ta investiție.

Pasul #7 – Taxe și impozite: navigarea prin labirintul fiscal poate fi complicată; te familiarizezi cu taxele și impozitele relevante pentru situația ta, asigurându-te că ești în conformitate cu legislația.

Pasul #8 – Automatizarea și simplificarea proceselor: eficiența este cheia; înveți să automatizezi și să simplifici procesele financiare, creând un sistem care funcționează pentru tine chiar și atunci când nu te gândești la el.

Pasul #9 – Creșterea veniturilor: te concentrezi pe metodele de a crește veniturile tale, fie că este vorba de un job stabil, un „side hustle” sau chiar demararea propriei afaceri.

E timpul să trecem la acțiune. În capitolul următor, vom explora de ce este important să ne educăm în domeniul financiar.

Capitolul 1

Importanța educației financiare
în viața noastră

Finanțele personale joacă un rol deosebit în viața noastră. Câștigăm bani încă din primele zile de viață: un nou-născut primește cadouri de la prietenii părinților, rudele lor, bunici, obiceiul continuând în copilărie și adolescență cu primele pofte financiare, până când, adult fiind, începe să-și câștige singur banii. E un ciclu de câștig-cheltuire ce ține până la adânci bătrâneți.

Banii fac parte din viața noastră, din emoțiile și deciziile noastre cotidiene.

Cu toate acestea, nici măcar 1% dintre noi nu vrea să citească o carte de educație financiară ca să-și îmbunătățească acest aspect fundamental al vieții. Fără o înțelegere adecvată a finanțelor personale suntem expuși riscului de a lua decizii financiare nepotrivite sau de a ne confrunța cu dificultăți economice. Emoțiile față de bani nu au apărut din senin, ci sunt parte integrantă a mediului în care am crescut, a sistemului politic din țara noastră, a conversațiilor din familia noastră. Emoțiile față de bani sunt rezultatul unei lungi istorii a sărăciei din Europa de Est.

Pe măsură ce vei învăța despre bani, gândește-te la modul în care a fost construită relația ta cu banii de-a lungul anilor.

Suntem „experti” în idei preconcepute despre bani încă de mici, fără să avem vreun pic de educație financiară. România rămâne² în continuare la coada clasamentului țărilor din Uniunea Europeană privind educația financiară. Românii consideră că au cunoștințe financiare de nivel „înalt”, deși realitatea ilustrează exact opusul, arată raportul Eurobarometru elaborat de Uniunea Europeană pentru monitorizarea nivelului de educație financiară a țărilor membre.

Unul dintre principalele motive al acestei situații este, din punctul meu de vedere, faptul că a vorbi despre bani

este nepotrivit sau chiar tabu, conform unui larg procent din societatea noastră. În felul acesta însă suntem mai prost plătiți, mai suprasolicitați și fără perspective financiare bune pe termen lung. Faptul că nu vorbim despre bani înseamnă că nu știm că un coleg cu aceeași experiență câștigă cu 20% mai mult, iar altul are deja câteva investiții frumoase în viitorul său prosper.

Să nu vorbim despre bani înseamnă să ne simțim profund rușinați de datoriile noastre, crezând că suntem singurii care se confruntă cu asemenea probleme. Să nu vorbim despre bani înseamnă să nu fim transparenți din punct de vedere financiar cu partenerul nostru înainte de căsătorie. Să nu vorbim despre bani înseamnă să ne resemnăm în fața situației noastre financiare curente și să nu facem absolut nimic pentru a o îmbunătăți. Să nu vorbim despre bani înseamnă să ne tot întrebăm cum își permite colega noastră să-și cumpere pantofi Louboutin dintr-un salariu minim pe economie.

Lipsa acestor conversații, pe care le consider necesare, dă naștere la o serie de idei preconcepute și frustrări. Să le analizăm împreună.

Frustrarea #1

Toată lumea pare că știe ce face,
de ce nu știu și eu?

Ești pe stradă și vezi o mașină de ultimă generație, un tânăr cu ultimul model de iPhone, o terasă plină de oameni la mijlocul săptămânii. Deschizi Instagramul și vezi zeci de poze cu influenceri fericiți, în vacanță, locuind în vile de lux din tot felul de destinații exotice. Te gândești că toată lumea a reușit în viață, în afară de tine. Pare că pur și simplu nu știi cum să faci asta. Nu?

Adevărul e că marea lor majoritate sunt îndatorați. Mașinile

sunt luate în leasing, vilele sunt luate cu o ipotecă foarte scumpă, telefonul acela e echivalentul a 1, 2 sau chiar 3 luni de salariu, iar ieșitul în oraș e rezultatul unui trai de pe o zi pe alta, când salariul nu-ți ajunge și te împrumuți de la cineva „până luni, când iei banii” ori mănânci doar pâine cu smântână toată săptămâna. Oamenii aceștia consideră că asta este absolut normal.

În societatea consumeristă de astăzi există o presiune imensă să ne prezentăm într-o anumită lumină, să pară că avem totul sub control și că ne bucurăm de un succes continuu. Această imagine poate fi adesea înșelătoare. Multe persoane se simt forțate să se alinieze la această imagine „perfectă”, chiar dacă înseamnă să trăiască peste mijloacele lor sau să se îndatoreze excesiv. Ai fost cumva într-o astfel de situație?

Este esențial să ne amintim că rețelele sociale oferă doar o fereastră în viețile oamenilor, de multe ori o versiune idealizată. Comparația cu alții poate fi o capcană periculoasă și poate duce la sentimente de insuficiență. Important este să avem conștiința propriei realități și să lucrăm pentru a ne îmbunătăți situația financiară într-un mod sănătos și sustenabil, fără a ne lăsa influențați de aparențe. Iar tu trebuie să găsești ce te interesează pe tine.

În era unor evoluții spectaculoase ale tehnologiei și a unei multitudini de opțiuni financiare, există o presupunere tăcută că fiecare individ ar trebui să înțeleagă cum să-și gestioneze și să-și optimizeze resursele financiare. Această așteptare nu ține cont de faptul că majoritatea oamenilor **nu primesc** o educație financiară formală.

Pe de o parte, mulți dintre noi cresc văzându-i pe părinți sau pe membrii comunității luptându-se cu veniturile, fără să înțeleagă conceptele esențiale legate de economisire, investiții sau cheltuieli responsabile.

Sistemul de învățământ nu pune deloc accent pe educația financiară, lăsând generațiile tinere să se confrunte cu complexitatea pieței financiare fără pregătirea adecvată.

Media și publicitatea, pe de altă parte, promovează în mod constant consumul, ceea ce creează presiune asupra indivizilor să cheltuiască mai mult decât și-ar permite, fără a lua în considerare consecințele pe termen lung. Aceasta amplifică sentimentul de neîncredere în capacitatea proprie de gestionare a finanțelor.

Este esențial să recunoaștem că nu toată lumea are acces la aceleași resurse și informații și că societatea ar trebui să facă mai mult pentru a le oferi tuturor o educație financiară adecvată. Până atunci, este important să abordăm problema cu compasiune și înțelegere, recunoscând că gestionarea banilor nu este o abilitate cu care ne naștem, ci una pe care o învățăm de-a lungul vieții.

Frustrarea #2

E nepoliticos să vorbești despre bani în public

În timp ce scriu asta, parcă o aud pe profesoara mea de istorie din clasa a XI-a spunând, într-un lung discurs, că „banii sunt de la dracu!”. E o poveste pe care cu siguranță ai auzit-o și tu, tot așa cum probabil împărtășești frustrarea mea de mai sus.

În multe culturi, inclusiv în cea românească, discuția despre bani este adesea considerată tabu, în special în contexte sociale sau publice. Auzim asta de când suntem copii, o auzim mereu în viața de adult. Nu ai dreptul să întrebi pe cineva cât câștigă, care este venitul lor net, cât au plătit pentru ceva, pentru că e de prost-gust.

Tabuul legat de discuția despre bani în societatea noastră împiedică multe persoane să caute ajutor, să pună întrebări sau să se informeze. Se presupune că, dacă nu ești bun la gestionarea banilor, e numai din vina ta, însă de fapt **nimeni** nu te-a învățat cum faci asta pentru că nimeni **n-a știut**.

Vorbim cu mai multă ușurință despre război, sex, moarte,

politică, religie. ORICE, dar nu despre bani. A nu vorbi despre bani are implicații adânci în viața noastră financiară și personală.

Pe de o parte, evitarea discuțiilor despre bani poate fi văzută ca o formă de respect față de intimitatea financiară a celorlalți. Banii, ca și alte subiecte personale, sunt adesea legați de stima de sine, valoarea personală și realizările în viață. A discuta despre salarii, datorii sau investiții poate dezvălui inegalități sau potențiale puncte sensibile.

Cu toate acestea, o discuție deschisă despre finanțe poate conduce la comparații inevitabile între persoane, provocând sentimente de inferioritate sau superioritate. Aceste comparații pot conduce la tensiuni în relații, invidie sau resentimente. Astfel de discuții pot crea un sentiment de „întârziere”, că ești în urma tuturor și nu ai atins X, Y, Z așteptări pe care le are societatea vizavi de tine și pe care alții le-au realizat până la vârsta de 30, 40, 50 de ani.

Pe de altă parte, refuzul de a discuta despre bani în public sau în cercuri sociale are efecte negative. Oamenii pot rămâne neinformați sau pot avea percepții greșite despre gestionarea banilor, despre economisire sau despre investiții. Fără un dialog deschis pot persista mituri și neînțelegeri, făcând mai dificilă navigarea în lumea financiară. Când evităm discuțiile despre venituri și cheltuieli există un risc crescut de a fi plătit sub nivelul pieței, pentru că nu avem o imagine clară a pieței sau a ceea ce merităm.

Dacă nu te ghidează ceva într-un mod clar și ușor de înțeles, e foarte greu să faci un pas, încrezător, spre finanțele personale și în special primul pas spre investiții.

Îmi amintesc cum am aflat eu, din întâmplare, despre investiții la bursa românească, când un prieten mi-a povestit că investește în Banca Transilvania, RomGaz, Nuclearelectrica. Am rămas cu sufletul la gură. Pe atunci nici măcar nu știam că avem bursă în România. Credeam că pentru a investi trebuie să ai foarte mulți bani și să deții cunoștințe vaste despre finanțe. Însă exact această conversație mi-a

demonstrat că lucrurile sunt mult mai simple decât par la prima vedere, și asta pentru că am ajuns să discutăm despre subiect ca-ntr-o prietenii.

Dacă nu discutăm despre diferențele salariale, de exemplu, e mai greu să milităm pentru echitate și justiție. La fel, tinerii pot fi privați de oportunitatea de a învăța din experiențele financiare ale celor mai în vârstă, înțelegerea și pregătirea pentru provocările financiare fiindu-le astfel limitate. Tinerii ar putea să înțeleagă mai devreme că, la 20 și ceva de ani, poate nu li se potrivește mașina aceea de €30.000 în leasing, că acum, când încă nu s-au maturizat cu adevărat, poate n-au nevoie să-și cumpere o locuință pe care să plătească jumătate din salariu timp de jumătate din viață doar pentru că părinții spun că banii de chirie sunt bani aruncați în vânt, să înțeleagă că nu poți ști cu certitudine ce carieră o să fie bine plătită peste 10 ani.

E esențial să echilibrăm respectul pentru intimitatea fiecărei persoane cu necesitatea de a deschide discuții constructive despre bani. Într-o societate în care educația financiară este adesea insuficientă, crearea unui spațiu sigur pentru discuții despre bani ar putea fi un pas spre încurajarea indivizilor și comunităților să facă alegeri financiare informate și responsabile.

Frustrarea #3

Banii, principalul motiv de ceartă în cuplu

Banii reprezintă cauza principală a conflictelor maritale, conform Forbes. Dacă nu vorbim în cuplu despre bani, venituri, cheltuieli și dorințe personale, intrăm într-o zonă de certuri și, eventual, divorț.

Aproape jumătate dintre americani (48%)³ care sunt căsătoriți sau locuiesc cu partenerul spun că se ceartă cu acesta din cauza banilor, conform unui sondaj realizat pe

un eșantion de peste 1.000 de respondenți de către The Cashlorette, care este deținut de site-ul financiar personal Bankrate.com.

Cea mai mare parte a acestor dispute este legată de obiceiurile de cheltuieli, 60% dintre respondenți spunând că o persoană cheltuie prea mult sau că cealaltă este prea zgârcită. Restul motivelor de ceartă au o pondere destul de uniformă: lipsa de sinceritate în privința veniturilor, cum să plătească facturile pe din două și alte tipuri de conflicte ce variază de la o plată neefectuată pentru că factura a fost uitată până la prioritățile financiare ale cuplului.

Dacă scenariul vi se pare cunoscut, fiți atenți: cel puțin două studii arată că asta ar putea duce la divorț. Datele publicate de firma financiară TD Ameritrade⁴ au arătat că 41% dintre Gen Xers divorțați și 29% dintre Boomers spun că și-au încheiat căsnicia din cauza neînțelegerilor despre bani.

Dacă vă certați despre bani la începutul relației voastre, fiți cu luare-aminte – ar putea fi principalul indicator al unui posibil divorț, conform unui studiu pe mai mult de 4.500 de cupluri publicat în *jurnalul Relații familiale*⁵. „Neînțelegerile ivite din cauze financiare au prezis divorțul într-o măsură mai mare decât alte zone problematice comune, cum ar fi neînțelegerile privind sarcinile gospodărești sau petrecerea timpului împreună”, au concluzionat autorii.

E esențial să ne amintim că fiecare persoană intră într-o relație având propriul set de principii și convingeri despre bani. Poate că unul dintre parteneri pune accent pe economisire și prudență, în timp ce celălalt ar putea da prioritate trăirilor și cheltuielilor imediate. Aceste contraste pot deveni o sursă de conflict când ambii parteneri trebuie să ia hotărâri financiare în tandem. Iată câteva exemple scurte:

1. *Vacanța.* Ana vrea să economisească bani ca să călătorească în străinătate o dată pe an, de pildă în Maldive, în New York, în Grecia etc. Radu însă vrea să cheltuiască

aceeași sumă imediat, pe mai multe vacanțe de-a lungul anului, cum ar fi un weekend scurt la munte sau city-break-uri.

2. *Mașina*. Ioana vrea să cumpere o mașină nouă în leasing, în timp ce Mihai preferă să ia o mașină second-hand acum, folosind doar o parte din economii și fără a se îndatora cu un leasing.

3. *Renovarea casei*. Elena vrea să pună deoparte bani timp de un an pentru a renova complet bucătăria. Andrei însă crede că ar fi mai bine să cheltuie acești bani acum, pentru a schimba doar electrocasnicele, sau vrea să călătorească în loc să facă reparație acasă.

4. *Ieșirile în oraș*. Laura preferă să mănânce la restaurant măcar de trei ori pe săptămână, iar Petru nu vrea să meargă în locuri scumpe și preferă să stea acasă în fiecare seară, la un film.

5. *Cadourile*. Dan vede valoare în a cumpăra cadouri mai puțin costisitoare, dar semnificative pentru ocazii speciale. Ioana vrea să cheltuie mai mult pe cadouri, cumpărând lucruri mai scumpe pentru aceleași ocazii, fapt care-l „obligă” pe Dan să cheltuie mai mult la rândul său.

6. *Cumpărături și gătit vs mâncare comandată*. Sorina e adepta cumpărăturilor din supermarket și a preparării mâncării acasă, considerând că este mai economic și mai sănătos. Bogdan, în schimb, preferă să comande mâncare gata făcută atunci când nu are chef să gătească sau se simte prea obosit, văzând asta ca pe o modalitate de a se răsfăța și de a economisi timp.

Exemplele de mai sus ilustrează foarte bine felul în care perspectivele diferite asupra banilor pot afecta o relație, dar și cum, până la urmă însă, echilibrul poate fi regăsit cu un plan bine pus la punct.

Când un partener nu este transparent în privința cheltuielilor sau a datoriilor, fundamentul încrederii din relație poate fi deteriorat. Sinceritatea și claritatea în materie de finanțe sunt esențiale pentru a păstra armonia într-o relație.

Neînțelegerile legate de scopuri pe termen lung, precum cumpărarea unei locuințe, punerea deoparte a unor sume pentru studiile copiilor sau pregătirea pentru pensionare, pot deveni și ele surse de dispută. Fără un plan și o viziune comune, există riscul ca ambii parteneri să urmărească obiective divergente.

Diferențele legate de așteptările financiare, de pildă cine ar trebui să contribuie mai mult sau cum ar trebui repartizate cheltuielile și responsabilitățile, pot aduce nemulțumiri și tensiuni.

Banii sunt adesea o sursă de conflict în cuplu, dar aceste conflicte pot fi gestionate și chiar prevenite printr-o comunicare deschisă, planificare și înțelegerea reciprocă. Este esențial ca ambele părți să lucreze împreună pentru a construi un viitor financiar stabil și armonios. Educația financiară și învățarea tehnicilor de gestionare a banilor în cuplu pot oferi un cadru solid pentru luarea deciziilor împreună.

Frustrarea #4

Viața nu mai e cum a fost

În trecut, rețeta pentru succes era destul de clară și liniară: mergi la școală și te străduiești să obții o educație cât mai bună, găsești un job stabil, lucrezi din greu și, în cele din urmă, te bucuri de beneficiile pensionării și o viață liniștită. E o paradigmă care a fost susținută de multe generații. Așa m-au învățat părinții mei, așa m-au învățat profesorii mei la școală. În ultimele decenii însă a fost pusă sub semnul întrebării de realitățile socioeconomice în schimbare.

Evoluția tehnologiei și globalizarea au reconfigurat piața muncii, determinând o diminuare a joburilor tradiționale și o creștere a profesiilor digitale și a celor bazate pe creativitate. Oportunitățile de muncă nu mai sunt limitate la companiile

locale sau la un singur domeniu, ci sunt acum globale și interdisciplinare. Nu mai e nevoie să ai același loc de muncă timp de 40 de ani și te poți muta oricând peste hotare pentru o nouă oportunitate care ți se potrivește ție.

Valoarea absolută a unei diplome universitare a început să se dilueze în anumite domenii, având în vedere costurile crescânde ale educației și saturația pieței în anumite specializări. Învățarea autodirecționată, cursurile online și experiența practică câștigă teren ca alternative viabile.

Procentul tinerilor adulți care au afirmat că o diplomă universitară⁶ este foarte importantă a scăzut la 41% de la 74%. Doar aproximativ o treime dintre americani afirmă acum că au multă încredere în învățământul superior. Printre tinerii americani din Generația Z, 45% spun că diploma de liceu reprezintă tot ce ai nevoie astăzi pentru a „garanta securitatea financiară”. Și, spre deosebire de părinții orientați către colegiu din urmă cu un deceniu, aproape jumătate dintre părinții americani spun acum că ar prefera ca copiii lor să nu se înscrie la o facultate de patru ani.

Mai mult, viziunea tradițională despre pensionare se erodează. Sistemele de pensii sunt sub presiune, iar conform Europa Liberă „în condițiile în care populația României continuă să se reducă și să îmbătrânească, *economistii atrag atenția că sistemul public de pensii ar putea să nu mai poată fi susținut în forma actuală*, adică în condițiile menținerii vârstei de pensionare, ale planului de creștere a punctului de pensie și ale cuantumului actual al asigurărilor sociale” (subliniat în original)⁷. În traducere, asta înseamnă că n-o să mai ai pensie la bătrânețe și trebuie să începi să te gândești cum o să rezolvi asta.

Potrivit unei analize a celor de la CFA România⁸, în 2060, doar 12% din populație va avea sub 14 ani, 61% între 15 și 64 de ani și 26% peste 65 de ani.

Astfel, oamenii își reevaluează ce înseamnă „retragerea din viața activă”. Multe persoane aleg să lucreze în mod flexibil sau să înceapă noi aventuri postpensionare.

Iar alții înțeleg că nu mai vor să aștepte vârsta de 65 de ani ca să se pensioneze și aleg să-și creeze un portofoliu de investiții, astfel încât să se pensioneze cu de la sine putere, având un control complet asupra sistemului propriu de pensii.

Gig Economy și cultura start-upurilor redefinesc ce înseamnă să „ai un job”. Independența, flexibilitatea și antreprenoriatul devin modele dominante, unde succesul se măsoară nu doar în venit, ci și în autonomie și satisfacție personală. Iată un alt lucru care i-a speriat pe părinții mei. Antreprenoriatul în familie nu era niciodată o soluție, fiind sinonim cu nesiguranță, iar jobul de la 9 până la 5 era singurul care permitea „stabilitate”. Acum, în 2024, pentru tineri nu e decât una dintre variante, pe lângă freelancing sau alte oportunități.

Frustrarea #5

Totul e din ce în ce mai scump

În comparație cu generațiile anterioare, tinerii din ziua de azi se confruntă cu o lume ce evoluează rapid din punct de vedere economic, tehnologic și social. Pe măsură ce globalizarea și tehnologia au accelerat schimbările în structura economică și socială a societății, tinerii se regăsesc acum în situația de a naviga printr-un peisaj financiar complet diferit de cel al părinților sau bunicilor lor. În acest context, construirea unei stabilități financiare și creșterea averii pot părea mai dificile ca niciodată. Acest sentiment este alimentat de mai mulți factori:

1. *Costurile educaționale.* Taxele universitare au crescut exponențial în multe țări, forțând studenții să se îndatoreze masiv pentru a-și finaliza studiile. Conform Mediafax, „În sistemul public european, taxele de școlarizare, în general,

nu sunt foarte mari. La universitățile din Uniunea Europeană, costurile mai mari vin din cheltuielile de zi cu zi, care pot să ajungă la 1.000 - 1.500 de euro pe lună, în funcție de țară. În general, un buget de 15.000 de euro pe an, cu totul inclus, este considerat un buget bun pentru Europa”⁹.

În acest caz, tinerii au patru soluții:

- să aplice la una sau mai multe burse;
- să-și găsească un part-time job pe lângă facultate;
- să recurgă la ajutorul părinților, care deseori nici nu-și permit asta;
- să se îndatoreze de la stat pentru ajutor financiar.

Datoriile acumulate în această perioadă pot reprezenta un impediment serios în încercarea tinerilor de a economisi sau de a investi în primii ani de muncă.

Datoriile studențești în Regatul Unit reprezintă o temă fierbinte de discuție în ultimii ani. În total, conform Lending Tree, există aproximativ 2,75 milioane de studenți¹⁰ care au acumulat datorii din cauza taxelor universitare. În medie, fiecare student din Regatul Unit are o datorie anuală de \$7.256, aducând suma totală a datoriei la sfârșitul studiilor la peste \$54.000 pentru mulți dintre ei. Cu toate acestea, sistemul britanic prezintă un avantaj major: rambursarea datoriei este automată și se bazează pe venit, ceea ce înseamnă că rata de plată se ajustează în funcție de cât câștigă absolventul, facilitând astfel gestionarea datoriilor pe termen lung.

2. *Piața imobiliară.* Prețurile locuințelor au crescut mult peste inflație în multe zone urbane din întreaga lume, făcând dificilă cumpărarea unei case pentru mulți tineri. Chiria în zonele urbane este, de asemenea, ridicată, lăsând mai puțini bani disponibili pentru economii sau investiții pentru a crește averea de la o vârstă tânără.

Raportul T4 2023 de la The Concept¹¹ despre piața rezidențială din România indică o apreciere semnificativă a valorii reale a proprietăților, prețul mediu pe metrul pătrat înregistrând în ultimul an o creștere de 5,4% în cifre absolute.

În perioada T4 2014 – T4 2023, prețul mediu al proprietăților

a crescut cu 110% în cifre absolute, iar ajustat cu inflația, creșterea este de 40,3%. Indicele Puterii de Cumpărare, care compară salariul mediu cu prețul pe metru pătrat, arată că e nevoie de 1,57 salarii medii pentru achiziționarea unui metru pătrat de locuință, stabil în ultimele trei trimestre ale anului 2023 și apropiat de minimul deceniului. Pentru comparație în 2012 acesta era egal cu 2,55 salarii medii pentru achiziționarea unui metru pătrat de locuință.

Majoritatea achizițiilor, aproximativ 60%, au fost realizate prin finanțare proprie, în contextul accesibilității reduse a creditelor în 2023. Chiriile în creștere din București oferă randamente de peste 7%, avantajoase pentru investitori, într-un an în care mulți au amânat achiziția de imobile.

3. *Schimbările în piața muncii.* În timp ce părinții lor puteau conta pe stabilitatea locului de muncă și pe beneficii generoase, tinerii de astăzi se confruntă cu o lume profesională mai volatilă, cu joburi temporare, contracte pe termen scurt și beneficii reduse.

Azi, într-o lume în constantă schimbare, nimic și absolut nimeni nu mai garantează un loc de muncă. Dinamica pieței muncii și schimbările tehnologice au dus la o fluctuație mare în ceea ce privește stabilitatea la locul de muncă. În ultimii ani, tinerii se confruntă cu provocări semnificative în încercarea de a pătrunde pe piața muncii. Acest lucru este amplificat de faptul că multe joburi de entry level, care în teorie ar trebui să fie ușa de acces pentru proaspeții absolvenți sau tinerii fără experiență, cer acum „experiență de 3 ani”. Această cerință paradoxală îi lasă pe mulți dintre ei într-un cerc vicios: nu pot obține un job fără experiență, dar nu pot obține experiență fără un job.

Pe lângă această dificultate, procesul de angajare pare să fie din ce în ce mai complicat și mai lung. Ei pot fi chemați la multiple interviuri pentru poziții care, în cele din urmă, sunt prost plătite în raport cu nivelul de pregătire și efort necesare. Acest lucru nu doar că le consumă timpul și energia, dar poate avea și un impact negativ asupra stimei de sine, simțind că nu sunt valorizați cât merită.

Mai mult, această barieră inițială îi poate descuraja pe mulți tineri să aspire la o avansare în carieră sau să-și urmărească pasiunile. Ei pot ajunge să accepte joburi doar pentru a se susține financiar, renunțând la visurile lor profesionale.

Este esențial ca angajatorii să recunoască acest impediment și să reconsidere modul în care stabilesc cerințele pentru pozițiile de nivel de intrare. Pe de altă parte, tinerii pot căuta oportunități de a-și construi experiența prin stagii de practică, voluntariat sau freelance, pentru a-și crește șansele pe o piață a muncii din ce în ce mai competitivă.

4. *Inflația și valoarea banilor.* Inflația este procesul prin care prețurile bunurilor și serviciilor cresc în timp, iar valoarea monedei scade, ceea ce înseamnă că oamenii trebuie să plătească mai mult pentru aceleași produse sau servicii.

Cauzele inflației pot fi multiple: creșterea costurilor materiilor prime, politici monetare expansioniste, creșterea cererii în raport cu oferta sau chiar factori exogeni, cum ar fi șocurile petroliere sau crizele economice. În Europa, factori diferiți au contribuit la această creștere. De exemplu, introducerea monedei euro a avut un impact asupra prețurilor în țările membre, dar și extinderea Uniunii Europene și integrarea economiilor emergente au influențat dinamica prețurilor.

Costurile produselor alimentare, ale îngrijirilor medicale și ale altor bunuri esențiale au crescut, în timp ce salariile nu au ținut pasul în mod adecvat cu aceste creșteri. Asta face ca puterea de cumpărare să fie diminuată, afectând capacitatea de economisire.

Deși a adus multe beneficii, tehnologia a venit și cu costuri suplimentare. Telefonoanele mobile, abonamentele la servicii de streaming și alte „necesități” moderne pot adăuga cheltuieli semnificative la bugetul unei persoane.

În ultimii 30 de ani, Europa a fost martora unui fenomen de inflație crescândă, care a avut un impact semnificativ asupra prețurilor și a puterii de cumpărare a cetățenilor.

Pe parcursul acestor trei decenii, europenii au observat o creștere semnificativă a costurilor de bază. De la alimente și îmbrăcăminte la combustibili, utilități și locuințe, prețurile au crescut continuu. Această evoluție a afectat în special clasa mijlocie, care a simțit o presiune tot mai mare asupra bugetului său.

Inflația în Europa a crescut semnificativ în ultimii 30 de ani, iar prețurile au crescut vertiginos. De exemplu, în România, inflația a fost de 32,2% în 1993, de 12,9% în 2003 și de 5,1% în 2013. În 2022, inflația a fost de 13,9%, iar în decembrie 2023, comparativ cu decembrie 2022, rata anuală a inflației a fost 6,6%, conform INS¹². Această creștere a inflației a avut un impact semnificativ asupra vieții oamenilor, deoarece a dus la creșterea prețurilor la bunuri și servicii, ceea ce a erodat puterea de cumpărare a populației.

Creșterea inflației a avut un impact semnificativ și asupra societății europene. A dus la o creștere a inegalităților sociale, deoarece persoanele cu venituri mici au fost afectate mai mult de creșterea prețurilor decât persoanele cu venituri mari. Creșterea inflației a dus și la o scădere a încrederii în instituții, deoarece oamenii au considerat că guvernele nu mai sunt în măsură să controleze inflația.

Pentru tinerii de astăzi, crearea unei averi necesită, așadar, o combinație de creativitate, disciplină, răbdare și adaptabilitate fără precedent. Această situație face ca planificarea financiară și alfabetizarea financiară să fie mai importante ca niciodată.

Frustrarea #6

Pensia e prea departe

Generația tânără de astăzi, adesea denumită „generația instant”, se confruntă cu provocări și tentații diferite față

de generațiile anterioare. Tinerii sunt încurajați să adopte o mentalitate de „a trăi în prezent”, accentuată de rețelele sociale care glorifică momentele efemere, călătoriile exotice și aventurile unice.

Deși aduce beneficii imediate prin satisfacția experimentării și a conectării cu lumea, mentalitatea aceasta poate avea consecințe nefavorabile pe termen lung, mai ales în ceea ce privește stabilitatea financiară.

Investițiile și economiile pe termen lung sunt adesea privite ca fiind depășite sau neinteresante pentru această generație. Ideea de a pune deoparte bani pentru un viitor îndepărtat pare fadă și irelevantă atunci când ai douăzeci și ceva de ani. Însă această mentalitate se poate dovedi a fi o capcană. Gândirea pe termen scurt nu le oferă tinerilor instrumentele și resursele necesare pentru a se pregăti pentru provocările financiare inevitabile ale vieții – bătrânețea.

Pe măsură ce îmbătrânesc, acești tineri se pot trezi în situația în care responsabilitățile se înmulțesc – poate au o familie de întreținut, împrumuturi de achitat și costuri crescânde legate de sănătate și educație. Dacă nu au făcut economii sau nu au investit în active care să le crească averea, pot constata cu stupeoare că le lipsește flexibilitatea financiară de a face față acestor provocări.

Este esențial să înțelegem că a investi în tinerețe nu înseamnă neapărat a renunța la plăcerile prezentului, ci mai degrabă a echilibra aceste plăceri cu planificarea inteligentă pentru viitor. Investind timpuriu, chiar și sume mici, se poate beneficia de compunerea dobânzii și de creșterea valorii active în timp, creând astfel un tampon financiar care va fi de neprețuit în anii mai avansați ai vieții. Chiar și o investiție de doar €100/lună de la vârsta de 20 de ani până la 65 valorează €500.911, chiar dacă tu ai fi investit doar €54.000.

€500,911.28 la 65 de ani

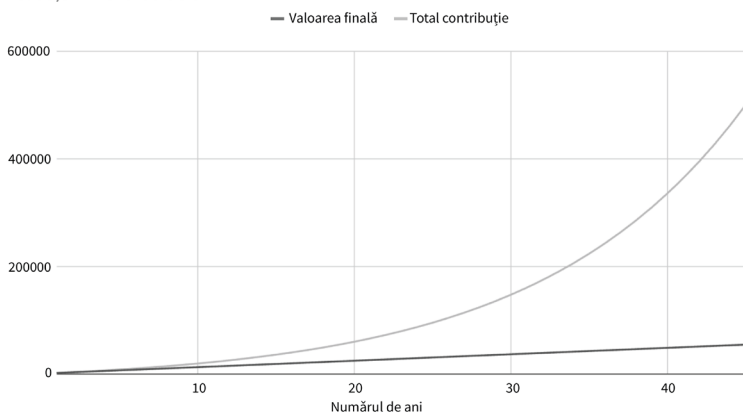

Figura 1. Evoluția investiției de €100/lună pentru o perioadă de 45 de ani considerând o dobândă compusă de 8%/an

Frustrarea #7

„Banii n-aduc fericirea”

Zicala aia veche că „Banii n-aduc fericirea” e o aberație. Sentimentul general însă poate fi adevărat: să cumperi lucruri nu ar trebui să fie locul unde cauți satisfacție. Fraza asta ne menține fără puterea de negociere a salariului, cu venituri insuficiente și în instabilitate financiară.

Când ești sărac sau stresat financiar, „Banii n-aduc fericirea” sunt cel mai manipulativ lucru pe care ți-l poate spune cineva. La fel cum emoțiile noastre sunt influențate de finanțele noastre, și finanțele sunt influențate de emoțiile noastre. Și aceste emoții pot proveni dintr-o sărăcie extremă, dintr-o relație financiar abuzivă sau din datorii copleșitoare.

Studiile¹³ despre creierul nostru „în sărăcie” arată că lipsa resurselor ne afectează negativ cogniția, nivelurile de

stres și luarea deciziilor. Un studiu recent a sugerat chiar că oferirea unui stipendiu mamelor sărace în primul an de viață al copiilor lor îmbunătățește dezvoltarea cognitivă a acestora.

Știm din cercetări¹⁴ că veniturile mai mari corelează cu o bunăstare crescută (există discuții despre unde se oprește această corelație, dar ideea rămâne). Așa că, atunci când cineva spune „Ei bine, banii n-aduc fericirea”, eu mă gândesc „Hai să-ți demonstrez contrariul”.

Pentru că banii nu doar că îți asigură nevoile de bază, precum siguranța și mâncarea sănătoasă, dar îți oferă și posibilitatea de a te odihni, de a-ți hrăni trupul și mintea și de a ieși din situații nefavorabile. Banii pot cumpăra stabilitate și opțiuni, iar asta înseamnă fericire.

Filmul tău despre bani

Dr. Brad Klontz, psiholog financiar, a dezvoltat conceptul de „scripturi financiare” pentru a descrie convingerile fundamentale despre bani care ne influențează comportamentele financiare. Aceste scripturi sunt, în general, inconștiente, dezvoltate în copilărie, și ne pot influența sănătatea financiară, uneori în mod dăunător, dacă nu sunt examinate și ajustate. Dr. Klontz a identificat patru categorii principale de scripturi financiare:

1. *Evitarea banilor.* Persoanele cu aceste scripturi ar putea crede că banii sunt răi sau că nu merită bani. Ar putea crede că oamenii bogați sunt lacomi sau corupți. Ca rezultat, și-ar putea sabota propriul succes financiar sau ar putea evita gestionarea finanțelor lor.

2. *Adorarea banilor.* Persoanele din această categorie cred că mai mulți bani le rezolvă toate problemele lor sau că banii aduc putere și fericire. Ei ar putea prioritiza banii

față de alte aspecte ale vieții și cred că niciodată nu pot avea suficient.

3. *Statutul banilor.* Aceste scripturi echivalează valoarea de sine cu valoarea netă. Oamenii cu convingeri de statut financiar ar putea vedea succesul lor financiar ca un semn al succesului lor personal în viață. Ei ar putea cumpăra lucruri pentru a se lăuda și ar putea intra în datorii pentru a menține un anumit stil de viață.

4. *Vigilența față de bani.* Persoanele cu aceste scripturi sunt precaute și uneori secretează în privința finanțelor lor. Prețuiesc economiile, frugalitatea și sunt întotdeauna pregătite pentru o catastrofă financiară, uneori până la anxietate.

Te recunoști în careva dintre ele? Recunoașterea și înțelegerea scripturilor financiare ale unei persoane este primul pas spre ajustarea comportamentelor și convingerilor financiare potențial dăunătoare.

Înțelegerea greșită a banilor de la bun început

În Europa de Est, mulți dintre noi, din păcate, nu am avut oportunitatea unei educații financiare solide. Nu e o critică, e o observație asupra faptului că mentalitatea noastră despre bani a fost adesea influențată de diverse credințe și proverbe care nu ne-au încurajat să avem o viziune expansivă asupra abundenței financiare.

Educația financiară este esențială pentru a naviga cu succes în lumea complexă a economiei moderne. Cu toate acestea, învățământul tradițional neglijează adesea această componentă vitală a formării unui individ.

Când ne gândim la școlile care ar trebui să îndeplinească acest rol de educație financiară, există o ironie evidentă. Dacă

subiectul este prezentat de persoane care se confruntă cu propriile lor provocări financiare, există riscul ca informația transmisă să nu fie nici completă, nici adecvată realităților economice.

Profesorii și învățătorii care nu și-au gestionat eficient finanțele, care au acumulat datorii, nu au experiență în investiții sau sunt nemulțumiți de remunerația lor ar putea să nu dețină înțelegerea practică și experiența necesară pentru a transmite corect și eficient cunoștințele financiare. În plus, mentalitatea și atitudinea lor față de bani și finanțe pot influența negativ percepția și învățăturile elevilor.

Asta nu înseamnă că toți educatorii sunt nepregătiți în acest domeniu, ci subliniază importanța de a avea profesori specializați și cu experiență practică în domeniul finanțelor atunci când abordăm astfel de subiecte în mediul școlar.

Pe lângă introducerea în programul școlar a educației financiare predate de experți, ar fi benefică și promovarea unor programe externe, ateliere sau cursuri care să le ofere tinerilor oportunitatea de a învăța despre finanțe din perspective diverse și practice. Acest lucru ar putea asigura o pregătire mai completă și adaptată realităților financiare contemporane.

Încă de la o vârstă fragedă, o serie de fraze și idei ni s-au încrustat în conștiința noastră de la prieteni, părinți, bunici, școală etc., în felul acesta modelându-ni-se relația cu finanțele:

- *N-avem bani* este o frază pe care am auzit-o adesea, sugerând că resursele sunt veșnic limitate.
- *Nu ne permitem noi asta, e prea scump* ne face să credem că unele lucruri ne sunt, pur și simplu, inaccesibile.
- *Tu crezi că banii se fac chiar așa ușor?* sau *Banii se fac greu* sugerează că este aproape imposibil să obținem bani fără efort excesiv sau fără sacrificii mari.
- *Banii n-aduc fericirea* ne spune că abundența financiară nu garantează fericirea sau împlinirea.

- *Banii sunt ochiul dracului/Mai bine sărac și curat decât bogat și murdar* sugerează că există o moralitate negativă asociată cu averea sau că banii pot corupe.
- *Banii trebuie strânși la ciorap* indică faptul că trebuie să economisim și să fim precauți, deoarece nu se știe niciodată ce va aduce viitorul.
- *Toți banii din lume nu-i faci* ne reamintește de ideea că nu putem avea totul, indiferent de cât de mult ne-am strădui.
- *Banii mari se fac numai prin furt și înșelăciune* ne induce în eroare, sugerând că numai cei care acționează în mod nonetic pot obține bogăție.

Aceste fraze sunt omniprezente și profund înrădăcinate în societate noastră, astfel încât nici măcar nu realizăm că ele ghidează complet modul de gândire, atitudinile și comportamentul. Ca apa pentru un pește, ele ne înconjoară chiar și atunci când nu știm asta.

Prin urmare, este important să-ți construiești o situație financiară stabilă și să aspiți la independență financiară. În cele de urmează, împreună cu mine îți vei dezvolta sistemul tău individual de finanțe.

Temă pentru acasă

Ramit Sethi, autorul cărții *I Will Teach You to Be Rich*, este bine-cunoscut pentru abordarea sa față de bani, care se concentrează adesea mai mult pe psihologie, mentalitate și comportament decât pe simple numere. Are o influență majoră în învățarea mea despre bani, mindset și primii mei pași spre independență financiară.

Absolvent al facultății de psihologie, Ramit Sethi folosește o serie de întrebări pentru a identifica trauma financiară sau pentru a îmbunătăți mentalitatea financiară a cuiva. Adesea discută despre importanța explorării convingerilor personale legate de bani, înțelegerea influențelor financiare din copilărie și identificarea scripturilor sau a modelelor financiare care ar putea constitui piedici pentru cineva.

Iată câteva întrebări inspirate de învățăturile și abordarea lui Ramit care te vor ajuta să-ți identifice traumele financiare sau blocajele:

1. *Ce ai învățat despre bani când erai mic?* Adesea, experiențele noastre din copilărie ne formează convingerile despre bani. Erau banii o sursă de stres în familia ta? Un subiect tabu? Care este prima ta amintire legată de bani?

2. *Care sunt cele mai puternice temeri legate de bani?* Fricile legate de bani sunt adesea complexe și pot fi influențate de experiențele trecute, convingerile culturale și normele sociale. Pot fi adânc înrădăcinate, provenind din copilărie sau evenimente traumatizante. Pot manifesta anxietate, evitare sau chiar comportamente autodestructive legate de bani. Ți-e frică de sărăcie? Ți-e frică să ajungi pe străzi? Ți-e frică că n-o să-ți poți achita chiria sau facturile?

3. *Ce înseamnă „bogat” pentru tine?* Ramit subliniază adesea că a fi „bogat” este subiectiv și are un alt sens pentru fiecare dintre noi. Să înțelegi ce înseamnă asta pentru tine îți poate ghida alegerile financiare. În cazul meu, bogăție înseamnă libertate – de a-mi petrece timpul cum îmi doresc, de a călători regulat, de a merge în vacanță când doresc, de

a-mi duce copiii la grădiniță în liniște, de dimineață, fără să mă grăbesc la birou.

4. *Te-ai simțit vreodată rușinat sau vinovat legat de bani?* De ce? Rușinea ne poate ține pe loc, iar înțelegerea surselor sale poate fi eliberatoare.

5. *Cum te simți când te gândești la bugetare sau investiții?* Reacțiile tale emoționale la aceste subiecte pot oferi indicii despre eventualele asociații negative pe care le ai.

6. *Ai obiceiuri recurente legate de bani pe care ți-ar plăcea să le elimini?* Identificarea modelelor este primul pas spre schimbarea lor.

7. *Cum te-ai simți dacă banii nu ar fi o problemă în viața ta?* Acest lucru poate dezvălui ce este cu adevărat important pentru tine și cum arată viața ta ideală. Vreau să fii foarte precis în acest răspuns.

8. *Există evenimente sau experiențe specifice din trecutul tău despre care crezi că ți-au format punctul de vedere asupra banilor?* Ar putea fi momente de traumă, lecții importante sau decizii pivotale legate de finanțe.

9. *Cum ți-ai dori să arate situația ta financiară peste cinci sau zece ani?* Să privești înainte te poate ajuta să muți centrul de greutate de la traumele trecute la posibilitățile viitoare.

10. *Crezi că meriți să ai succes financiar?* De ce da sau de ce nu? Înțelegerea valorii de sine în relația cu banii poate fi o revelație puternică.

11. *Cum va arăta viața ta dacă îți schimbi relația cu banii?* Cu ce va fi ea diferită? Cum se va fi schimbat mentalitatea ta? Imaginează-ți cum te simți în acel moment.

Aceste întrebări îți vor schimba modul în care privești banii, permițându-ți să-ți explorezi blocajele financiare și arătând cum poți începe să-ți consolidezi fundamentul financiar.

Te invit să iei o agendă și un pix ori să deschizi un document în Google Docs, să aprinzi o lumânare parfumată și să-ți pui un pahar de vin ori o ceașcă de ceai, într-un cuvânt, să te relaxezi și apoi să citești cu atenție aceste întrebări, una după alta. Apoi să revii oricând vrei tu la carte.

Capitolul 2

Independența financiară și
pensionarea timpurie

Acesta este motivul pentru care am devenit atât de pasionat de bunăstare și investiții. Fenomenul de independență financiară și pensionare timpurie mi-a oferit un sens și o direcție concretă spre care să mă mișc pentru a construi o avere pe termen lung.

Independența financiară se referă la starea în care ai suficiente resurse financiare pentru a-ți susține stilul de viață fără a fi nevoie să lucrezi pentru venit. Atingerea independenței financiare nu înseamnă neapărat că nu mai lucrezi deloc, ci mai degrabă că ai alegerea să lucrezi (sau nu) din pasiune sau plăcere, și **nu din necesitate**. Acest statut este realizat adesea prin economii substanțiale, investiții inteligente și, uneori, prin venituri pasive din diverse surse despre care o să vorbim în continuare.

Pensionarea timpurie înseamnă alegerea de a te retrage, temporar sau permanent, din forța de muncă înainte de vârsta tradițională de pensionare, care în multe țări este în jurul vârstei de 65 de ani. Acest lucru este posibil la fel ca și în cazul independenței financiare, atunci când ai acumulat suficiente economii și investiții pentru a te susține pentru restul vieții.

Cele două concepte sunt adesea interconectate și sunt cunoscute împreună sub acronimul **FIRE** (Financial Independence, Retire Early – Independență Financiară și Pensionare Timpurie).

Mișcarea FIRE încurajează o abordare disciplinată a economisirii și investirii în tinerețe și viața adultă, cu scopul de a atinge acest obiectiv devreme, uneori chiar la vârsta de 40 sau 50 de ani. În esență, asta ar însemna să nu mai trebuiască să lucrezi pentru bani și să te bucuri de viață fără să te mai gândești că „o să mă odihnesc la pensie”.

O persoană independentă financiar are suficienți bani și active financiare (acțiuni, ETFs, imobiliare, titluri de stat) care generează venituri pentru a-și acoperi cheltuielile de trai și a-și menține un nivel de trai dorit, fără a mai fi necesară o muncă remunerată regulată, cum e în cazul unui job.

Unii susțin că pensionarea timpurie este lipsită de sens, argumentând că aceasta ar putea conduce la un sentiment de lipsă de scop și nefericire din cauza absenței unei ocupații regulate. Această perspectivă se bazează pe ideea că munca oferă nu doar un venit, ci și un sens, o structură și o identitate socială.

Cu toate acestea, experții în domeniul finanțelor personale și al planificării carierei aduc argumente contrare. Ei susțin că pensionarea timpurie nu înseamnă eliminarea totală din forța de muncă, ci mai degrabă deschiderea spre diverse oportunități de carieră și activități personale. Pensionarea timpurie oferă libertatea de a explora noi interese, pasiuni și potențiale cariere care, în mod tradițional, nu ar fi fost posibile din pricina constrângerilor de timp și resurse financiare.

Prin pensionarea timpurie, o persoană poate dedica mai mult timp activităților care îi aduc bucurie și satisfacție personală, fie că este vorba despre hobby-uri, voluntariat, călătorii sau chiar începerea unei noi afaceri. Acest lucru poate duce la o îmbunătățire semnificativă a calității vieții, oferind persoanelor posibilitatea de a se reconecta cu interesele și pasiunile lor autentice.

În plus, pensionarea timpurie permite indivizilor să urmeze cariere mai flexibile și mai puțin stresante. Oamenii pot alege să lucreze part-time, să devină consultanți sau să înceapă proiecte antreprenoriale care le permit să-și păstreze un echilibru sănătos între viața profesională și cea personală.

În esență, pensionarea timpurie nu înseamnă renunțarea la activitate și scop, ci mai degrabă o redefinire a modului în care cineva își petrece timpul și contribuie la societate. Ea oferă libertatea de a alege activități care sunt în acord cu valorile, interesele și obiectivele personale, conducând adesea la un nivel mai mare de împlinire și satisfacție în viață.

Iată un top – alcătuit pe baza experiențelor mele – al celor mai frecvente cinci motive pentru care oamenii vor să devină independenți financiar:

1. *Calitatea vieții și confortul personal* – dorința de a avea un trai decent, fără grija lipsei banilor, dorința de a se bucura de lucruri dincolo de strictul necesar. Aceasta implică atât o îmbunătățire a condițiilor de viață curente, cât și asigurarea unui viitor confortabil.

2. *Familia și copiii* – dorința de a oferi o viață mai bună familiei și copiilor. Aceasta include posibilitatea de a le asigura copiilor o educație de calitate, o moștenire și, în general, un suport financiar stabil.

3. *Călătorii și explorarea lumii* – dorința de a călători mai mult, fără limitările impuse de constrângeri financiare sau timp.

4. *Timp liber și hobby-uri* – dorința de a avea mai mult timp liber pentru a se dedica hobby-urilor, pasiunilor personale sau pur și simplu pentru a petrece mai mult timp cu familia și prietenii.

5. *Independența de locul de muncă* – dorința de a nu mai fi legați de un loc de muncă specific, de a avea flexibilitate în carieră și de a putea alege cum să-și petreacă timpul și ce să facă cu propriile resurse fără presiunea financiară.

Aceste motive reflectă dorințe comune de securitate financiară, echilibru între viața profesională și cea personală și libertatea de a urma pasiuni personale. Mișcarea FIRE pune accent pe reducerea cheltuielilor, creșterea ratei de economisire spre 50-70% din venitul lunar, investiții strategice și crearea de venituri pasive, astfel încât să poți trăi restul vieții fără a depinde de un salariu.

Deși a atras mulți adepți, este și subiect de critică, deoarece nu toată lumea este dispusă sau capabilă să trăiască frugal pentru a economisi o proporție mare din venit sau poate nu vrea să se pensioneze atât de devreme.

Cu toate acestea, principiile de bază ale FIRE – economisirea conștientă și investirea inteligentă – sunt valoroase pentru oricine dorește o mai mare siguranță financiară în viitor.

Mișcarea FIRE nu a apărut peste noapte, ci este rezultatul unei evoluții treptate a ideilor despre economii, investiții și aspirația de a avea control asupra propriului destin financiar. Câteva momente-cheie și figuri au influențat-o și i-au dat formă:

- *Literatura despre independența financiară.* Multe din principiile FIRE au rădăcini în literatură. De exemplu, cartea *Your Money or Your Life* scrisă de Vicki Robin și Joe Dominguez în 1992 este adesea considerată o piatră de temelie a mișcării. Aceasta propune o abordare transformativă a gândirii despre bani, subliniind ideea de a „cumpăra” ore din viața ta cu fiecare cheltuială.
- *Era internetului.* Internetul a permis ca ideile să se răspândească rapid și a facilitat formarea comunităților. Blogurile, forumurile și, mai târziu, rețelele sociale le-au permis persoanelor cu aceleași valori și obiective să se conecteze, să schimbe idei și să-și împărtășească strategii pentru atingerea independenței financiare și pensionării timpurii. În timp, au apărut tot mai multe exemple concrete de indivizi, cupluri și familii care au devenit FIRE.
- *Răspunsul la criza financiară din 2008.* Aceasta a avut un impact semnificativ asupra percepției multora despre siguranța locurilor de muncă și stabilitatea financiară și a pus multe persoane în situația de a-și reevalua prioritățile și a-și căuta metode alternative de a asigura securitatea financiară.
- *Nivel mai ridicat de nesiguranță la locul de muncă.* În era modernă, cu avansul tehnologic și globalizarea, multe industrii și cariere au devenit mai nesigure.

Acest sentiment de instabilitate i-a încurajat pe mulți să caute modalități de a fi mai rezilienți în fața schimbărilor economice, găsind în conceptul FIRE o posibilă soluție.

- *Exemplul personal.* Pe măsură ce au atins succesul în calea FIRE și au împărtășit online din experiențele lor, unii oameni au devenit modele pentru alții. Bloguri precum Mr. Money Mustache sau Early Retirement Extreme au devenit extrem de populare și au influențat mii de cititori, inclusiv pe mine.

Mișcarea FIRE este o reacție la schimbările socioeconomice și culturale ale ultimelor decenii, oferind oamenilor o strategie pentru a dobândi controlul asupra finanțelor și a destinului, într-o lume în continuă schimbare, în loc să aștepte un moment „final” de pensionare când s-ar putea bucura de banii lor.

În contextul actual, unde stabilitatea profesională este mai mult un mit decât o realitate și pensiile convenționale se dovedesc a fi insuficiente pentru a susține un trai decent la bătrânețe, conceptul FIRE devine o necesitate, nu doar o opțiune de lux.

După cum afirmă Vicki Robin și Joe Dominguez, scopul final pentru FIRE este să „îți oferi cadoul unei vieți mai bune. Banii nu sunt cu adevărat ceea ce urmărești – până la urmă, ai alege să te închizi într-o cutie întunecată și tăcută pentru totdeauna în schimbul faptului de a deveni miliardar?”

Regula 25 sau 4%

Regula de 4% este un ghid pentru planificarea pensiei, care sugerează că nu ar trebui să retragi mai mult de 4% din economiile (portofoliile) tale pentru a-ți acoperi cheltuielile în anii de pensionare. În fiecare an următor, *ajustezi această sumă inițială de retragere în funcție de rata inflației.*

Trebuie să ai un sold suficient de mare încât să poți trăi din acești 4% plus ajustările inflației, fără a-ți epuiza economiile.

Pentru a calcula cifra ta de pensie (de câți bani ai nevoie pentru o pensie potrivită pentru tine, indiferent dacă ai 40 sau 65 de ani), trebuie să calculezi valoarea cheltuielilor tale lunare și anuale (adică înmulțindu-le pe cele lunare cu 12); apoi împarte rezultatul la 0,04 (sau înmulțește-l cu 25, e același lucru). Acum ai aflat care este suma pe care trebuie să o economisești dacă vrei să retragi (adică să investești) în siguranță 4% pe an.

Mai jos, un tabel care listează cheltuielile lunare în creșteri de 500 de euro, de la 1.000 la 5.000 de euro, cheltuielile anuale și suma necesară pentru pensie conform regulii de 4%.

Cheltuieli lunare (€)	Cheltuieli anuale (€)	Ținta de pensionare(€)
1.000	12.000	300.000
1.500	18.000	450.000
2.000	24.000	600.000
2.500	30.000	750.000
3.000	36.000	900.000
3.500	42.000	1.050.000
4.000	48.000	1.200.000
4.500	54.000	1.350.000
5.000	60.000	1.500.000

Tabelul 1. Valoarea finală a portofoliului necesară pentru pensionare conform regulii de 4% (realizat de Vlad Caluș)

Adică, dacă cheltuiești €2.000 pe lună și vrei să păstrezi aceleași cheltuieli fără a mai munci, atunci ai nevoie de o sumă de €600.000 bani economisiți în portofoliul tău, astfel încât poți cheltui €24.000/an.

Reține că acest tabel oferă o vedere simplificată în scop de prezentare și nu ia în considerare mai mulți factori importanți, cum ar fi impozitele în țara în care te afli, variațiile randamentului investițional și schimbările stilului de viață etc. Investind acești bani într-un portofoliu global de investiții cu o rată de creștere anualizată de 8%/an, înseamnă că banii tăi nu s-ar „termina” sau epuiza. Contul tău va continua să crească în ciuda retragerilor. Iată de ce.

Evoluția pieței bursiere

Piața bursieră, bazându-se pe o sută de ani de date istorice, a crescut în medie cu aproximativ 8%¹⁵ pe an. Acest lucru este o medie, ceea ce înseamnă că într-un an anume, piața ar fi putut să înregistreze creșteri cu mult mai mari sau chiar pierderi. Cu toate acestea, pe termen lung, această rată medie de creștere de 8% ne dă o idee generală despre cum s-ar putea comporta investițiile pe parcursul unei perioade extinse de timp.

Am observat de multe ori că oamenii sunt influențați de fricile și scepticismul celor din jur. Unul dintre miturile comune pe care le auzim este că, dacă „investești în bursă, o să-ți pierzi toți banii”. E o concepție care provine adesea din neînțelegerea istoriei piețelor financiare și din lipsa de educație financiară.

Istoria bursieră ne arată că, în ciuda tuturor crizelor, pe termen lung, piețele tind să crească.

În timpul istoriei, piețele financiare au traversat o serie de turbulențe, unele cu un impact economic major. Uneori, recuperarea a fost rapidă, în timp ce în alte ocazii a fost nevoie de ani sau chiar decenii pentru ca piața să se întoarcă la nivelurile anterioare prăbușirii.

Un exemplu timpuriu și remarcabil de speculație și prăbușire este Bula Pieței Bulbilor de Lalea din Olanda, cunoscută și sub numele Tulipmania, care a avut loc în 1637. În această perioadă, prețurile bulbilor de lalea au crescut exponențial până când au atins niveluri nerealiste, doar pentru a se prăbuși dramatic ulterior. Aceasta este adesea privită ca prima bulă financiară majoră înregistrată în istorie.

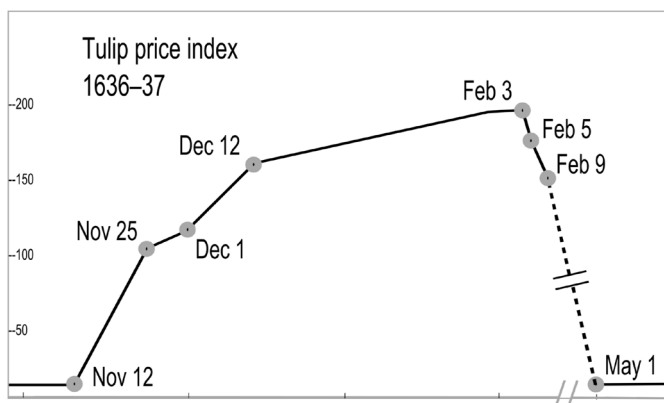

Figura 2. Evoluția prețului unui bulb de lalea în perioada crizei Tulipmania (sursă: www.wikipedia.org)

Cu toate acestea, primele prăbușiri financiare din America au avut loc înainte de formarea Statelor Unite ale Americii ca națiune. Criza din 1772, care a afectat cele 13 colonii, a fost urmată de criza financiară din 1791 până în 1792. Aceasta din urmă a reprezentat prima prăbușire importantă a bursei de valori din SUA.

Ceea ce mulți oameni nu înțeleg este că piețele bursiere nu sunt doar un joc de noroc. Acestea sunt reflectarea economiei globale și a încrederii investitorilor în aceasta.

Pe termen lung, economia globală a crescut, inovațiile au prosperat și companiile au generat profit.

În perioada Marii Depresiuni, între 1929 și 1931, economia mondială a fost zguduită până în rădăcinile sale. Dow Jones Industrial Average (DJIA) a înregistrat o scădere devastatoare de aproximativ 89% între 1929 și 1932¹⁶. Chiar dacă a durat decenii, piața a reușit să-și revină, depășind nivelurile anterioare până în anii '50.

Însă nu mult după această criză lumea a fost din nou zguduită, de data aceasta de război. Al Doilea Război Mondial (1941-1945) a avut un impact imens asupra economiilor globale. Investițiile au fost direcționate către tot ce ține de război, iar piețele financiare au stagnat în această perioadă. Cu toate acestea, în anii ce au urmat războiului, economiile devastate s-au reconstruit la o viteză remarcabilă, ajutate de Planul Marshall și de dezvoltarea industrială rapidă. Piețele bursiere au reflectat această creștere, cu o revenire robustă în anii '50 și '60. Piața bursieră a ajutat la finanțarea creșterii economice a țării și a creat noi oportunități pentru milioane de americani.

Între 1950 și 1960¹⁷, Dow Jones Industrial Average (DJIA), un reper pentru piața bursieră a SUA, a crescut cu 262% în această perioadă.

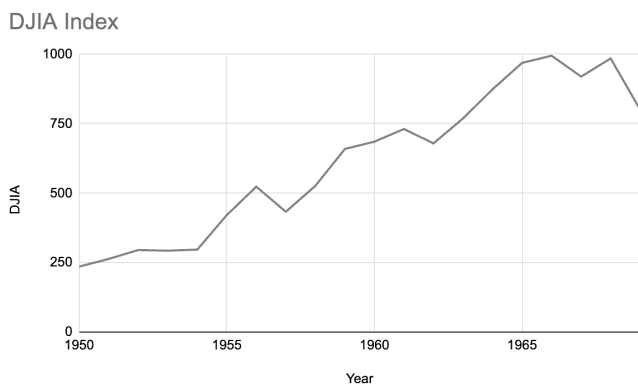

Figura 3. Evoluția indicelui Dow Jones Industrial Average (DJIA) între 1950 și 1970 (sursă: www.macrotrends.net)

Figura 5. Evoluția indicelui NASDAQ Composite.

Grafic istoric pentru ultimii 45 de ani (sursă: www.macrotrends.net)

Apoi, în 2007 și 2008, o bulă imobiliară a declanșat o criză financiară majoră. S&P 500 a scăzut cu aproximativ 57% în această perioadă. Cu toate acestea, piața a recuperat terenul pierdut până în 2013.

Și, mai recent, în 2020, lumea a fost martora unei pandemii globale de COVID-19. Piețele financiare au reacționat violent, cu o scădere inițială de aproximativ 30%. Cu toate acestea, grație măsurilor guvernamentale și adaptabilității companiilor, piețele s-au recuperat într-un timp foarte scurt, atingând noi înălțimi în câteva luni, așa cum putem observa în acest grafic²⁰.

Figura 6. Evoluția indicelui S&P500 pentru ultimii 25 de ani
(sursă: www.macrotrends.net)

În toate aceste crize, un lucru a rămas constant: capacitatea pieței de a se recupera și de a crește în timp. Aceasta oferă o perspectivă importantă pentru investitorii care caută să privească pe termen lung.

Când bursa scade cu un anumit procent, se poate spune că valoarea companiilor listate și, implicit, a acțiunilor deținute de investitori a scăzut. O scădere mare a bursei arată diverse probleme economice sau de piață, cum ar fi incertitudinile economice sau schimbările de politici monetare. Dar asta nu înseamnă neapărat că firmele listate au devenit mai puțin valoroase. Adesea, reacțiile pieței sunt exagerate din cauza sentimentelor investitorilor, nu neapărat din pricina unor motive economice solide.

Investitorii care gândesc pe termen lung profită de această creștere. O strategie atât de simplă de a cumpăra și păstra acțiunile pe termen lung, ignorând fluctuațiile pe termen scurt, aduce adesea câștiguri spectaculoase pe termen lung.

Exemplele acestea evidențiază că, în ciuda fluctuațiilor semnificative și a momentelor de nesiguranță, piețele bursiere tind să crească pe termen lung. Este adevărat că există perioade în care recuperarea poate dura ani sau chiar decenii, dar istoria a demonstrat că răbdarea și perspectiva pe termen lung pot fi recompensate.

Așa cum poți observa în exemplul de mai jos, unii ani sunt pozitiv la nivel de randament, însă alții sunt negativi.

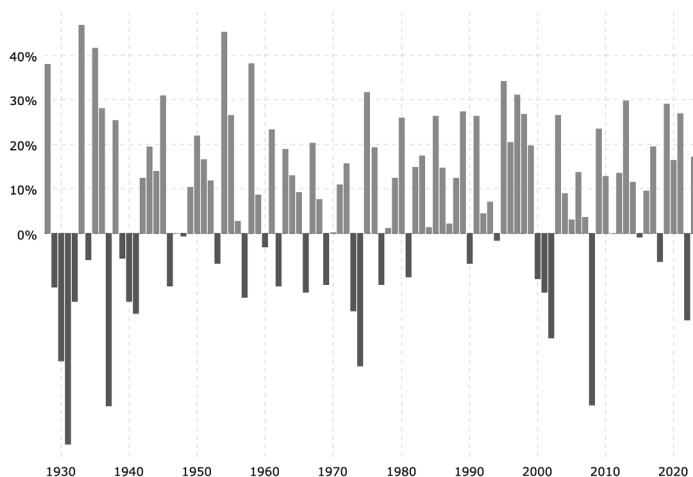

Figura 7. Randamentele anuale istorice ale indicelui S&P 500
(sursă: www.macrotrends.net)

Cu toate acestea, Indicele S&P 500²¹ a fost una dintre cele mai performante clase de active în ultimii 100 de ani. De la înființarea sa în 1926, S&P 500 a avut un randament mediu de 10% pe an, incluzând dividende. Acest lucru înseamnă că o investiție de 100 de dolari în S&P 500 în 1926 ar valora peste 10 milioane de dolari astăzi.

Principiul de bază este aici Cumpără-Păstrează-Profită prin investițiile în piața bursieră globală. Dacă investești inteligent și cu răbdare în piața bursieră, evitând deciziile impulsive bazate pe frică sau urgențe, vei vedea o creștere a investițiilor tale pe termen lung. Pentru tine, e cel mai mare

beneficiu; înseamnă că tu, în calitate de investitor, nu trebuie să „pândești piața” sau să descoperi următorul Uber, Tesla, Google, Microsoft, etc. Tot ce ai de făcut este să investești în piața întreagă, adică în sute și mii de companii pentru a beneficia pe termen lung și să le ții cât de mult timp posibil.

Bineînțeles, nu putem prezice viitorul. Nimeni nu știe cu certitudine când va fi următoarea criză sau cât de gravă va fi ea. Dar istoria ne arată că, indiferent de căderile temporare, **piața bursieră tinde să crească pe termen lung**, iar crizele se întâmplă o dată la 10 ani. Nu e doar filozofie; ipoteza este susținută de date concrete și de secole de istorie economică, așa cum am arătat mai sus.

În loc să privim graficul bursier ca pe un joc de noroc, ar trebui să-l vedem ca pe o reprezentare a potențialului uman de creștere și inovație. Dacă abordăm investițiile cu răbdare, educație și disciplină, există o șansă foarte bună să vedem creșterea banilor noștri în timp.

De-a lungul anilor, puterea de cumpărare a banilor noștri scade. Estimând o inflație de 2% pe an, putem ajunge la un randament realist, ajustat la inflație, de 8% (10% creștere minus 2pp inflație). Totuși, este important să subliniem că aceste cifre sunt bazate pe trecut și, deși pot oferi o direcție, nu garantează performanța viitoare. Investițiile pe piața bursieră vin întotdeauna cu un grad de risc.

€1.000.000 la pensie

Luând în considerare inflația și creșterea costurilor de trai, €1m ar putea asigura un stil de viață confortabil pentru majoritatea oamenilor în 10-20 de ani de acum pentru majoritatea locuitorilor din Europa. Chiar cu o retragere anuală modestă de 3-4% din acest capital, s-ar putea ajunge la un venit de €30.000-€40.000 pe an, fără să atingem principalul (suma investită de tine).

În următorul modul, folosim €1m doar pentru a prezenta un exemplu simplu prin cifre reale. Tu probabil ai nevoie mult sub €1m pentru pensie, dar o să discutăm despre asta mai târziu.

Pentru un exemplu concret despre cum să folosești acest €1m la pensionare sau pensie timpurie, de pildă la 40 de ani, voi folosi următoarele presupuneri:

1. Ai atins deja un portofoliu de investiții de €1.000.000.
2. Retragi 4% la începutul fiecărui an pentru cheltuielile tale de trai pe un an înainte și adaugi 2% valoarea medie a inflației.
3. Obții un randament anualizat de 8% în mediu în portofoliu tău de investiții.

Retragerea de 4% va însemna €40.000 în primul an pentru cheltuielile tale de trai, adică €3.333/ lună. Pe pagina următoare, avem un tabel care arată cum s-ar schimba soldul contului tău de investiții.

În primul an vei putea retrage din sold €40.000 din portofoliul tău de €1.000.000, care este compus, să zicem, din acțiuni și ETFs (te învăț în capitolul 6 cum să investești concret în ele). Odată ce ai retras suma, ai rămas în portofoliu cu €960.000. Acum, până la final de an, obții un randament mediu de 8%, adică €76.800; astfel, dacă le adunăm, ai un sold în cont la sfârșit de an de €1.036.800. Anul viitor procesul se repetă. Și astfel avem tabelul de mai jos:

Anul	Retragere (€)	Sold cont început de an (€)	Randament anual (8%) (€)	Sold cont sfârșit de an (€)
1	40.000	1.000.000	76.800	1.036.800
2	40.800	1.036.800	79.728	1.075.728
3	41.616	1.075.728	82.798	1.116.910
4	42.448	1.116.910	85.989	1.160.451
5	43.297	1.160.451	89.308	1.206.462
6	44.163	1.206.462	92.764	1.255.063
7	45.046	1.255.063	96.366	1.306.383
8	45.947	1.306.383	100.124	1.360.560
9	46.866	1.360.560	104.049	1.417.743
10	47.804	1.417.743	108.152	1.478.091
...	...	...	...	...
30	72.886	3.262.507	260.372	3.449.993

Tabelul 2. Calcul estimativ de pensionare cu un portofoliu de
€1.000.000 (realizat de Vlad Caluș)

Conform Trinity Study²², regula de 4% îți permite să nu epuizezi capitalul din portofoliul tău de investiții, dar totodată să te bucuri de averea ta acumulată în timp. Bineînțeles, oricând poți fi mai conservator retrăgând 3% sau îți poți crea un stil de viață mai bogat și să retragi 5%.

Reține că aceste calcule sunt foarte simplificate. **Ele nu iau în considerare inflația care se schimbă în fiecare an, ci o medie anuală pe un termen lung de timp.** Inflația medie în Europa²³ în ultimii 30 de ani a fost de 2,2%, potrivit Băncii Centrale Europene (BCE). Aceasta înseamnă că prețurile

bunurilor și serviciilor au crescut cu o medie de 2,2% pe an în ultimii 30 de ani.

Inflația poate varia de la an la an și de la țară la țară. De exemplu, inflația în zona euro a fost de 8,9% în iulie 2022, cel mai ridicat nivel din ultimele decenii. Cu toate acestea, pe termen lung, inflația în Europa a fost relativ stabilă.

BCE are mandatul de a menține inflația la 2% pe termen mediu. Aceasta înseamnă că BCE va lua măsuri pentru a încerca să readucă inflația la 2% dacă aceasta devine prea mare sau prea mică.

Un alt aspect de care e important să ținem cont este volatilitatea pieței. Așa cum povesteam anterior, noi presupunem în acest scenariu un randament mediu anual de 8%an. Cu toate acestea, asta e un lucru foarte puțin probabil în lumea reală. Chiar dacă vorbim de 8% în mediu, ultimii 6 ani raportat la S&P 500 au arătat așa:

2023	23.79%
2022	-18.11
2021	28.71
2020	18.40
2019	31.49
2018	-4.38

Așa cum observi, 2019 a fost un an spectaculos cu randamente de 4 ori peste medie, însă 2018 și 2022 au oferit o performanță negativă. Nu fiecare an e perfect, dar pe termen lung aceste randamente de 8% au fost demonstrate bazându-ne pe ultimii 100 de ani, așa cum am arătat anterior.

Un al treilea aspect de care e important să ținem cont sunt taxele. În lumea investițiilor, taxele reprezintă una dintre cele mai semnificative variabile ce afectează rentabilitatea și creșterea averii pe termen lung. De aceea, atunci când analizăm potențiale oportunități de investiție

sau când planificăm retrageri din investiții, este esențial să avem în vedere structura de taxare specifică fiecărei țări.

Un exemplu concret este taxa pe profitul din capital. În România în anul 2024, această taxă este de 1% pentru activele deținute mai mult de 365 de zile. Asta înseamnă că dacă un investitor român cumpără acțiuni și le vinde după un an și o zi, va trebui să plătească doar 1% taxă pe profitul realizat²⁴. În comparație, Dubai nu percepe nicio taxă pe profitul din capital, oferind astfel un avantaj considerabil pentru investitori.

În contrast, Franța percepe o taxă de până la 30% pentru profitul din capital²⁵, Germania de 26.375%, iar Italia de 26%. Aceste niveluri diferite de taxare vor avea un impact semnificativ asupra rentabilității investițiilor în fiecare dintre aceste țări.

Ceea ce e crucial de reținut este că taxele pot eroda profiturile și pot influența deciziile investitorilor. Un investitor informat va lua în considerare nu doar perspectivele de creștere a unei investiții, ci și impactul fiscal al acestei investiții. Acesta poate fi motivul pentru care unele persoane aleg să își relocheze rezidența fiscală sau să investească în jurisdicții cu regimuri fiscale mai favorabile.

În concluzie, atunci când evaluăm oportunitățile de investiție și planificăm strategii pe termen lung, taxele și implicațiile fiscale ar trebui să fie în centrul atenției noastre. Conștientizarea și înțelegerea lor poate fi cheia maximizării rentabilității și a protejării averii.

Al patrulea aspect este speranța de viață. Retragerea anticipată din viața profesională, la vârsta de 40 de ani, presupune o perspectivă diferită asupra longevității portofoliului de investiții. Când te gândești la pensionare, cel mai adesea ai în vedere un orizont de timp de aproximativ 30 de ani, în baza tradiționalei vârste de pensionare de 65 de ani și a speranței de viață medii. Dar când alegi să te retragi la 40 de ani, perspectiva se schimbă radical.

Având în vedere că speranța de viață la naștere în Europa

este de 80,1 ani²⁶, o persoană care se pensionează la 40 de ani ar trebui să se pregătească pentru cel puțin încă 40 de ani de viață fără venituri active. Dacă adăugăm la aceasta factorii precum inflația, creșterea costului vieții, posibilele cheltuieli medicale neprevăzute sau orice alte evenimente neașteptate, nevoia unui portofoliu solid și durabil devine evidentă.

Dincolo de această perspectivă generală, trebuie luată în considerare și variabilitatea speranței de viață în diferite țări europene. Dacă locuiești în Spania, cu o speranță de viață de 83,3 ani, sau în Suedia, cu 83,1 ani, s-ar putea să ai nevoie de resurse financiare pentru un interval de timp chiar mai mare.

În plus, evoluția tehnologică și medicală are potențialul de a prelungi speranța de viață în anii viitori. Având în vedere progresele realizate din 1960, când speranța de viață la naștere în Europa era de 68,4 ani, și până în prezent, este posibil ca speranța de viață să continue să crească în următoarele decenii.

În concluzie, dacă alegi să te pensionezi la vârsta de 40 de ani, este esențial să te pregătești pentru un orizont financiar care poate depăși chiar și 40 de ani. Este crucial să-ți ajustezi planurile de investiții și strategiile financiare pentru a te asigura că resursele tale vor dura cât mai mult posibil, ținând cont de realitățile demografice și economice.

Un portofoliu de investiții

Elementul central în FIRE este acesta, care reprezintă o colecție de active financiare pe care o persoană sau o entitate le deține în scopul de a obține un randament financiar. Aceste active pot include acțiuni, obligațiuni, fonduri mutuale, imobiliare, mărfuri sau alte instrumente financiare.

Scopul principal al unui portofoliu de investiții este de a diversifica riscurile și de a optimiza potențialul de câștig prin alocarea capitalului într-o varietate de active.

Prin diversificare și gestionare activă, un portofoliu de investiții poate oferi o combinație adecvată între risc și randament, astfel încât investitorii să-și poată atinge obiectivele financiare pe termen lung.

Pe măsură ce timpul trece, veniturile din investiții devin suficient de mari pentru a acoperi cheltuielile de trai ale persoanei și a-i oferi libertatea de a se retrage din muncă înainte de termenul standard. Persoana devine independentă financiar, având posibilitatea să-și petreacă restul vieții fără presiunea financiară și să-și urmeze pasiunile și interesele fără a fi restricționată de nevoia de a lucra într-un loc de muncă remunerat.

În momentul în care decide că vrea să se „pensioneze”, persoana urmează să retragă (vândă) între 3 și 4% din valoarea portofoliului²⁷ său de investiții anual (+inflația în următorul an). Spre exemplu, vinde o parte dintre acțiunile sau ETF-urile sale (mai multe despre active, în capitolele următoare).

Prin investiții inteligente în acțiuni, obligațiuni, ETFs, imobiliare și alte active, persoana reușește să-și construiască un portofoliu de investiții care generează venituri pasive și creștere de capital pe parcursul anilor.

Independența financiară și pensionarea timpurie sunt obiective care necesită planificare și disciplină financiară pe termen lung, dar pot oferi oportunitatea de a avea controlul asupra propriului viitor financiar și de a trăi viața în modul dorit. Iată un exemplu, mai jos.

Cifra ta de pensionare

Studiu de caz

Andrei, 25 de ani, își stabilește obiectivul de a se pensiona la vârsta de 45 de ani. Pentru a atinge această independență financiară timpurie, începe să economisească și să investească în mod constant o parte semnificativă a veniturilor sale

încă de la o vârstă fragedă, minimum 20% din venitul lunar. Să facem o simulare a acestei situații, estimând totodată valoarea necesară a portofoliului și alocația potrivită. Vom lua în considerare următorii pași.

Pasul #1

Calcularea cheltuielilor viitoare

Pentru a determina cifra ta FIRE, adică suma de care ai nevoie pentru a te considera financiar independent și posibil să te pensionezi anticipat, trebuie să începi cu o analiză aprofundată a cheltuielilor tale actuale.

Cheltuielile lunare și anuale reprezintă nucleul acestui calcul. Pentru a avea o imagine clară asupra acestor cifre, ar trebui să categorisim și să analizăm fiecare tip de cheltuială. Aceste categorii pot include:

- *cheltuieli pentru locuință*: chiria sau rata la bancă, întreținerea, reparațiile și orice alte costuri asociate cu locul în care locuiești;
- *utilități*: electricitate, gaz, apă, încălzire, internet, televiziune;
- *alimentație*: cumpărături la supermarket, mese la restaurant, cafea, gustări etc.;
- *transport*: costuri pentru mașină (benzină, întreținere), transport în comun, taxi sau orice alte metode de deplasare;
- *educație și dezvoltare personală*: cursuri, cărți, abonamente la reviste sau site-uri specializate;
- *divertisment și recreere*: cinema, teatru, concerte, abonamente la sală sau cluburi sportive, călătorii etc.;
- *sănătate și wellness*: medicamente, vizite la doctor, terapii alternative sau abonamente la sală;
- *călătorii*: costuri de avion, cazare, taxiuri către aeroport;
- *cosmetice și produse de îngrijire personală*: totul, de

la creme și loțiuni până la machiaj, șampoane și alte produse esențiale pentru îngrijirea zilnică;

- *divertisment*: servicii de streaming (Netflix, HBO etc.), jocuri online sau orice alte platforme care necesită un abonament sau o plată unică.

În plus față de cheltuielile lunare, există o serie de cheltuieli anuale sau ocazionale care trebuie luate în considerare. Acestea pot fi ușor omise din calcul, dar sunt esențiale pentru a avea o imagine completă asupra nevoilor financiare. Printre acestea se numără:

- *asigurarea medicală*: poate varia în funcție de tipul de asigurare, acoperire și necesitățile individuale;
- *asigurarea auto*: poate fi obligatorie sau opțională, în funcție de țară și tipul de vehicul;
- *impozite anuale sau taxe locale*;
- *abonamente anuale*: cluburi, asociații profesionale, reviste etc.;
- *cadouri și donații*: sărbători, aniversări, evenimente speciale sau contribuții caritabile.

Odată ce ai o înțelegere clară asupra tuturor cheltuielilor, poți să-ți faci un buget și să evaluezi de cât ai nevoie pentru a trăi confortabil fără venituri active. Acest total va forma baza cifrei FIRE, la care se pot adăuga și alți factori, cum ar fi inflația sau eventualele cheltuieli neprevăzute.

Andrei trebuie să estimeze cheltuielile pe care le va avea după ce se pensionează. El apreciază că, deocamdată, în 2024, s-ar cheltui aproximativ €2.000 pe lună pentru o familie de 4 persoane în România²⁸. Având în vedere că dorește să se pensioneze la 45 de ani, trebuie să ia în considerare și inflația medie în Europa până la acea vârstă.

Pasul #2

Calculul în raport cu inflația

Având în vedere cheltuielile estimate și perioada de pensionare, Andrei trebuie să calculeze veniturile anuale necesare în raport cu inflația în următorii 20 de ani pentru a-și acoperi cheltuielile. Aceasta poate fi realizată multiplicând cheltuielile cu rata inflației medii de 3%.

Prin urmare, peste 20 de ani în 2044, având în vedere o inflație medie de 3% pe an, valoarea de €2.000 ar crește aproximativ la €3.600,26 în termeni nominali. Este important să ții cont că este o valoare estimată, iar inflația și fluctuațiile economice pot varia în realitate de la an la an.

Pasul #3

Calcularea valorii necesare a portofoliului

Conform studiului Trinity, Andrei poate folosi un factor de retragere sigură (safety withdrawal rate) de 4% din valoarea portofoliului său în fiecare an pentru a-și acoperi cheltuielile și pentru a-și menține capitalul pe termen lung. Astfel, valoarea necesară a portofoliului se poate calcula prin împărțirea venitului anual necesar cu 4%. De ce totuși 4% și nu mai puțin sau mai mult?

Studiul Trinity, desfășurat de cercetătorii Philip L. Cooley, Carl M. Hubbard și Daniel T. Walz, a analizat istoria piețelor financiare din Statele Unite ale Americii și a investigat cât de multe fonduri pot fi retrase în fiecare an dintr-un portofoliu pe o perioadă mai lungă, **fără a se epuiza**.

Conform studiului, o alocare echilibrată a portofoliului poate fi folosită pentru a determina suma pe care o persoană o poate retrage în fiecare an, ținând cont de o rată de succes de 95% în perioadele de 30 de ani²⁹ pentru un portofoliu 100%

Table 3.
Inflation-Adjusted Portfolio Success Rates: 1926 to 1995
 (Percentage of all past payout periods supported by the portfolio after adjusting withdrawals for inflation)

Payout Period	Withdrawal Rate as a % of Initial Portfolio Value:							
	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%
100% Stocks								
15 Years	100	100	100	91	79	70	63	55
20 Years	100	100	88	75	63	53	43	33
25 Years	100	100	87	70	59	46	35	30
30 Years	100	95	85	68	59	41	34	27
75% Stocks/25% Bonds								
15 Years	100	100	100	95	82	68	64	46
20 Years	100	100	90	75	61	51	37	27
25 Years	100	100	85	65	50	37	30	22
30 Years	100	98	83	68	49	34	22	7
50% Stocks/50% Bonds								
15 Years	100	100	100	93	79	64	50	32
20 Years	100	100	90	75	55	33	22	10
25 Years	100	100	80	57	37	20	7	0
30 Years	100	95	76	51	17	5	0	0
25% Stocks/75% Bonds								
15 Years	100	100	100	89	70	50	32	18
20 Years	100	100	82	47	31	16	8	4
25 Years	100	93	48	24	15	4	2	0
30 Years	100	71	27	20	5	0	0	0
100% Bonds								
15 Years	100	100	100	71	39	21	18	14
20 Years	100	90	47	20	14	12	10	2
25 Years	100	46	17	15	11	2	0	0
30 Years	80	20	17	12	0	0	0	0

Note: Numbers rounded to the nearest whole percentage. The number of overlapping 15-year payout periods from 1926 to 1995, inclusively, is 56; 20-year periods, 51; 25-year periods, 46; 30-year periods, 41. Stocks are represented by Standard and Poor's 500 index, and bonds are represented by long-term, high-grade corporates, and inflation (deflation) rates are based on the Consumer Price Index (CPI). Data source: Authors' calculations based on data from Ibbotson Associates.

Tabelul 3. Rata sigură de retragere (sursă: Trinity Study)

Prin folosirea ratei de retragere de 4%, studiul Trinity sugerează că o persoană ar putea retrage 4% din valoarea inițială a portofoliului în primul an, iar apoi ar ajusta suma cu inflația în fiecare an următor, așa cum noi povesteam anterior. Iar tabelul de mai sus îți prezintă variabilitatea ratei de retragere în relație cu randamentele mai mici decât cele medii de piață.

Revenind la pasul 3, iată cum se calculează valoarea portofoliului necesar pe care trebuie să-l atingi:

valoarea necesară a portofoliului
 = venit anual necesar/rata 4%

Andrei deja a calculat că peste 20 de ani, în 2044, având în vedere o inflație medie de 3% pe an, valoarea de €2.000 de cheltuieli pe lună ar crește aproximativ la €3.600,26 în termeni nominali. Astfel, facem un calcul.

Valoarea anuală a cheltuielilor se calculează multiplicând cheltuielile lunare cu 12:

$$\begin{aligned}\text{cheltuieli anuale} &= \\ \text{cheltuieli lunare} \times 12 &= €3.600 \times 12 \\ &= €43.200\end{aligned}$$

Acum, putem folosi regula de retragere de 4% pentru a calcula valoarea necesară a portofoliului:

$$\begin{aligned}\text{valoarea necesară a portofoliului} &= \\ \text{cheltuieli anuale} / \text{rata de retragere } 4\% &= \\ €43.200 / 0.04 &= €1.080.000\end{aligned}$$

Astfel, pentru a putea retrage €3.600 lunar timp de un an, conform ratei de retragere de 4%, ar fi necesar un portofoliu cu o valoare totală de aproximativ €1.080.000.

Acum știm că Andrei are nevoie de un portofoliu total de €1.080.000.

Amintește-ți!

Un portofoliu de investiții reprezintă o colecție de active financiare pe care o persoană sau o entitate le deține în scopul de a obține un randament financiar. Aceste active pot include acțiuni, obligațiuni, fonduri mutuale, imobiliare, mărfuri sau alte instrumente financiare.

Pasul #4

Calculează cât trebuie să investești pentru a atinge acest portofoliu

Înainte de a continua, trebuie să explicăm un element crucial în investiții, și anume dobânda compusă. Aceasta este ca o super putere magică care te ajută să-ți crească banii în timp. Atunci când economisești sau investești bani, banca sau un fond de investiții îți oferă ceva în plus numit dobândă. Dobânda compusă înseamnă că nu câștigi dobândă doar pe suma pe care ai depus-o inițial, ci și pe dobânda pe care ai câștigat-o deja. Este ca un bulgăre de zăpadă care se rostogolește pe o pantă și devine tot mai mare pe măsură ce adună mai multă zăpadă.

În tabelul de mai jos, „Principalul investit anual” înseamnă suma totală pe care o investești în fiecare an (€250/lună $\times$ 12 luni, adică €3.000/an); „Dobânda câștigată anual” – câștigul din investiția ta, bazat pe un randament mediu de 8% pe an (în primul an, câștigăm €240 din investiția noastră, astfel la final avem €3.240); iar „Suma totală anuală” se referă la valoarea totală a investiției tale la sfârșitul fiecărui an.

Ani	Contribuție lunară	Principalul investit anual (€)	Dobânda câștigată anual (€)	Suma totală anuală (€)
1	0	3000	\$240.00	\$3,240.00
2	250	3000	\$499.20	\$6,739.20
3	250	3000	\$779.14	\$10,518.34
4	250	3000	\$1,081.47	\$14,599.80
5	250	3000	\$1,407.98	\$19,007.79
6	250	3000	\$1,760.62	\$23,768.41

7	250	3000	\$2,141.47	\$28,909.88
8	250	3000	\$2,552.79	\$34,462.67
9	250	3000	\$2,997.01	\$40,459.69
10	250	3000	\$3,476.77	\$46,936.46
15	250	3000	\$6,516.51	\$87,972.85
20	250	3000	\$10,982.87	\$148,268.76
25	250	3000	\$17,545.43	\$236,863.25
30	250	3000	\$27,187.97	\$367,037.60

Tabelul 4. Calcul exemplu de dobândă compusă
(realizat de Vlad Caluș)

Observă cum eventual acest „bulgăre de zăpadă” devine atât de mare, încât câștigi din dobândă mai mult decât investești în câțiva ani.

Investițiile regulate și creșterea treptată a contribuțiilor pot avea un impact semnificativ pe termen lung datorită efectului compus. Dacă plasezi chiar și sume mici, de pildă €50 sau €100 pe lună într-un instrument de investiții cu randament potențial, poți beneficia de creșterea graduală a valorii investiției tale în timp.

Totuși, Andrei se confruntă cu o provocare cu care se confruntă și mulți tineri investitori: cum să înceapă să investească cu o sumă limitată de bani, având în vedere un obiectiv financiar mare pe termen lung. Pentru a atinge valoarea portofoliului de €1.080.000 în 20 de ani, calculul indică faptul că Andrei ar trebui acum să investească aproximativ €1.900 pe lună. Aceasta este, fără îndoială, o sumă considerabilă și poate fi intimidantă pentru mulți.

Cu toate acestea, ceea ce este important de reținut este că orice investiție, indiferent cât de mică, poate avea un impact pozitiv asupra viitorului financiar. Investind doar €100 pe lună, Andrei pune bazele unui obicei financiar sănătos.

Chiar dacă această sumă pare mică acum, grație compunerii valoarea sa va crește de-a lungul timpului.

În plus, pe măsură ce cariera lui Andrei avansează și veniturile lui cresc, el poate să majoreze suma investită lunar. Astfel, dacă în primii ani investește €100 pe lună, în anii următori poate investi €250 sau chiar €500, apropiindu-se treptat de obiectivul său de a investi €2.000/lună pentru a atinge obiectivele sale financiare.

Cruciale aici sunt mentalitatea și disciplina. Faptul că Andrei își asumă responsabilitatea de a investi, indiferent de suma inițială, îl poziționează pe o cale pozitivă. În timp, aceste contribuții regulate, combinate cu randamentele potențiale ale pieței și cu beneficiile compunerii, îl vor ajuta să își atingă sau chiar să depășească obiectivele financiare stabilite.

Ține minte că independența financiară este un maraton pe termen lung și că fiecare pas mic contează în construirea unui viitor stabil este un aspect esențial. Este important să fii disciplinat, să fii perseverent și să te adaptezi în timp pentru a-ți atinge obiectivele financiare pe care ți le-ai propus.

Rata de economisire

Așa cum zice Mr. Money Mustache în blogul său, în centrul visurilor tale despre pensionare se află un adevăr simplu: durata de timp în care trebuie să lucrezi înainte de a te pensiona se bazează pe un singur factor esențial: **rata economiilor tale ca procent din venitul net**³⁰. Sună simplu? Hai să explorăm puțin mai adânc.

De multe ori, când ne gândim la pregătirea pentru pensionare, ne gândim imediat la salarii mari și la acumularea unei sume imense de bani. Cu toate acestea, relația dintre venitul tău anual net și suma de care chiar ai nevoie pentru a trăi joacă un rol crucial.

Ia în considerare următorul lucru: dacă cheltuiești fiecare

ban câștigat (sau chiar mai mult decât îți permiți), pensionarea rămâne un vis îndepărtat, deoarece nu pui bani deoparte și nu economisești deloc. Doar dacă altcineva îți plătește facturile, ori ai părinți bogați, ori o pensie considerabilă sau orice altă sursă. În acest scenariu, viața ta profesională devine interminabilă și vei munci până la adânci bătrâneți pentru a-ți acoperi cheltuielile.

Undeva între aceste două extreme este un element magic. Din momentul în care începi să pui bani deoparte, să investești și să vezi cum acești bani cresc, intri într-un ciclu autosustenabil. Randamentele din investițiile tale generează propriile lor randamente, declanșând un efect de bulgăre de zăpadă care poate crește rapid. Când randamentele din investițiile tale sunt suficiente pentru a-ți acoperi cheltuielile – ținând cont și de inflație –, ai obținut biletul de aur pentru pensionare.

Imaginează-ți reprezentarea grafică a relației dintre anii până la pensionare și rata economiilor tale. Nu ar fi o linie dreaptă. În schimb, ai observa o curbă exponențială frumoasă.

Pentru cineva care păstrează jumătate din salariu după ce a economisit cealaltă jumătate, independența financiară este la îndemână în doar 17 ani. Dacă descompunem și mai mult aceste dinamici, realizăm puterea profundă a economiilor.

Rata de economisire (procent)	Ani până la pensionare
5	66
10	51
15	43
20	37
25	32
30	28

35	25
40	22
45	19
50	17
55	14,5
60	12,5
65	10,5
70	8,5
75	7
80	5,5
85	4
90	Sub 3 ani
95	Sub 2 ani
100	Zero

Tabelul 5. Rata de economisire pentru pensionare
(sursă: Mr Money Mustache)

Cu cât economisești mai mult din venitul tău, cu atât poți renunța mai repede la muncă și poți trăi din economiile acumulate.

Exemplu 1. Dacă ai un venit lunar de 5.000 de lei și alegi să economisești doar 5% (adică 250 de lei/lună), conform tabelului ar trebui să lucrezi 66 de ani până să poți trăi din economiile tale.

Exemplu 2. Dacă, în schimb, ai economisi 50% din venit (adică 2.500 de lei/lună), ar trebui să lucrezi doar 17 ani până să te poți retrage.

Tabelul te ajută deci să-ți stabilești obiective financiare clar definite și să înțelegi impactul ratelor de economisire asupra libertății tale financiare.

Revelația aici este clară. Reducerea cheltuielilor tale în prima etapă este mult mai puternică decât creșterea veniturilor tale. Motivul este că fiecare reducere permanentă în cheltuielile obișnuite oferă un beneficiu dublu: mărește suma de bani pe care o ai la dispoziție pentru a economisi în fiecare lună și reduce permanent suma de care ai nevoie în fiecare lună pentru tot restul vieții tale.

Toate chestiunile discutate mai sus sunt valide DOAR dacă îți investești banii eficient. Dacă alegi să investești €250 în fiecare lună și acei bani aduc un profit de 8% pe an, după 30 de ani vei avea mult mai mulți bani decât dacă ai fi pus doar acești €250 într-un borcan sau într-un cont obișnuit.

Concret, dacă investești, la finalul celor 30 de ani ai putea avea în jur de €372.810. Dacă nu investești și doar pui banii deoparte, vei avea €90.000. Diferența? **Peste €300.000!** Asta înseamnă că prin investiții, banii tăi „muncesc” pentru tine și te ajută să acumulezi mai mult în timp. E ca și cum ai avea un al doilea job unde banii sunt cei care muncesc.

Ca să ilustrăm toate acestea, vezi tabelul de mai jos cu sumele pe care le-ai putea obține investind lunar pentru o perioadă de 30 de ani, cu o rată anuală compusă de 8%.

Investiție lunară (€)	Valoare finală după 30 de ani (€)
100	149.035
250	372.589
500	745.179
1.000	1.490.359
1.500	2.235.539
2.000	2.980.718
2.500	3.725.898
5.000	7.451.797

Tabelul 6. Valoarea finală a investițiilor (realizat de Vlad Caluș)

Nivelurile mele de independență financiară

La prima vedere, FIRE poate părea foarte departe din cauza sumelor exorbitante pe care trebuie să le acumulezi pentru pensionare, însă exact din cauza asta am identificat, pentru obiectivele mele financiare, câteva niveluri de independență financiară pe care doresc să le ating pas cu pas:

1. Lean FIRE în valoare de €500.000. Acest nivel de independență financiară îmi va permite să îmi asigur nevoile de bază și să mă retrag mai devreme de pe piața muncii, dacă o să am nevoie de asta. Cu €500.000 investiți inteligent pot obține venituri pasive suficiente pentru a susține un stil de viață modest și a profita de libertatea timpului pentru a da curs pasiunilor și intereselor mele. Mi-am propus să ajung aici la 30 de ani, în 2026, ca să cheltuiesc €1.666/lună.

2. Traditional FIRE în valoare de €1.000.000. Acest nivel de independență financiară îmi va oferi un grad mai mare de siguranță și confort. Cu un portofoliu de €1.000.000 voi fi capabil să-mi susțin nevoile de bază și să-mi permit experiențe și călătorii mai ample pentru mine și familia mea de patru persoane (doi adulți și doi copii). Voi fi liber să iau decizii motivate de necesități financiare într-o măsură mai mică și să mă dedic activităților care îmi aduc bucurie și împlinire personală. În acest scenariu voi putea cheltui aproximativ €3.333/lună.

3. Independență financiară și Relax timpuriu pentru întreaga mea familie în valoare de €2.500.000. Acest nivel de independență financiară reprezintă un obiectiv mai amplu și mai complex, care include asigurarea unui viitor financiar stabil nu doar pentru mine, ci și pentru părinții noștri. Prin atingerea acestei sume de €2.500.000, putem crea un mediu sigur și confortabil pentru toți, oferindu-ne posibilitatea de a ne retrage din muncă și de a ne bucura de bătrânețe fără griji financiare. Asta înseamnă cheltuieli de aproximativ €8.333/lună, adică €100.000/an.

4. FAT FIRE în valoare de €5.000.000. Acest nivel de independență financiară reprezintă un obiectiv care o să-mi permită să-mi cresc lejer nivelul de cheltuieli anuale la aproximativ €200.000, ca să locuiesc aproape oriunde în lume și să cheltuiesc mult peste standardele mele.

Da, €5mln portofoliu e un obiectiv tare departe, însă sunt deja la 40% de €500.000 în ianuarie 2024, iar așa cum ai învățat, dobânda compusă își va face treaba în viitor pentru mine. Chiar și într-un portofoliu de €500.000, dacă nu mai investesc nimic cu o rată de randament de 8%/an, acest portofoliu devine €5mln în 30 de ani. Un alt element important este cantitatea ta de contribuții. Vezi următoarele exemple:

1. Dacă ai un portofoliu de €10.000, un randament de 10% înseamnă €1.000.

2. Dacă ai un portofoliu de €100.000, un randament de 5% înseamnă €5.000.

Odată ce sumele tale cresc, vei observa cum randamentele se amplifică semnificativ, lăsând dobânda compusă să-și facă treaba.

Aceste obiective financiare reprezintă trepte importante pe drumul către independența financiară și ne permit să avem clar în vedere cum putem planifica și investi în mod strategic pentru a atinge fiecare nivel în parte. Totodată, această gândire îmi permite să țintesc spre obiective pe termen lung prin câteva etape semnificative, începând cu nivelul 1.

Urmăresc libertatea, nu luxul

Independența financiară este adesea înțeleasă greșit. Mulți oameni cred că, pentru a atinge acest obiectiv, trebuie să fie zgârciți, să economisească fiecare bănuț sau să trăiască un stil de viață extrem de simplist. Dar realitatea este cu totul diferită.

La baza independenței financiare stă conceptul de libertate și vreau să îți minte asta. Nu este vorba de a trăi fără cheltuieli sau de a evita orice fel de lux, ci de a construi un viitor în care ai opțiuni. Este vorba despre posibilitatea de a lua decizii în funcție de ceea ce îți dorești cu adevărat, nu de ceea ce îți permite buzunarul.

De exemplu, poate visezi să călătorești în jurul lumii, să începi o afacere sau pur și simplu să ai mai mult timp liber pentru pasiunile tale. Independența financiară îți oferă acest cadru în care nu ești limitat de constrângerile financiare obișnuite.

Asta nu înseamnă că nu trebuie să fii conștient de cheltuieli. Dimpotrivă, este important să ai un plan financiar clar, să știi unde se duc banii și să prioritizezi ceea ce este cu adevărat important pentru tine. Însă nu e nevoie să trăiești într-o austeritate constantă.

În loc să o consideri un sacrificiu, privește acțiunea de a economisi ca pe o investiție în viitorul tău. Pe măsură ce acumulezi resurse, vei observa că nu doar situația ta financiară se îmbunătățește, ci și perspectiva asupra vieții. Vei începe să iei decizii bazate pe ceea ce îți dorești cu adevărat, nu pe ceea ce îți „permiți” să faci.

Independența financiară, în esență, este despre a recâștiga controlul asupra vieții tale. Este despre a-ți crea un viitor în care tu ești cel care decide, fără a fi limitat de grija facturilor sau a datoriilor. Este un drum care necesită planificare și disciplină, dar recompensele – libertatea, flexibilitatea și liniștea sufletească – sunt neprețuite.

Wealth is Quiet, Rich is Loud

Să cheltuiești bani pentru a le arăta oamenilor cât de avut ești tu e cea mai rapidă modalitate de a-ți pierde banii. De asta m-a intrigat mult următorul concept.

Wealth is Quiet (Bunăstarea e discretă) se referă la faptul că adevărata avere nu este doar despre cantitatea de bani pe care o ai, ci și despre abilitatea de a o crea și a o menține pe termen lung. Avera se bazează pe cunoștințe, strategii și abilități în gestionarea financiară. Este despre construirea unei averi durabile care poate fi transmisă din generație în generație.

Rich is Loud (Bogăția e stridentă), pe de altă parte, se referă la cei care se concentrează doar pe bani și pe statutul material, aceasta putând fi o manifestare exagerată și vizibilă. Este legată de dorința de a-și arăta bogăția etalând lux și obiecte scumpe. Contează mai mult imaginea exterioară și impresiile din ochii celorlalți.

Vreau să te concentrezi cât poți de mult pe averea discretă, pe un stil de viață pe care ți-l poți permite. Obiectivul tău principal trebuie să fie crearea unei surse de venit pasiv pentru a-ți acoperi cheltuielile curente pentru 30 de ani înainte. O să-ți explic conceptul în capitolul următor.

Să spunem că ai vrea să câștigi, de pildă, €2.000/lună și să economisești lunar o parte pentru independența ta financiară. Cu cât sunt mai mici cheltuielile și cu cât mai mari economiile tale lunare, cu atât vei reuși mai repede să atingi independența financiară.

Nu vrei să câștigi €10.000 fără să poți economisi absolut deloc pentru că ai datorii – un credit pe o casă mai mare decât ai de fapt nevoie, luată într-o zonă de lux numai pentru că și alții au cumpărat acolo; sau pe trei mașini în curte, când de fapt ai nevoie doar de una; sau pe vacanțe de lux doar pentru că așa ai văzut pe Instagram, când de fapt nici măcar nu te interesează așa de mult; sau pe genți de lux și alte prostii,

pe care le ai doar ca să-ți etalezi bogăția exterioară, iar nu interioară.

Cea mai mare valoare pe care ți-o pot oferi banii este libertatea. Numai tu iei deciziile: poate fi libertatea în locul de muncă – de pildă, să renunți la jobul tău pentru unul mai prost plătit, dar care te face mai fericit; poate fi libertatea de a nu mai munci luni sau chiar ani de zile; poate fi libertatea de a alege la ce școală să meargă copiii tăi; poate fi libertatea de a te plimba oriunde în lume. Poate fi libertatea de a alege unde trăiești. Asta mă atrage cel mai mult în independența financiară.

Da, poate sună bine, însă cei €10.000 pe care-i câștigi te fac de fapt prizonierul banilor, pentru că nu te poți opri pur și simplu din muncă, ci vei fi obligat să plătești toate lucrurile pe care le-ai cumpărat. Pe când în venitul pasiv, chiar și dacă ai câteva sute de euro și un portofoliu decent, te poți opri din muncă pentru o perioadă dacă vrei. Libertatea e mai aproape de tine.

Banii pot oferi bunuri materiale și experiențe, dar beneficiul lor suprem este capacitatea de a avea mai mult timp pentru lucrurile care contează cu adevărat. Când avem resurse financiare, ne putem permite să delegăm sarcini ori responsabilități, eliberându-ne propriul timp:

1. Putem angaja un ajutor în servicii de curățenie/menaj pentru a ne elibera timpul petrecut cu treburile casnice.
2. Am putea externaliza anumite sarcini de muncă pentru a ne preocupa de lucruri mai importante.
3. Putem folosi servicii de livrare a alimentelor și a altor cumpărături pentru a economisi timp prețios petrecut în magazine.

4. Avem posibilitatea de a angaja un antrenor personal care să se ocupe de condiția noastră fizică, economisind astfel din timpul în care am fi planificat rutina exercițiilor, asta pe lângă avantajul de a beneficia de experiența lui de ani de zile.

5. Avem opțiunea de a închiria un birou sau spațiu de lucru mai bun pentru a evita timpul pierdut în naveta către birou sau pentru a scăpa de distragerile de acasă.

6. Putem plăti pentru a avea un șofer personal, astfel încât să ne putem concentra pe alte activități în timpul călătoriilor.

7. Putem plăti pentru a primi asistență în planificarea vacanțelor, astfel încât să ne bucurăm de experiențe minunate, fără a petrece timp prețios în organizare și rezervări.

8. Putem investi într-un serviciu de livrare la domiciliu de mâncare sănătoasă sau chiar un chef privat pentru a economisi timp petrecut în bucătărie și a ne bucura de mese gata pregătite.

9. Putem cumpăra curse de avion directe și mai scurte, economisind timp și energia petrecută în aeroporturi.

10. Avem posibilitatea de a plăti pentru servicii de îngrijire a copiilor pentru a avea mai mult timp liber și a ne concentra pe alte aspecte ale vieții.

11. Putem plăti pentru a participa la evenimente sau conferințe relevante în domeniul nostru, ceea ce poate duce la o dezvoltare profesională și personală mai rapidă, economisindu-ne timpul și efortul în a căuta astfel de oportunități.

Având posibilitatea de a investi în aceste servicii sau de a lua pauze de la muncă, câștigăm mai mult timp pentru a-l petrece alături de cei dragi, pentru a ne dedica pasiunilor noastre, pentru dezvoltare personală și pentru a ne prioritiza bunăstarea.

Putem face alegeri bazate pe pasiuni și interese, fără a fi influențați exclusiv de obligațiile financiare (de pildă, trebuie

să lucrez, altă cale nu am). Această libertate de a alege cum ne petrecem timpul poate duce la un sentiment mai mare de satisfacție și fericire generală.

În cele din urmă, timpul este o resursă finită și nicio sumă de bani nu poate cumpăra mai mult timp. Prin urmare, utilizarea înțeleaptă a resurselor financiare pentru a crea mai mult timp pentru experiențe și relații semnificative poate fi una dintre cele mai valoroase investiții pe care le putem face în viața noastră.

Temă pentru acasă

Acest set de exerciții te va ajuta să-ți clarifici situația financiară și să identifici pașii necesari pentru a atinge independența financiară.

1. Calculul cheltuielilor lunare:

a) Notează-ți toate cheltuielile fixe (chirie, rate, asigurări, abonamente etc.).

b) Adaugă cheltuielile variabile (alimentație, transport, distracții, îmbrăcăminte etc.).

c) Suma tuturor cheltuielilor reprezintă totalul cheltuielilor tale lunare.

2. Calculul cheltuielilor anuale:

a) Înmulțește totalul cheltuielilor lunare cu 12 pentru a obține o estimare a cheltuielilor anuale.

b) Adaugă eventuale cheltuieli anuale pe care le-ai omis (asigurări anuale, impozite etc.).

3. Estimarea cifrei FIRE:

a) FIRE se bazează pe regula de 25 de ori cheltuielile anuale. Aceasta reprezintă suma de care ai avea nevoie pentru a te retrage și a trăi din venitul pasiv produs de aceea sumă.

b) Înmulțește cheltuielile tale anuale cu 25 pentru a obține cifra ta de FIRE.

4. Autoevaluare și reflecție:

a) Cu cifra FIRE în fața ta, evaluează-ți sentimentele. Este aceasta o sumă la care te așteptai?

b) În funcție de cifra FIRE, ce schimbări ești dispus să faci în stilul tău de viață pentru a atinge acest obiectiv?

5. De ce vrei să obții FIRE?

a) Scrie o listă de motive pentru care dorești să atingi independența financiară. Ce semnificație are pentru tine? Cum te-ar ajuta să trăiești viața pe care ți-o dorești?

b) Evaluează-ți prioritățile și visurile și vezi cum se aliniază ele cu obiectivul FIRE.

După ce ai completat aceste exerciții, ar trebui să ai o viziune mai clară asupra poziției tale financiare curente și a pașilor pe care trebuie să-i urmezi pentru a atinge independența financiară. E important să îți reamintești că independența financiară este mai mult despre libertate și flexibilitate decât despre a avea o anumită sumă de bani în cont.

Capitolul 3

Obiective financiare

A avea obiective financiare bine definite și clasificate pe termen scurt, mediu și lung ne oferă un cadru de lucru clar și o direcție în administrarea resurselor. Prin înțelegerea și prioritizarea acestor obiective, suntem mai bine pregătiți să facem alegeri financiare înțelepte care ne vor conduce către o viață de prosperitate și împlinire. Indiferent de visurile tale, cu planificare și determinare le poți transforma în realitate.

Stabilirea obiectivelor financiare nu este doar despre numere, ci despre claritatea viziunii tale pentru viitor și realizarea visurilor tale. Fiecare obiectiv financiar pe care ți-l propui este un angajament făcut față de tine și față de viitorul tău. Iată cum să-ți alcătuești eficient lista ta de obiective financiare:

1. *Autoevaluare*. Stabilește unde te afli tu acum în ceea ce privește sănătatea ta financiară și află unde vrei să ajungi. Asta presupune să ai o înțelegere clară a veniturilor, a cheltuielilor și a datoriilor tale.

2. *Viziune și valori*. Gândește-te la ce e mai important pentru tine în viață și încearcă să afli cum poți alinia aceste valori la obiectivele tale financiare. Poate vrei să călătorești, să ai o casă sau să susții cauze caritabile.

3. *Specificitate*. Nu e destul să-ți tot repeți că vrei să economisești mai mult. Fii cât mai precis posibil, de exemplu: „Vreau să economisesc 20.000 de euro în următorii 5 ani pentru avansul unei case”.

4. *Măsurabilitate*. Orice obiectiv pe care ți-l setezi trebuie să poată fi măsurat. Aceasta îți va permite să-ți monitorizezi progresul și să-ți ajustezi strategiile, dacă e nevoie.

5. *Realism*. E bine să ai visuri mari, dar e esențial ca obiectivele pe care ți le stabilești acum să fie realiste, fezabile, ținând cont de resursele și situația ta actuală, ca să nu fii descurajat.

6. *Relevanță*. Obiectivele stabilite trebuie să corespundă viziunii tale pentru viitor. Dacă nu te ajută să progresezi, să fii mai aproape de îndeplinirea acestei viziuni, revizuește-le.

7. *Temporalitate.* Fiecare obiectiv ar trebui să aibă un cadru temporal clar. Fără o limită de timp, e ușor să amâni sau să neglijezi obiectivul.

8. *Revizuire și ajustare.* Setarea obiectivelor financiare nu este un proces static. Cu trecerea timpului, prioritățile tale se pot schimba, la fel și situația ta financiară. E esențial să-ți revizuiesti obiectivele periodic și să le ajustezi dacă este necesar.

9. *Cere ajutor.* Dacă te simți copleșit sau nesigur în privința obiectivelor tale, nu ezita să ceri ajutorul unui consultant financiar. Un expert te poate ghida și te poate ajuta să definești și să-ți realizezi obiectivele.

10. *Sărbătorește-ți realizările.* În drumul către realizarea obiectivelor tale financiare, nu uita să te bucuri și de progresul făcut. Sărbătorește micile victorii, ele te vor motiva să continui.

Înainte să trecem la setarea obiectivelor, să facem împreună câteva exerciții.

Exercițiul #1

Cum e viața mea acum și cum vreau să fie în viitor

Respiră adânc și reflectează la tine, cel de acum: unde te afli, cum arată progresul tău de până acum, care sunt visurile tale cele mai îndrăznețe privind viitorul. Sunt convins că subconștientul face o treabă minunată în asemenea cazuri și că ce stabilem acolo, în imaginația noastră, e realist și realizabil.

Pentru început, evaluează-ți situația financiară actuală, identifică activitățile și oamenii care îți aduc bucurie și observă emoțiile pe care le simți în mod obișnuit. Apoi, visează la cum ai vrea să arate finanțele, fericirea și starea ta emoțională în viitor. Pentru asta, îți propun să răspunzi la următoarele întrebări:

1. Cine sunt eu azi? Ce mă reprezintă?

(de pildă: trăiesc în Brașov, lucrez în calitate de X la Y, câștig Z, sunt fericit în relația/căsnicia cu..., am reușit să mă mut într-o casă cu o priveliște visată etc.)

2. Unde vreau să fiu anul viitor?

(de pildă: să pun pe picioare un proiect propriu, să am propria afacere, să am o cifră de vânzări de X, să petrec mai mult timp cu familia/prietenii, să am mai mult timp pentru hobby-ul meu etc.)

3. Sunt cel mai fericit(ă) atunci când...

4. Dacă aș putea face orice, aș...

5. Mai mult decât orice, îmi doresc să...

6. Dacă n-aș avea locul de muncă de acum, aș fi...

Îți recomand să răspunzi într-un mod cât mai detaliat, colorat și ilustrat cu exemple. Asta te va inspira și mai mult să vii cu idei concrete și cele cu adevărat valoroase pentru tine.

În final, **compară aceste două seturi de răspunsuri (din trecut și viitor)**, identificând ce dorești să păstrezi și ce ai dori să schimbi din prezentul tău. Reflectând astfel, îți poți clarifica direcția și pașii necesari pentru a-ți construi un viitor mai luminos și aliniat cu aspirațiile tale.

Exercițiul #2

„Ziua perfectă”

E un prilej excelent pentru introspecție și viziune. Începe cu momentul în care deschizi ochii dimineața și continuă până la ora la care alegi să mergi la culcare. Imaginează-ți toate detaliile:

La ce oră te trezești? E 6 dimineața sau un pic mai târziu? Cum te simți când deschizi ochii – odihnit și revigorat sau somnolent? Ce vezi în jurul tău când te trezești? Cum sună liniștea sau zgomotele din fundal? Poate că alegi să meditezi

sau să practici yoga, sau poate ai un ritual special de cafea sau ceai. Imaginează-ți cum începe ziua ta în cele mai mici detalii.

Cum îți petreci orele dimineții? Faci exerciții fizice, te ocupi de pasiunile tale sau te pregătești pentru o zi plină la muncă? Unde iei prânzul și cu cine? Este o zi liniștită în care citești o carte bună sau o zi activă în care ești în centrul atenției?

După-amiaza și seara aduc cu ele alte decizii și activități. Poate faci o plimbare cu un prieten, o cină specială sau un hobby pe care alegi să-l practici.

La ce oră alegi să te relaxezi și să te pregătești pentru somn? Ai un ritual de încheiere a zilei, precum cititul sau ascultarea muzicii?

Acest exercițiu nu doar că te ajută să identifici ce anume îți aduce fericirea și împlinirea în fiecare zi, dar te și ghidează în a lua decizii și a face alegeri care te conduc către acea viziune a Zilei perfecte. A te gândi în acest fel te motivează să prioritizezi ceea ce contează cu adevărat pentru tine și să-ți construiești viața în conformitate cu aceste priorități.

Exercițiul #3

„Vacanța mea de vis”

Un instrument excelent pentru a-ți transforma visurile în realitate prin planificare și responsabilitate financiară. Pasul inițial implică vizualizarea vacanței perfecte: unde vrei să mergi? Ce vrei să faci? Unde vrei să stai?

În primul rând, trebuie să estimezi cât te va costa această vacanță. Cercetează prețurile pentru bilete de avion, hoteluri sau alte tipuri de cazare, mâncare, transport local, taxe de intrare la obiective turistice, activități recreative și așa mai departe. Nu uita de cheltuielile adiționale precum bacșișuri, suveniruri sau costuri neprevăzute. Adună toate aceste estimări

pentru a avea o imagine de ansamblu asupra costului total al vacanței.

După ce ai stabilit bugetul necesar pentru vacanța ta, decide când vrei să pleci. Împărțind costul total al vacanței la numărul de luni rămase până la data plecării, vei obține suma de bani pe care trebuie să o economisești lunar. De exemplu, dacă vacanța visată te costă €5.000 și dorești să pleci în 5 luni, va trebui să pui deoparte €1.000 în fiecare lună.

Acest exercițiu te ajută să transformi dorința de a merge în vacanță într-un obiectiv financiar concret și să crezi un plan de acțiune pentru a-l atinge. Prin planificare și disciplină, visul tău poate deveni realitate.

Obiective financiare

Hai să setăm împreună obiective pe termen scurt, mediu și lung. Să începem cu câte zece exemple pentru fiecare din ele.

Obiective financiare pe termen scurt (1-3 ani)

1. Economisirea unei sume pentru vacanța de vară.
2. Plata completă a datoriilor de pe cardul de credit (cumpărături).
3. Crearea unui fond de urgență care să acopere 1-3 luni de cheltuieli.
4. Înscrierea și participarea la un curs de educație financiară.
5. Reducerea cheltuielilor neesențiale cu 10%.
6. Economisirea pentru a cumpăra un gadget sau aparat electrocasnic nou.
7. Începerea unui plan de economii pentru cadourile de sărbători.

8. Economisirea pentru înregistrarea la un eveniment, conferință sau curs de dezvoltare personală.
9. Cumpărarea unei asigurări de sănătate sau de viață.
10. Deschiderea unui cont de economii cu un randament mai bun.

Obiective financiare pe termen mediu (1-3 ani)

1. Economisirea pentru avansul unei case.
2. Acumularea unei sume pentru a începe o afacere mică.
3. Crearea unui fond de urgență care să acopere 6-12 luni de cheltuieli.
4. Plata în totalitate a împrumuturilor personale.
5. Economisirea pentru a cumpăra o mașină nouă fără a lua un credit.
6. Investiții de €100/lună în acțiuni sau ETFs.
7. Îmbunătățirea veniturilor pentru a economisi mai mult.
8. Economisirea pentru renovarea locuinței.
9. Creșterea contribuției la planul de pensii.
10. Finanțarea unei călătorii lungi (3-6 săptămâni) în străinătate.

Obiective financiare pe termen lung (peste 5 ani)

1. Economisirea pentru pensionare.
2. Achiziționarea unei locuințe fără credit ipotecar.
3. Plata anticipată a creditului ipotecar.
4. Investiții în proprietăți imobiliare pentru venit pasiv.
5. Asigurarea unei educații complete pentru copii.
6. Creșterea portofoliului de investiții pentru a genera un venit pasiv suficient pentru trai.

7. Achiziționarea unei case de vacanță.
8. Economisirea pentru a lăsa o moștenire semnificativă.
9. Diversificarea investițiilor în mai multe clase de active.
10. Realizarea unui plan pentru donații sau filantropie.

Acestea sunt doar exemple și pot fi adaptate în funcție de situația și nevoile fiecărei persoane. Important este să se stabilească obiective clare, măsurabile și să se lucreze constant pentru atingerea lor.

Temă pentru acasă

Stabilește-ți câte trei obiective financiare pentru termen scurt, mediu și lung.

Capitolul 4

Fundația financiară

Care e primul cuvânt ce-ți vine în minte când te gândești la bani? Nu ezita, răspunde fără să stai pe gânduri. Când e vorba de bani, putem avea multe sentimente și idei și putem face o multitudine de asocieri. Depinde de experiențele personale, de educația noastră financiară și de cultura în care trăim. Iată câteva exemple de cuvinte și expresii ce pot fi asociate cu conceptul de bani în cultura noastră:

1. *Siguranță*: mulți oameni văd banii ca pe un mijloc de a obține stabilitate în viața lor.

2. *Stres*: gestionarea finanțelor poate fi stresantă, mai ales în vremuri dificile.

3. *Libertate*: având suficienți bani, poți avea libertatea de a face alegeri în viață.

4. *Datorii*: un cuvânt adesea asociat cu bani, mai ales când cheltuielile depășesc veniturile.

5. *Economii*: punerea deoparte a unei părți din venit pentru viitor.

6. *Investiții*: folosirea banilor pentru a genera mai mulți bani în viitor.

7. *Bucurie*: posibilitatea de a-ți permite lucruri sau experiențe care aduc fericire.

8. *Risc*: uneori, banii pot fi asociați cu riscuri, în special în contextul investițiilor.

9. *Abundență*: să ai mai mult decât suficient pentru a-ți satisface nevoile și dorințele.

10. *Lipsă*: sentimentul de a nu avea suficient.

11. *Independență*: posibilitatea de a lua decizii bazate pe dorințe, nu pe necesități.

12. *Responsabilitate*: obligația de a gestiona banii în mod înțelept.

13. *Securitate*: senzația de confort și protecție financiară.

14. *Valoare*: percepția asupra a ceea ce este valoros sau merită să cheltuim bani.

15. *Opulență*: bogăție mare și afișarea ei.

Toate acestea reflectă diferite aspecte și emoții legate

de bani, iar interpretările pot varia în funcție de fiecare persoană.

Finanțele personale pot părea adesea un labirint complicat, plin de decizii și provocări. Dar adevărata frumusețe și putere stau în simplitate. Atunci când simplificăm finanțele, nu doar că ne eliberăm mintea de zgomotul neimportant, dar deschidem și ușa spre claritate și iluminare financiară. Simplitatea ne aduce mai aproape de esența a ceea ce înseamnă cu adevărat să avem control asupra banilor noștri. Iată cum îmi mențin eu finanțele simple:

1. Am un singur cont bancar curent.
2. Am trei conturi de economii cu scopuri bine puse la punct (sănătate, călătorii, diverse).
3. Investesc în active simple, ușor de înțeles și administrat (ETFs și acțiuni).
4. Inițial, am ales două-trei direcții de unde să tai din cheltuielile mele.
5. Am ales trei direcții principale unde vreau să cheltui mai mult (călătorii, mâncare sănătoasă, relații și prieteni).
6. Mi-am automatizat finanțele, astfel încât să depun automat bani la broker și în conturile mele de economii, să plătesc facturile și chiria a doua zi după ce am primit salariul.

În paralel, sistemul meu personal

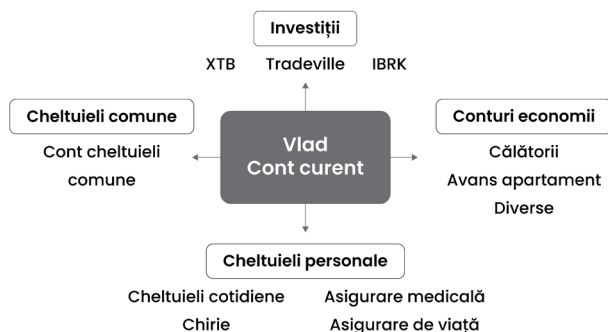

Figura 8. Modul de gestionare a finanțelor personale (realizată de Vlad Caluș)

Așa cum vezi, nu ai nevoie de chestii sofisticate, strategii complexe sau „lifehacks”. Finanțele nu sunt complicate, asta îți promit, iar împreună putem dezlega acest mister și să facem lumină în finanțele tale personale. **Iată trei piloni principali** pe care-i vom atinge în acest capitol:

1. Cheltuieli
2. Economii
3. Datorii

E esențial să-ți faci ordine în finanțele personale, dar trebuie să începem cu fundația oricărei strategii financiare: venitul. Discuția despre cheltuieli, economii și datorii are sens doar dacă ai un venit (în mod ideal stabil, lună de lună). Fără bani care intră în mod regulat în cont e ca și cum ai încerca să construiești o casă fără să ai un teren pe care să o ridici.

Când vorbim despre cheltuieli, acestea sunt inevitabile. Fiecare dintre noi are facturi de plătit, cheltuieli cotidiene și nevoi pe care trebuie să le satisfacă. Dar cum să le facem față fără un venit? Datoriile pot fi o povară; cu un venit stabil însă, avem posibilitatea să le gestionăm, să le plătim și să evităm acumularea lor.

Așadar, dacă în prezent nu ai un venit stabil, prioritatea numărul unu este să găsești modalități de a-l obține. Fie că este vorba despre un loc de muncă tradițional, o activitate de tip freelance sau orice altă formă de venit, este esențial să îți asiguri această bază. Odată ce ai stabilit o sursă de venit constantă, poți aborda cu încredere celelalte aspecte ale finanțelor tale personale.

Cheltuieli

Stabilirea unui buget este o etapă fundamentală în managementul finanțelor personale. Îți oferă un cadru clar pentru a înțelege unde merg banii tăi și unde poți face

ajustări. Dar, pentru a crea un buget eficient, avem nevoie de informații concrete.

În primul rând, să luăm în considerare categoriile principale ale bugetului, fără de care nu putem avea o imagine clară a fluxurilor de venit și cheltuieli. Printre aceste categorii se numără cheltuielile fixe:

1. Chiria sau rata lunară la ipotecă.
2. Asigurări (auto, viață, locuință, sănătate).
3. Abonamente la utilități (apă, gaze, electricitate).
4. Abonamente la servicii de telecomunicații (internet, telefonie mobilă și fixă, televiziune prin cablu/satelit).
5. Rate la credite (auto, personale, studii).
6. Cheltuielile afiliate asociației de proprietari.
7. Abonamente la sala de fitness sau alte facilități sportive.
8. Abonamente la reviste, ziare sau servicii de streaming (Netflix, Spotify etc.).
9. Taxe locale și impozite (impozit auto, impozit pe locuință).

Apoi, avem cheltuielile variabile:

1. Mâncare și produse alimentare (cumpărături de la supermarket, mese la restaurant).
2. Divertisment (bilete la cinema, teatru, concerte).
3. Haine și încălțăminte (cumpărături sezoniere sau ocazionale).
4. Activități recreative (excursii, călătorii, vizite la muzee).
5. Cosmetice și produse de îngrijire personală (șampon, creme, machiaj).
6. Cărți, reviste și alte materiale de citit.
7. Cheltuieli legate de hobby-uri (materiale de artizanat, echipamente sportive).
8. Transport (benzină, bilete pentru transportul în comun, taxe de drum).

9. Cadouri pentru ocazii speciale (zile de naștere, aniversări, sărbători).
10. Cheltuieli neprevăzute (reparații auto, medicamente, urgente medicale).

Pentru a avea o imagine realistă a modului în care te-ai descurcat până acum, este esențial să analizezi extrasele bancare din ultimele 6 luni. Observând evoluția cheltuielilor tale, poți determina o medie a costurilor pe fiecare categorie. Aceasta te va ajuta să înțelegi dacă ai cheltuit prea mult în anumite domenii sau dacă există zone în care poți economisi.

Cheltuielile fixe sunt acele costuri care rămân constante de la lună la lună. Ele sunt inevitabile și trebuie să le acorzi prioritate în bugetul tău.

În cele din urmă, nu trebuie să uităm de lucrurile care ne aduc plăcere. Fie că este vorba despre o cină în oraș, un film sau o excursie, aceste momente contribuie la calitatea vieții noastre. Fii atent însă ca aceste cheltuieli să nu depășească bugetul alocat.

1. *Masa în oraș.* Dacă iubești gastronomia, ai putea să alegi să mănânci în oraș de două ori pe lună. Poate o dată la un restaurant mai pretențios și o dată la un local mai accesibil.

2. *Seară de film.* În afară de mersul la cinema, poți organiza și o noapte de filmele acasă, cu prietenii sau familia, cumpărând o gustare specială sau închiriind un film nou.

3. *Băuturi cu prietenii.* În loc să bei cafea în oraș în fiecare weekend, poți opta pentru o ieșire la o ceainărie o dată pe lună sau chiar pentru un smoothie ori shake într-o altă zi.

4. *Shopping.* În loc să cumperi o haină în fiecare lună, ai putea să-ți aloci un buget pentru accesorii sau pentru cosmetice. De exemplu, o pereche nouă de cercei sau un ruj nou.

5. *Activități recreative.* Poți să te înscrii la un atelier sau curs de o zi, cum ar fi pictura, gătitul sau dansul.

6. *Cărți și lectură.* În loc să cumperi cărți noi, ai putea să te abonezi la bibliotecă, la o revistă sau să cumperi eBookuri.

7. *Sport și sănătate.* O clasă de yoga sau pilates sau chiar o zi la piscină ori spa.

8. *Excursii scurte.* O ieșire în natură, la munte sau la mare, ori o zi de explorare a unui oraș sau sat vecin.

9. *Evenimente culturale.* Vizitarea unui muzeu, galerie de artă sau participarea la un spectacol live, cum ar fi teatru sau concert.

10. *Gătit acasă.* Poate o dată pe lună să încerci o rețetă specială sau un ingredient mai scump pe care nu-l folosești în mod obișnuit.

Cred că este o greșeală comună să ne concentrăm pe economisirea unei sume mici de bani renunțând la micile plăceri zilnice, precum o cafea de la colțul străzii sau un covrig gustos. În realitate, aceste cheltuieli mici nu au un impact semnificativ asupra bugetului nostru general.

Următorul obiectiv este să analizezi **cum evoluează cheltuielile tale în timp**. Vei afla astfel o poveste fascinantă despre viața ta. Aceasta poate ilustra cum s-au adaptat prioritățile tale de-a lungul anilor, de la distracție la investiții în sănătate sau economii. Poate că, odată cu o creștere a venitului, ai început să te bucuri de lucruri la care înainte doar visai sau poate că pui mai mult deoparte. Fiecare etapă a vieții, fie că ești student, părinte sau pensionar, vine cu propriile nevoi financiare.

Factori externi, precum inflația, pot influența puterea ta de cumpărare, iar experiențele trecute pot forma modul în care vezi și gestionezi banii. Pe măsură ce valorile tale personale evoluează, poți începe să cheltuiești în moduri mai sustenabile sau responsabile.

De asemenea, modificările în rutina ta zilnică, precum schimbarea locuinței sau adoptarea unor noi hobby-uri, pot aduce variații în cheltuielile tale. Reflectând asupra acestor schimbări, nu doar că îți înțelegi mai bine parcursul de viață, dar și te poți pregăti mai eficient pentru viitor.

Economii

După ce ai scos aceste cheltuieli din venitul tău total, poți vedea cât îți rămâne pentru economii, investiții și divertisment. Economisirea este crucială, nu doar pentru zilele negre, dar și pentru obiectivele tale financiare pe termen lung.

Pasul #1

Încearcă să pui deoparte cel puțin 10% din venitul tău lunar

Dacă ți se pare greu, nu te descuraja. Începe cu pași mici – chiar și economisind 1% din veniturile tale poate fi un început semnificativ. Această mică acțiune, desfășurată constant, îți poate forma un obicei sănătos de economisire.

Pentru a te ajuta în această călătorie, o strategie eficientă este să-ți automatizezi economiile. Imediat ce primești salariul sau orice alt venit, transferă 10% (sau o valoare procentuală pe care ți-ai propus-o, începând cu 1% și crescând treptat) într-un cont de economii sau investiții. Acest lucru reduce tentația de a cheltui mai mult decât ai nevoie și îți reamintește constant de angajamentul tău față de obiectivele financiare.

Figura 9. Economisirea a 10% din venit
(realizată de Vlad Caluș)

Pentru a începe să economisești eficient, deschide-ți aplicația bancară chiar acum și alocă 10% din veniturile tale

lunare către un cont de economii dedicat. Această strategie îți va consolida disciplina financiară și va contribui la creșterea economiilor tale pe termen lung. Mai mult, este recomandat să configurezi o plată recurentă automată pentru ca, imediat după primirea salariului, în a doua sau a treia zi, un procent de 10% din veniturile tale să fie transferat automat în acest cont separat. Acest pas simplu te va ajuta să construiești un fond de rezervă consistent, fără a fi nevoit să te gândești în fiecare lună la acest proces.

Acest exercițiu te ajută să înțelegi un lucru foarte important: chiar dacă economisești 10% din veniturile tale, vei descoperi că să trăiești cu 90% din venit este cu totul realizabil. Vei vedea că acești 10% nu-ți îngrădesc semnificativ stilul tău de viață, ci că, pe termen lung, pot avea un impact profund asupra securității și independenței tale financiare. În cele din urmă, această disciplină de a economisi poate fi fundamentul pentru un viitor financiar stabil și prosper.

Pasul #2

Stabilește un fond de urgență

Acesta este o rezervă financiară pentru a face față situațiilor neprevăzute, cum ar fi pierderea locului de muncă, cheltuieli medicale neprevăzute sau un accident. Fondul de urgență ar trebui să fie echivalentul a cel puțin 3 până la 12 luni de cheltuieli lunare.

Spre exemplu, dacă în mod normal cheltuiești aproximativ €1.000 pe lună, atunci ai nevoie de un fond de urgență de minimum €3.000. Aceștia sunt bani puși deoparte pentru urgență.

Suma exactă a fondului de urgență poate varia în funcție de circumstanțele individuale, dar se recomandă să fie suficientă pentru a acoperi cheltuielile de bază într-un interval de câteva luni în cazul în care veniturile tale scad sau dispar temporar.

Cum identific suma de care aș avea eu nevoie?

Plecăm de la premisa că avem nevoie de sume diferite în etape diferite ale vieții. Nivelul fondului de urgență poate fi așadar diferit. Vezi, mai jos, patru cazuri în care fondul de urgență crește de la 3 luni de cheltuieli la 12 luni de cheltuieli:

1. *Cazul în care ești singur.* Dacă trăiești singur și nu ai responsabilități financiare majore în afara nevoilor tale personale, un fond de urgență de 3 până la 6 luni de cheltuieli ar putea fi suficient.

2. *Cazul în care sunteți un cuplu și locuiți împreună.* Dacă locuiți împreună, ar fi indicat să crești fondul de urgență. În acest caz, un nivel recomandat ar putea fi între 6 și 9 luni de cheltuieli. Acesta ar acoperi cheltuielile comune, cum ar fi chiria sau ipoteca, utilități, alimente și alte cheltuieli de bază, dacă unul din voi pierde locul de muncă sau are o urgență medicală.

3. *Cazul în care ai familie și copii.* Dacă ai o familie și copii, este important să ai un fond de urgență mai mare pentru a face față nevoilor lor în caz de evenimente neprevăzute. Recomandarea ar fi să ai un fond de urgență de 9 până la 12 luni de cheltuieli. Acesta ar include nu doar cele menționate mai sus, dar și îngrijirea copiilor și alte necesități specifice.

4. *Cazul în care ai familie și ești singurul susținător financiar.* Fondul de urgență ar trebui să fie mai mare. Este recomandat să ai un fond de urgență de 12 luni de cheltuieli, pentru a putea acoperi toate necesitățile familiei în caz de pierdere temporară sau scădere a veniturilor tale.

Este important să reții că aceste estimări sunt generale și pot varia în funcție de circumstanțele tale individuale, de riscurile financiare pe care le întâmpini și sentimentul de siguranță pe care vrei să-l ai tot timpul.

Unde se păstrează fondul de urgență?

În diverse forme și locații, în funcție de preferințele și necesitățile tale. Iată câteva variante comune pentru păstrarea fondului de urgență:

1. *Sumă cash la tine acasă.* Poți decide să păstrezi o parte din fondul de urgență sub formă de bani cash într-un loc sigur la tine acasă, cum ar fi un seif sau o cutie specială pentru depozitare. Aceasta poate fi o opțiune pentru a avea acces rapid la bani în caz de urgență, dar trebuie să iei în considerare riscul de furt sau deteriorare.

2. *Cont de economii sau depozit flexibil.* O opțiune populară este deschiderea unui cont de economii sau un depozit flexibil într-o instituție financiară. Aceste conturi oferă o dobândă și sunt ușor accesibile în caz de necesitate. Asigură-te că verifici cerințele minime de depunere, dobânda oferită și eventualele taxe asociate.

3. *Valute multiple sau una singură.* Dacă trăiești într-o țară în care moneda națională este instabilă sau ai nevoie de acces rapid la o anumită valută, poți considera diversificarea fondului de urgență în mai multe valute sau păstrarea într-o singură valută stabilă, cum ar fi dolarul american sau euro.

Eu îmi păstrez fondul de urgență în EURO într-un cont pe Revolut. Astfel de fonduri de urgență o să-ți fie de mare folos în viitor. Hai să-ți dau un exemplu: în 2020, criza COVID, milioane de oameni și-au pierdut locurile de muncă (aproape) peste noapte, în special cei din HORECA, călătorii și alte industrii. În astfel de situații, un fond de urgență bine pregătit este esențial pentru a acoperi toate cheltuielile necesare.

De exemplu, dacă ai lucrat în sectorul HORECA și brusc te-ai trezit fără un loc de muncă, accesul la un fond de urgență te-ar fi ajutat să acoperi cheltuielile de bază: alimentație, chirie, facturi și chiar datorii pe termen scurt.

Fără acest fond ai fi fost forțat să iei decizii dificile, cum ar fi să te împrumuți sau să vinzi active importante la prețuri de criză.

Mai mult, un fond de urgență îți oferă și flexibilitatea de a căuta un nou loc de muncă fără presiunea imediată de a accepta prima ofertă care apare, oferindu-ți astfel posibilitatea de a alege ceva care se aliniază mai bine cu calificările și interesele tale.

Pasul #3

Identifică orice achiziție majoră din viitor

Cumpărarea unei case, a unui automobil sau a altor bunuri de valoare sunt momente majore în viața oricui. Gândește-te dacă vrei să faci orice asemenea achiziție în viitor. Mai jos, trei exemple concrete.

Cumpărarea unei case este adesea considerată una dintre cele mai mari investiții pe care le poate face o persoană. Este un proces complex, care implică evaluarea bugetului disponibil, obținerea unui împrumut ipotecar (dacă este cazul), căutarea și selecția unei locuințe potrivite, negocieri și finalizarea tranzacției.

Achiziționarea unui automobil este, de asemenea, un moment important pentru mulți oameni. Alegerea unui automobil potrivit presupune evaluarea nevoilor personale, stabilirea unui buget, cercetarea și compararea opțiunilor de vehicule, testarea și luarea deciziei finale de cumpărare.

Pe lângă acestea, există și alte bunuri de valoare în care poți investi, cum ar fi bijuterii, echipamente electronice de înaltă calitate, antichități sau obiecte de colecție, care pot reprezenta obiective financiare importante pentru unele persoane.

Următorul pas în această etapă este să faci un calcul estimativ cât te-ar costa aceste achiziții și în cât timp ai vrea să le realizezi. Acum, dacă tu vrei să atingi o sumă de

€20.000 pentru avans la apartament în valoare de 20% pe care-l acumulezi în 3 ani, înseamnă că vrei să faci un plan de a pune deoparte aproximativ €555/lună.

Astfel de achiziții necesită planificare și economisire adecvate pentru a le putea realiza. Te invit să descarci bugetul centralizat de pe academie.minimalistu.eu³¹ pentru a pune la cale acest obiective cât mai ușor.

Pasul #4

Creează-ți un cont de economii

Și asta pentru fiecare dintre aceste scopuri. Apoi, începe să pui bani deoparte pentru ele. Ai grijă să crești rata de economisire lunară în fiecare an.

The figure consists of three screenshots from the ING HomeBank app, illustrating the process of creating a savings account.

Screenshot 1 (Left): Shows the 'ECONOMII' (Savings) section of the app. A red arrow points to the '+' icon in the top right corner of the 'ECONOMII' list, indicating where to click to create a new account. The list includes 'Wellness', 'Travel fund', and 'Miscellaneous', each with a 'RON' balance.

Screenshot 2 (Middle): Shows the initial setup screen for a new savings account. It asks 'Ce sumă vrei să economisești acum?' (What sum do you want to save now?) with a field showing '0.00' and a 'RON' label. Below, it asks 'Vrei să economisești și recurent?' (Do you want to save recurrently?) with a checked checkbox. Another field shows '100.00' with a 'RON / Lună' label. A highlighted box shows a goal: 'Într-un an ai putea avea puși deoparte: 1,214.72 lei' (In one year you could have saved: 1,214.72 lei), with a note that it's from 0.00 lei initially and 100.00 lei monthly, plus accumulated interest. A 'Continuă' (Continue) button is at the bottom.

Screenshot 3 (Right): Shows the next step in the setup. It asks 'Ce zi alegi pentru plata recurentă?' (Which day do you choose for the recurrent payment?). A dropdown menu shows '1 Data salariului' (1st of the salary date). Below, it asks 'Alege un nume pentru contul tău' (Choose a name for your account) with two options: 'Cont de Economii' (Savings Account) and 'Fond de urgență' (Emergency Fund). There is a checkbox for 'Pe ce e-mail să-ți trimitem documentele?' (On which email should we send you the documents?). A 'Sunt de acord cu termenii și condițiile' (I agree with the terms and conditions) checkbox is also present. A 'Continuă' (Continue) button is at the bottom.

Figura 10. Deschiderea unui cont de economii în ING HomeBank (sursă: captură de ecran Vlad Caluș)

Pasul #5

Calculează care este valoarea activelor tale

Adică proprietăți, acțiuni, conturi de economii. E important să știi această cifră, pentru că este un indicator al sănătății tale financiare. A avea o imagine clară a activelor tale îți permite să iei decizii mai bine informate în privința investițiilor și a gestionării finanțelor personale.

Să luăm, de exemplu, proprietățile. Valoarea unei proprietăți poate fluctua în funcție de piața imobiliară, așa că e important să ai o estimare curentă a valorii acesteia. La fel, valoarea acțiunilor poate varia semnificativ, influențată de piața bursieră și de performanța companiilor în care ai investit. Conturile de economii pot oferi o imagine mai stabilă, dar este totuși crucial să cunoști sumele acumulate și randamentele acestora. Pentru a calcula valoarea activelor tale, vei avea nevoie să:

1. *Evaluezi proprietățile*: poți folosi o evaluare profesională sau te poți baza pe estimări recente ale pieței imobiliare din zona ta.

2. *Monitorizezi investițiile în acțiuni*: te poți uita pe prețul curent al acțiunilor înmulțind la numărul de acțiuni pe care-l deții pentru a estima valoarea actuală a investițiilor tale, iar apoi calculezi totalul pentru întregul tău portofoliu de acțiuni.

3. *Verifici conturile de economii*: consultă extrasele de cont pentru a vedea suma totală economisită și orice dobândă acumulată.

La finalul acestui capitol, vei primi instrucțiuni detaliate despre cum să procedezi pentru fiecare tip de activ în parte, astfel încât să poți avea o imagine completă și actualizată a situației tale financiare. Această analiză îți va permite să îți stabilești obiective financiare realiste și să planifici mai eficient pentru viitor.

Datorii

Să scapi de datoriile de consum poate fi un proces care necesită timp și efort, dar este absolut posibilă cu o abordare planificată și disciplinată. Pentru început, este important să evaluezi și să faci o listă a tuturor datoriilor de consum pe care le ai. Aceasta include suma datorată, rata dobânzii și perioada de rambursare a fiecărei datorii:

1. *Datorii pe carduri de credit.* Aceasta este o formă comună de datorie de consum, unde se utilizează carduri de credit pentru achiziționarea bunurilor sau serviciilor. Dacă nu se plătește integral soldul lunar, se generează o datorie cu o rată dobândă ridicată.

2. *Împrumuturi pentru automobile.* Multe persoane achiziționează automobile prin împrumuturi, fie prin intermediul băncilor, fie prin finanțarea oferită de dealeri. Aceste împrumuturi reprezintă datorii de consum și implică plata unor rate lunare, împreună cu dobânzi.

3. *Datorii pe împrumuturi personale.* Împrumuturile personale pot fi utilizate pentru diverse scopuri, cum ar fi consolidarea datoriilor, plata cheltuielilor medicale, televizor, telefon sau finanțarea vacanțelor. Ai putea identifica că:

1. Ai o datorie în valoare de €2.500 pe cardul de credit la o dobândă de 20%/an.

2. Ai o rată lunară pentru noua ta mașină la care plătești €400 lunar, iar rămas de plată este €19.000 la o dobândă de 13%/an pe parcursul următorilor 5 ani.

3. Ai o rată lunară în valoare de €50 pentru ultimul iPhone 14 pe care l-ai achiziționat de ziua ta de naștere la o dobândă de 26%/an.

Odată ce ai o imagine clară a situației tale financiare, poți crea un buget realist care să cuprindă toate cheltuielile lunare.

Analizează cheltuielile și identifică zonele în care poți reduce costurile, astfel încât să poți alocă mai mulți bani pentru plata datoriilor. Este esențial să fii disciplinat și să respecti bugetul în fiecare lună.

Pentru a aborda datoriile, prioritizează plata celor cu ratele dobânzii mai mari sau cu termenele de rambursare mai scurte, în cazul dat împrumutul pe telefonul tău, apoi datoria pentru cardul de credit și ultima ca prioritatea rata lunară la mașină.

Aceasta te va ajuta să economisești bani pe termen lung și să scapi mai rapid de datorii. În plus, poți lua în considerare consolidarea datoriilor prin obținerea unui împrumut mai mare cu o rată dobândă mai mică prin refinanțare, ceea ce îți va permite să închizi cele 3 datorii și să plătești o singură rată lunară în loc de mai multe.

De asemenea, poți negocia cu creditorii pentru a obține reduceri ale dobânzilor, amânări de plată sau planuri de rambursare mai flexibile. Contactează creditorii și discută opțiunile disponibile pentru a face datoriile mai ușor de gestionat.

Pe parcursul procesului de scăpare de datorii, concentrează-te pe identificarea unor modalități de a-ți crește veniturile suplimentare. Poate fi un al doilea loc de muncă temporar, freelancing sau vânzarea obiectelor de care nu mai ai nevoie.

Veniturile suplimentare trebuie direcționate către plata datoriilor. Un aspect-cheie în scăparea de datorii este disciplina și consecvența. Respectă bugetul, plătește ratele la timp și evită acumularea de noi datorii. Fii răbdător și concentrat pe obiectivul tău de a deveni liber de datorii.

Iar la final, vreau **să calculezi valoarea totală a datoriilor tale** (cum ar fi ipotecile, împrumuturile, cardurile de credit). Acesta este un indicator important pentru calculul averii tale nete.

Temă pentru acasă

Este esențial să ai o imagine clară și completă a situației tale economice. Aceasta îți va permite să evaluezi progresele, să identifici punctele slabe și să faci planuri informate pentru viitor. Iată câteva aspecte-cheie pe care ar trebui să le cunoști în detaliu și să le evaluezi.

Venit (Income)

Acesta reprezintă banii pe care îi primești regulat, fie că provin din salariu, chirii, investiții sau alte surse. E esențial să ai o idee clară despre cât câștigi, pentru a putea face un buget realist și a lua decizii informate. Enumeră toate sursele tale de venit (salariu, proiecte part-time/ocasionale, dividende, bonusuri etc.). Cum au evoluat veniturile tale în timp?

1. Au crescut?
2. Au rămas la fel?
3. Ce ai vrea să faci diferit în viitor?

Rata de economisire lunară

Acesta reprezintă procentul din venitul tău pe care alegi să-l pui deoparte sau să-l investești în fiecare lună. E o măsură a disciplinei și angajamentului tău față de obiectivele financiare. Întreabă-te:

1. Ce plan ai pentru situațiile de urgență?
2. Cât economisești acum?
3. Cât vrei să economisești într-un an?
4. Ai o strategie de economisire și investiție pentru pensionare?
5. Ce măsuri de protecție financiară ai?

Cheltuieli

Acestea reprezintă suma totală a banilor pe care-i cheltui în fiecare lună; fă o listă și un buget pentru a-ți organiza finanțele tale mai bine. Descarcă-ți extrasele bancare pentru ultimele 3-6 luni și pentru fiecare tranzacție, iar apoi:

1. Notează categoria din care face partea aceasta. Cheltuielile pot fi fixe (chirie, ipotecă, utilități, abonament

telefon, sală, asigurare medicală) cât și variabile (ieșiri în oraș, divertisment, călătorii).

2. La final, fă totalurile lunare pentru fiecare categorie, adaugă cheltuielile anuale (de exemplu asigurarea mașinii, alte cheltuieli anuale).
3. Calculează care sunt cheltuielile tale medii lunare, având în vedere toate datele acumulate.
4. Ce părere ai despre cifre? Ai bani care îți rămân lună de lună? Sunt cheltuieli pe care simți că ai vrea sau ai putea să le reduci?

Active (Assets)

Acestea sunt lucrurile de valoare pe care le deții, precum case, mașini, bijuterii, acțiuni sau alte investiții. Cunoscând valoarea totală a activelor tale, poți face planuri pentru viitor și decide unde să investești mai departe. Dacă le ai, care este suma de bani pe care ai depus-o până acum?

1. Care este valoarea curentă a investițiilor tale?
2. Ce fel de investiții ai?
3. Cum au evoluat ele în timp?
4. Ce randamente ai câștigat?
5. Cât ai contribuit tu pentru investițiile tale?

Datorii (Liabilities)

Acestea reprezintă suma totală pe care o datorezi altora, fie că sunt bănci, prieteni sau instituții financiare. Cunoscând nivelul datoriilor tale, poți face planuri pentru a le reduce și a îmbunătăți valoarea ta netă. Notează orice împrumuturi restante, datorii la cardul de credit și alte datorii precum ipotecă sau leasing la mașină:

1. Ce sumă lunară trebuie să plătești?
2. Ce sumă totală ți-a rămas de întors?
3. Ce dobândă anuală plătești?
4. Ce penalități ai dacă nu plătești la timp?
5. Ce sumă lunară îți propui să aloci mai mult pentru a închide datoriile respective și cât de repede vrei să le lichidezi?

Valoarea netă (Net Worth)

Aceasta reprezintă suma totală a activelor tale (cum ar fi proprietăți, acțiuni, conturi de economii) minus datoriile (cum ar fi ipotecile, împrumuturile, cardurile de credit). E important să știi această cifră, pentru că este un indicator al sănătății tale financiare. Iată câteva întrebările la care să răspunzi:

1. Care este valoarea netă curentă?
2. E sub sau peste așteptările tale?
3. Ai fost surprins/ă de rezultat?

Înarmat cu aceste cunoștințe, ești pe drumul cel bun în a-ți gestiona eficient resursele, a-ți planifica viitorul și a lua decizii bazate pe informații concrete. Conștientizarea situației tale financiare este primul pas către o viață financiară stabilă și prosperă.

Capitolul 5

Primul tău pas spre investiții

Investiție înseamnă să pui bani în anumite lucruri sau proiecte cu scopul de a câștiga mai mulți bani în viitor. Cam ca atunci când plantezi o mlădiță și, dacă e îngrijită, pe măsură ce se dezvoltă și crește, obții tot mai multe fructe pe care le poți culege regulat.

În loc să ții banii într-un cont de economii sau sub saltea, îi pui în diferite activități care îți oferă șansa de a obține profit. De exemplu, poți cumpăra acțiuni ale unei companii pe care o consideri promițătoare (Apple, Microsoft, Amazon, Tesla, Google) sau poți investi într-o proprietate imobiliară pe care o poți închiria. Pe măsură ce timpul trece, investițiile tale pot crește în valoare și poți obține profit prin vânzarea lor sau să primești dividende și chirii în termen regulat.

Este important să înveți despre diferitele tipuri de investiții, riscurile și beneficiile asociate cu ele și să iei decizii informate atunci când îți investești banii. Investițiile sunt principala modalitatea de a-ți construi propriul tău viitor financiar.

Să investești înseamnă să pui banii tăi în lucruri, proiecte, companii sau imobiliare cu scopul de a obține un randament sau câștig financiar în viitor. Iată câteva motive importante pentru care ar trebui să iei în considerare investițiile:

1. *Creșterea financiară.* Investițiile pot fi o modalitate de a-ți crește averea și de a obține câștiguri financiare pe termen lung. Prin investiții inteligente, poți profita de oportunități de creștere și de potențialul de a-ți mări capitalul investit. Spre exemplu, să zicem că vrei să transformi €100 în €10.000.

2. *Protecție împotriva inflației.* Inflația reduce puterea de cumpărare a banilor în timp. De exemplu, pâinea te costă astăzi €2, însă 3 ani în urmă ai plătit €1,5 la aceeași brutărie. Prin investiții, poți căuta oportunități de a obține un randament care să depășească rata inflației, astfel încât să-ți protejezi valoarea financiară în timp. De exemplu, dacă păstrezi banii într-un cont sau cash, ei se vor devaloriza cu rata inflației (2,25%/an în ultimii 23 de ani pe teritoriul

Uniunii Europene), însă investind într-un portofoliu diversificat ai putea câștiga 8%/an. În timp, îți protejezi banii, iar randamentul investițiilor depinde de riscul pe care vrei să ți-l asumi. Investițiile sigure oferă un randament mai mic, iar cele riscante, bineînțeles, un randament mai mare.

3. *Realizarea obiectivelor financiare.* Investițiile pot fi un instrument important în atingerea obiectivelor tale financiare pe termen lung. Prin planificarea și investițiile adecvate, poți construi un viitor financiar mai sigur și mai prosper. Poți investi un timp îndelungat pentru:

- a pune bani deoparte pentru cumpărarea unei locuințe;
- un venit adițional la pensie;
- educația copiilor tăi.

4. *Diversificarea riscului.* Investițiile în diferite clase de active și instrumente financiare pot contribui la diversificarea portofoliului tău de investiții. Acest lucru te poate ajuta să reduci expunerea la riscuri specifice și să îți protejezi investițiile în cazul fluctuațiilor pieței. Exemplu: ca reacție la invazia rusă în Ucraina, în doar 4 zile de tranzacționare, indicele MOEX (care urmărește principalele companii de pe piața rusească) a scăzut cu 43,58%, iar asta e un indicator pentru tine că niciodată nu trebuie să investești doar într-un activ, piață, produs etc. Nu-ți pune toate ouăle într-un singur coș.

5. *Oportunități de dezvoltare personală.* Investițiile îți oferă oportunitatea de a învăța și de a dezvolta abilități financiare. Pe măsură ce îți extinzi cunoștințele și experiența în investiții, vei deveni mai încrezător și mai capabil să iei decizii financiare mai informate și vei înțelege lumea exterioară.

6. *Pregătirea pentru pensie.* Investițiile pot juca un rol crucial în pregătirea pentru pensie. Prin investiții pe termen lung și planificare adecvată, poți construi un fond de pensie care să-ți ofere un venit adițional, stabilitate financiară și confort în perioada de pensionare. Din nefericire, sistemul curent de pensie în multe țări europene – și nu doar –

este defect, iar din acest motiv astăzi pensionarii câștigă 1.100 RON pensia minimă³², chiar dacă pentru un trai decent coșul minim de consum se ridică la 8.659 lei/lună³³, pentru o familie cu doi copii în 2022, fiind cu 19,7% mai mare decât în anul anterior, potrivit calculelor FES/Syndex și Institutului Național de Statistică (INS).

În 2030, ar putea începe declinul sistemului de pensii. Generația „decreștelor” se va pensiona, iar numărul angajaților ar putea fi mai mic decât cel al vârstnicilor. Fapt care înseamnă că presiunea pe sistemul de pensii va fi una foarte mare, iar generația mea, născută anii 1990, ar putea nici măcar să nu mai ajungă la accesarea pensiei sale, decât dacă va fi o schimbare majoră în acest sistem.

Tot ce urmează să-ți povestesc în această carte nu este o schemă de îmbogățire rapidă sau o modalitate de a obține câștiguri peste noapte. Investițiile despre care povestesc aici sunt cele de termen lung (minimum 10 ani). Nu am niciun beneficiu personal din instrumentele în care vei alege să investești. Scopul meu principal nu este să te conving să investești la finalul cursului.

Cum câștigi bani din investiții?

Există mai multe modalități prin care poți câștiga bani din investiții. În general, scopul investițiilor este să obții un randament pozitiv și să-ți crești capitalul investit în timp. Urmează să exemplificăm câteva modalități cum poți câștiga bani din investiții cu exemple concrete.

Venituri din dobânzi

Să începem de la una clasică. Acestea sunt sumele de bani

pe care le primești în plus atunci când împrumuți bani sau depozitezi bani într-un cont bancar sau într-un instrument financiar, cum ar fi titluri de stat sau obligațiuni. Acestea îți vor oferi dobânzi sau plăți regulate în funcție de suma investită și de termenul ales.

Să luăm un exemplu simplu: dacă depui banii într-un cont bancar, banca îți poate plăti dobânzi în funcție de suma pe care o ai în cont și de rata dobânzii convenite. Aceasta înseamnă că, pe lângă suma inițială depusă, vei primi și o anumită sumă de bani ca venit în funcție de perioada pentru care ai lăsat banii în cont și de rata dobânzii.

Veniturile din dobânzi pot fi obținute și prin investiții în instrumente financiare precum obligațiuni, acestea sunt un mod de a te împrumuta. În 2024, procesul de deschidere a unui cont de depozit în România a devenit incredibil de simplu și accesibil. Este suficient să îți folosești aplicația mobilă a băncii și poți realiza întregul proces online, fără a fi nevoie să te deplasezi la o sucursală bancară. Mai mult, băncile din România oferă în 2024 dobânzi competitive la depozite, ajungând până la 6% pe an.

Este important să reții că, înainte de a deschide un cont de depozit, este recomandat să compari ofertele mai multor bănci pentru a alege cea mai bună opțiune pentru nevoile tale. Uită-te nu doar la ratele de dobândă, ci și la comisioanele asociate, flexibilitatea contului, și la reputația băncii. Astfel, vei putea să te asiguri că ai luat cea mai bună decizie pentru situația ta financiară.

Obligațiunile sunt un instrument similar cu depozitele, care pot fi emise de companii private (obligațiuni corporative) sau de guverne (obligațiuni de stat sau titluri de stat). Ele sunt emise de state sau companii pentru a-și finanța activitățile și proiectele, iar investitorii primesc dobânzi periodice și rambursarea sumei împrumutate la scadență.

Obligațiunile (sau titlurile) de stat sunt emise de guverne și sunt considerate investiții mai sigure deoarece sunt garantate de către stat și pot fi folosite pentru finanțarea cheltuielilor publice. Este important să reții că nivelul

veniturilor din dobânzi poate varia în funcție de rata dobânzii și de suma investită sau depozitată. În 2023, titlurile de stat din România au devenit o opțiune de investiție tot mai atractivă, oferind un randament mediu impresionant de 7% pe an, însă ele probabil vor scădea în 2024.

În concluzie, veniturile din dobânzi reprezintă sumele de bani pe care le primești în plus atunci când împrumuți bani sau depozitezi bani într-un cont bancar sau într-un instrument financiar așa cum vorbeam mai sus, iar acestea pot fi o sursă de venit pasiv, un mod de a-ți crește economiile sau investițiile sau menține economiile tale apropiat de nivelul inflației.

Venituri din dividende

Anumite acțiuni și fonduri de investiții distribuie dividende către investitori. Dividendele reprezintă o parte din profiturile companiei și sunt distribuite proporțional cu numărul de acțiuni pe care le deții.

Principalul obiectiv al investiției în astfel de acțiuni este să primești dividende regulate. Acestea pot fi oferite lunar, trimestrial, semestrial sau o dată pe lună. Unele companii au un istoric stabil de a oferi dividende și a le crește în fiecare an, așa cum sunt companiile de mai jos:

1. Johnson & Johnson (JNJ)
2. Procter & Gamble (PG)
3. PepsiCo (PEP)
4. The Coca-Cola Company (KO)
5. McDonald's Corporation (MCD)
6. Unilever (ULVR)
7. Medtronic (MDT)
8. Kimberly-Clark (KMB)
9. The Home Depot (HD)
10. Lowe's Companies Inc (LOW)

11. Texas Instruments (TXN)
12. Microsoft Corporation (MSFT)
13. Apple Inc. (AAPL)
14. Visa Inc. (V)
15. UnitedHealth Group (UNH)
16. Realty Income Corporation (O)
17. T. Rowe Price Group (TROW)
18. Altria Group, Inc. (MO)
19. Broadcom Inc. (AVGO)
20. Caterpillar Inc. (CAT)

Fiind acționar, în consecință, primești o parte din profitul companiei sub formă de dividende. Tu vei primi dividende de la aceste companii, atât timp cât deții o singură acțiune de la oricare din ele. Iar dacă compania plătește acest dividend, tu le vei primi direct la tine în cont la broker, acolo unde ai investit.

Dividendele sunt o modalitate excelentă de a construi cashflow și de a genera venit pasiv. Dividendele primite pot fi reinvestite în aceleași companii sau folosite pentru cheltuieli personale. Pe măsură ce acumulezi mai multe acțiuni în companii care oferă dividende și acestea continuă să distribuie dividende, câștigurile tale vor crește.

Spre exemplu, în 2022 compania Johnson & Johnson (JNJ) a plătit \$4,45 dividend brut pe an pentru fiecare acțiune deținută:

An	Suma plătită pe an	Randament la sfârșitul anului	Creșterea anuală a plății (YoY)
2022	\$4.4500	2,57%	6,21%
2021	\$4.1900	2,57%	5,28%
2020	\$3.9800	2,72%	6,13%

2019	\$3.7500	2,84%	5,93%
2018	\$3.5400	3,12%	6,63%
2017	\$3.3200	2,77%	5,40%
2016	\$3.1500	3,27%	6,78%
2015	\$2.9500	3,53%	6,88%
2014	\$2.7600	3,34%	6,56%
2013	\$2.5900	3,68%	7,92%
2012	\$2.4000	4,59%	6,67%

Tabelul 7. Johnson & Johnson (JNJ)
(realizat de Vlad Caluș, pe baza datelor Seeking Alpha)

Astăzi cu 100 de acțiuni câștigi \$445,00, însă în 2012, dacă ai deținut 100 de acțiuni, ai fi câștigat \$240,00, jumătate din sumă, deoarece atunci compania plătea doar \$2,40 dividend brut per acțiune. Iar dividendele acestei companii au crescut deja de 60 de ani în fiecare an, acționarii fiind recompensați în fiecare an.

Investiția pe termen lung a lui Warren Buffett în Coca-Cola a devenit un exemplu notabil pentru beneficiile investiției în acțiuni care cresc dividendele. Berkshire Hathaway deține 400 de milioane de acțiuni Coca-Cola, iar în 2022, investiția le-a adus un venit din dividende de 704 milioane de dolari într-un singur an! Un randament de 54% la investiția inițială de 1,3 miliarde de dolari făcută în 1988. Warren Buffet câștiga banii din investiția sa o dată la 2 ani, una din cele mai incredibile performanțe investiționale.

Reinvestirea dividendelor este foarte importantă, astfel încât prin dividendele câștigate să poți cumpăra mai multe acțiuni pentru a câștiga iarăși mai multe dividende.

Pe parcursul a 35 de ani, investiția a generat aproape 10,2 miliarde de dolari din venituri din dividende. Deși valoarea acțiunii a crescut semnificativ, dividendele joacă un rol vital în randamentele globale. Experiența lui Buffett cu Coca-Cola ne învață că dividende pot oferi câștiguri pe termen lung atractive, mai ales dacă sunt investite în momentul potrivit și păstrate pentru o perioadă extinsă.

Venituri din câștiguri de capital

Acestea reprezintă diferența între prețul de vânzare și prețul de cumpărare al unui activ, cum ar fi acțiuni, proprietăți sau alte bunuri. Atunci când investești într-un activ și apoi îl vinzi la un preț mai mare decât cel la care l-ai cumpărat, obții un câștig de capital (profit).

Să luăm un exemplu: dacă cumperi acțiuni ale unei companii la un preț de €100 pe acțiune și, mai târziu, le vinzi la un preț de €150 pe acțiune, diferența de €50 pe acțiune reprezintă câștigul de capital. Ai câștigat bani suplimentari deoarece prețul acțiunilor a crescut între momentul în care le-ai cumpărat și momentul în care le-ai vândut.

E important de menționat că nu poți doar „să scoți profitul” de €50 diferența și să păstrezi principalul de €100. Acțiunea pe care tu ai cumpărat-o cu €100 acum valorează €150, astfel vei vinde toată acțiunea și mai apoi poți decide să-i investești în altă companie, activ sau să folosești banii în scop personal.

Un exemplu concret ar fi compania Nvidia (NVDA), care în 2023 a crescut fenomenal la bursă³⁴. În data de 1 ianuarie, o acțiune avea un preț de \$148,51 conform datelor Yahoo Finance, iar peste un an valoarea lor era de \$492,44, fapt care înseamnă un profit de \$343,99 pe acțiune și o creștere de 239,23%.

Aceeași companie valora la începutul anului 2019 \$38,93 pe acțiune, fapt care înseamnă un profit total de 1.179,24% până în 2024. Poți observa în graficul de mai jos volatilitatea ridicată în ultimii 5 ani, care înseamnă că prețurile acțiunilor sau ale altor lucruri pe care le poți cumpăra sau vinde se schimbă mult și rapid, fără nici o avertizare (sau uneori chiar fără motive cunoscute).

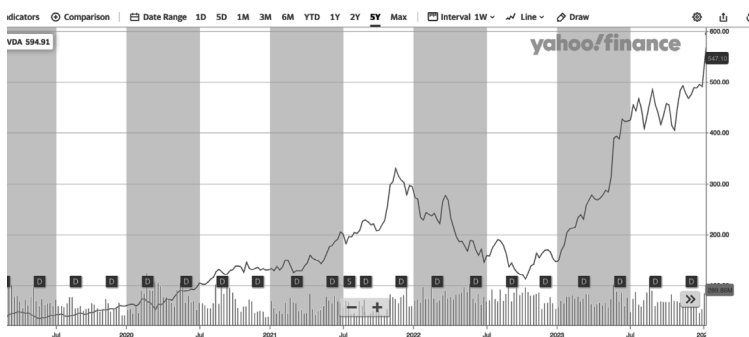

Figura 11. Evoluția cotațiilor bursiere ale Nvidia
(sursă: Yahoo Finance)

Poți să te gândești la volatilitatea pieței ca la o tură de montagnes russes. Uneori, prețurile pot urca foarte mult, alteori pot coborî brusc. Asta se întâmplă pentru că mulți oameni cumpără și vând acele lucruri și uneori există mai multe persoane care vor să le vândă decât să le cumpere, ceea ce face prețurile să scadă.

Alteori, sunt mai mulți oameni care vor să cumpere decât să vândă, ceea ce face prețurile să crească. Deci, volatilitatea pieței înseamnă că prețurile se pot schimba într-un mod imprevizibil și că trebuie să fii pregătit pentru asta atunci când investești.

Nu juca totul pe o singură carte

E un principiu esențial în investiții să-ți investești banii în

diferite tipuri de investiții sau active. De ce este important să diversifici investițiile? Dacă pui toți banii într-un singur loc și nu merge bine acolo, poți avea o pierdere mare. Dar, dacă îți împarți banii în mai multe locuri, riscul unei pierderi mari este mai redus. Dacă una dintre investițiile tale nu merge atât de bine, celelalte pot compensa și, în felul acesta, îți protejeze banii.

Așadar, diversificarea investițiilor înseamnă să investești în mai multe lucruri, cum ar fi acțiuni, obligațiuni, fonduri mutuale sau proprietăți imobiliare. Astfel, ai mai multe șanse să obții rezultate bune pe termen lung și să îți protejezi banii de riscuri neprevăzute.

Venituri din închirieri

Investițiile în proprietăți imobiliare pot genera venituri regulate din închiriere. Dacă deții proprietăți și le închiriezi, vei primi venituri lunare sau anuale de la chiriași. Să ne imaginăm că ai o casă sau un apartament pe care îl deții și nu îl locuiești. În loc să îl păstrezi închis și neutilizat, poți să-l închiriezi unei alte persoane care îl va folosi ca locuință. Acea persoană, numită chiriaș, îți va plăti o sumă de bani în fiecare lună sau în fiecare an pentru a locui în proprietatea ta.

Acesta este venitul din închiriere. Prin închirierea proprietății tale, poți câștiga bani pasiv, fără să lucrezi activ în fiecare zi. Veniturile din închiriere pot fi o sursă de flux de numerar constant și te pot ajuta să acoperi cheltuielile și să obții un profit suplimentar.

Este important să gestionezi proprietatea închiriată în mod eficient, să te asiguri că este întreținută corespunzător și să ai un contract de închiriere încheiat cu chiriașul. De asemenea, trebuie să ții cont de taxele și impozitele asociate cu închirierea unei proprietăți.

În cazul proprietăților imobiliare, câștigi nu doar din chirii, ci și din câștiguri de capital, deoarece valoarea acestora

a crescut în timp. Spre exemplu, un apartament cumpărat în centrul Bucureștiului cu două camere valora €70.000 aproximativ 5 ani în urmă, iar astăzi valorează €100.000. Conform Wall Street, locuințele noi s-au scumpit cu 7% doar în 2022³⁵.

Un alt lucru important de reținut este că deținerea imobilelor fizic nu este unica modalitate de a câștiga venituri din chirii. Poți investi într-un REIT, practic fond de investiții în imobiliare despre care o să-ți povestesc în detaliu mai târziu.

Alte tipuri de venit

1. *Venituri din salariu sau salarizare*: salarii, bonusuri, bacșișuri și alte beneficii.

2. *Venituri din afaceri sau profesii libere*: le obții dacă ai o afacere sau ești freelancer.

3. *Venituri pasive*: drepturi de autor (pentru o carte ș.a.), venituri din marketing afiliat etc.

4. *Venituri din pensii*: variază în funcție de categorie și de vechime.

5. *Venituri din ajutoare sociale*: ajutoare de șomaj, ajutoare pentru copii și alte forme de asistență socială.

6. *Venituri din vânzarea de active*: le obții dacă vinzi o mașină, o colecție sau alte bunuri.

Fiecare tip de venit are propriile sale beneficii și implică timp pentru a fi realizate. De pildă, venitul din salariu este cel care îți consumă cel mai mult timp, comparativ cu venitul din dividende, care nu-ți consumă timp deloc.

Ideal ar fi să construiești mai multe surse și tipuri de venit pentru a beneficia de o diversificare a sănătății tale financiare. Eu, de pildă, am trei surse de venit:

- din salariu, în calitate de co-fondator @Planable, compania pe care am lansat-o în 2016;
- din activitatea mea la Minimalistu, prin vânzarea

- produselor digitale și chiar vânzarea acestei cărți;
- din dividende de la companiile listate la bursă;
- (în viitor) planific să câștig venituri din închirierea imobilelor.

Nu am venituri din câștiguri de capital, deoarece nu mi-am vândut activele niciodată, iar eu continui să am o strategie de buy & hold. Adică să cumpăr și să țin acțiunile alea mulți ani de zile înainte.

Instrumentele financiare

În acest pas, vei afla despre toate instrumentele (activele) de investiții accesibile ție și vei putea identifica care din ele este mai potrivit ție.

Pentru a deveni un investitor înțelept este esențial să înțelegi cum funcționează piețele financiare și să dobândești cunoștințe solide despre diferitele clase de active și instrumente de investiții. Vom analiza concepte precum acțiuni, obligațiuni, fonduri mutuale și alte instrumente financiare, și cum să le evaluezi în funcție de obiectivele tale financiare și nivelul de risc acceptabil.

Astăzi, există o varietate de instrumente în care poți investi, conform unui grafic al Bursei de Valori București³⁶, urmează să explorăm următoarele tipuri de investiții în baza corelației de risc și randament.

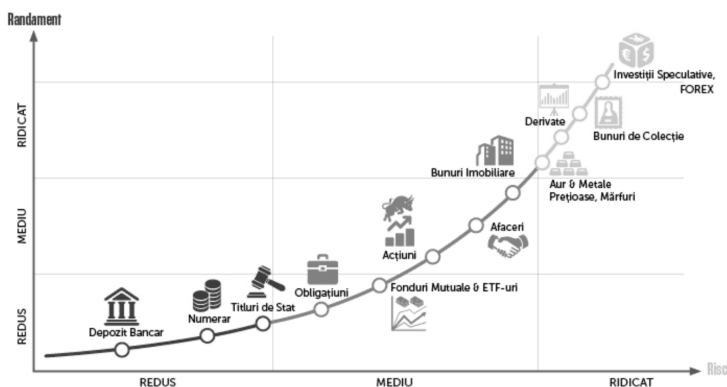

Figura 12. Instrumente financiare în corelația risc-randament
(sursa: www.bvb.ro)

Corelația dintre risc și randament în investiții este că, în general, cu cât o investiție este mai riscantă, cu atât potențialul de randament este *mai mare*. Asta înseamnă că, atunci când decizi să investești în ceva care implică un anumit nivel de risc, poți obține câștiguri mai mari.

Imaginează-ți că ai economisit niște bani și vrei să îi investești în ceva. Ai două opțiuni: poți cumpăra acțiuni la o companie cunoscută sau poți să cumperi teren într-o zonă care se dezvoltă rapid.

Dacă decizi să cumperi acțiuni la compania cunoscută, poate că aceasta este deja de succes și mulți oameni cumpără acțiunile ei. Prețurile acțiunilor pot fi mai mari, dar sunt considerate mai sigure. Asta înseamnă că nu riști prea mult și ai șanse să faci un profit în viitor, deoarece compania este deja pe o traiectorie de creștere clar definită (ex.: Apple, Microsoft, Google, Tesla, etc.).

Pe de altă parte, dacă alegi să cumperi teren într-o zonă în dezvoltare rapidă, poți obține mai mult profit în viitor, dar este mai riscant. De exemplu, poți cumpăra un teren într-un oraș în care se construiesc multe clădiri noi și prețurile la imobiliare cresc. Dacă zona continuă să se dezvolte și cererea pentru teren crește, poți vinde terenul cu un preț mai mare și să faci un profit considerabil.

Deci, când iei în considerare să investești banii, trebuie să te gândești la riscul pe care ești dispus să-l asumi și la potențialul de câștig. Bineînțeles, trebuie să ții cont și de accesibilitatea unor astfel de investiții. Acțiunile pot fi cumpărate și vândute oricând e deschisă piața, în cazul unui teren acest proces poate dura zile, săptămâni sau chiar luni, iar asta înseamnă o lichiditate în general scăzută.

Depozitele

Investițiile în depozite reprezintă o formă de plasare a banilor într-un cont de depozit la o instituție financiară, cum ar fi o bancă. Acestea sunt considerate opțiuni de investiții sigure și cu risc redus. Iată trei avantaje și trei dezavantaje ale investițiilor în depozite.

Avantajele investițiilor în depozite:

1. *Siguranță.* Depozitele sunt considerate investiții sigure, deoarece sunt protejate de asigurările de depozite oferite de guvern sau de organizații financiare. Astfel, în cazul unei probleme cu instituția financiară, poți recupera suma investită în depozit până la anumite limite stabilite.

2. *Lichiditate.* Investițiile în depozite sunt relativ lichide, ceea ce înseamnă că poți retrage banii investiți în orice moment sau în termene scurte. Acest lucru îți oferă flexibilitate în gestionarea fondurilor și acces rapid la lichidități în caz de nevoie.

3. *Venit constant și garantat.* Depozitele pot genera venituri constante prin dobânzile plătite de instituția financiară. Dobânda este de obicei fixă la momentul încheierii contractului de depozit și este garantată pe perioada specificată.

În vara 2023, în România, dobânzile depozitelor erau de până la 7% pentru un termen de 12 luni. Da, în prezent, depozitele pot avea rate mai avantajoase din cauza inflației ridicate. Întrucât inflația afectează puterea de cumpărare a banilor, băncile pot oferi dobânzi mai mari pentru a compensa impactul inflației asupra economiilor clienților lor.

Totuși, este important de menționat că ratele dobânzilor pot scădea rapid atunci când inflația începe să scadă. De obicei, într-o perioadă de inflație scăzută, băncile pot diminua ratele dobânzilor oferite pentru depozite, deoarece costul împrumuturilor și al finanțărilor scade. Amintește-ți că în 2020 abia găseai un depozit la 1% pe termen de 12 luni.

Dezavantajele investițiilor în depozite:

1. *Randament scăzut.* Dobânzile oferite de instituțiile financiare sunt adesea mai mici decât randamentele obținute în alte forme de investiții, cum ar fi acțiunile sau ETF-urile. Astfel, în comparație cu alte opțiuni, potențialul de câștiguri, de obicei, este mai redus.

2. *Impactul inflației.* În cazul în care rata inflației este mai mare decât rata dobânzii oferite de depozite, puterea de cumpărare a banilor tăi poate scădea în timp. Acest lucru poate duce la deprecierea valorii reale a economiilor tale pe termen lung.

3. *Lipsa creșterii valorii investiției.* Investițiile în depozite nu oferă oportunități de creștere a valorii investiției în sine. Banii investiți în depozit rămân la aceeași valoare nominală pe perioada contractului de depozit, fără a genera un câștig în plus prin aprecierea sau dezvoltarea lor.

Depozitele sunt soluții ideale pentru a-ți păstra economiile pe termen scurt, atunci când ai nevoie de acces ușor sau chiar instantaneu la banii tăi. Acestea sunt potrivite pentru fondurile de urgență, conturile de economii sau pentru scopuri de economisire pe termen scurt-mediu, de obicei în intervalul de 1-3 ani.

Titluri de stat

Investițiile în titlurile de stat reprezintă plasarea de bani în obligațiuni emise de guvernul unui stat. Practic, statul împrumută bani de la populație, companii și/sau alte țări în scop de a-și finanța activitatea proprie pentru construcție de spitale, drumuri, dezvoltarea infrastructurii, etc. În schimbul acestei investiții, tu, în calitate de investitor, primești banii investiți înapoi la scadență și o dobândă în schimbul împrumutului acordat.

Trei avantaje ale investițiilor în titluri de stat:

1. *Siguranță*. Sunt considerate investiții sigure deoarece sunt garantate de guvernul unui stat. Există o probabilitate foarte mică ca un guvern să nu-și onoreze datoriile și să falimenteze, ceea ce face ca investițiile în titluri de stat să fie considerate relativ sigure. O bancă poate falimenta semnificativ mai ușor decât un stat.

2. *Stabilitate*. Oferă stabilitate deoarece sumele împrumutate sunt returnate într-un termen stabilit (trimestrial, semestrial, anual) și se plătesc dobânzi regulate pe parcursul duratei investiției. Acest aspect poate fi atractiv pentru investitorii care caută predictibilitate și stabilitate în veniturile lor.

3. *Lichiditate*. Pot fi tranzacționate pe piețele financiare, ceea ce le oferă investitorilor posibilitatea de a le vinde și de a-și recupera investiția în orice moment. Această lichiditate facilitează flexibilitatea în gestionarea investițiilor și permite ajustarea portofoliului în funcție de nevoi sau oportunități.

DIVERSIFICATION AND THE AVERAGE INVESTOR

20-year annualized return by asset class (2001 - 2020)

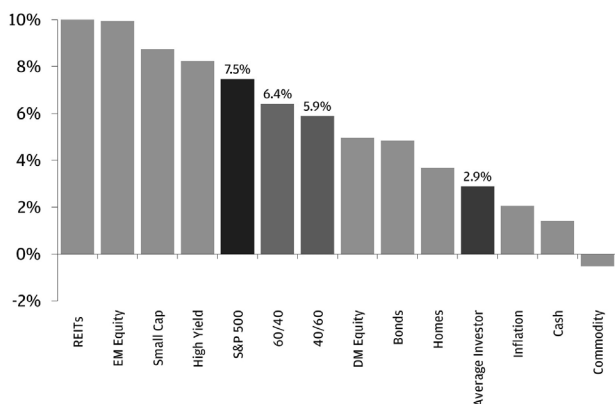

Figura 13. Randamentul instrumentelor financiare

(sursă: DĀLBAR Inc., MSCI, NAREIT, Russell, J.P. Morgan Asset Management, accesat pe 1 februarie 2024)

Conform J.P. Morgan Asset Management în ghidul său anual *Guide to Markets*³⁷, un investitor obișnuit are o performanță de doar 2,9%, iar investițiile în titluri de stat internaționale oferă aproximativ 4-5%/an pe un termen investițional de 20 de ani, între 2001 și 2020 (vezi sursa³⁸ și studiul original³⁹).

Pe lângă asta, poți investi nu doar în titluri de stat românești, dar și ale multor altor țări, de pildă SUA, Franța, Canada sau chiar Egypt, Ethiopia, Brazilia, etc. printr-un broker cum e Interactive Brokers.

Titlurile de stat pot avea dezavantaje, inclusiv randamente relativ mai scăzute comparativ cu alte tipuri de investiții, datorită siguranței lor înalte. Aceasta înseamnă că, deși riscul de pierdere este redus, profiturile pot fi limitate. De asemenea, inflația poate eroda valoarea reală a randamentelor obținute din titlurile de stat. În plus, lichiditatea poate fi o problemă pentru anumite tipuri de titluri de stat, dacă investitorii doresc să vândă titlurile înainte de maturitate.

Obligațiuni municipale și corporative

Investițiile în obligațiuni municipale și corporative reprezintă plasarea de bani în instrumente financiare emise de autoritățile locale (în cazul obligațiunilor municipale) sau de companii private (în cazul obligațiunilor corporative). Funcționează similar cu investițiile în depozite și titluri de stat – tu investești la un termen de 1, 3, 5 ani, iar companii sau municipalitatea se obligă să-ți returneze banii.

Bineînțeles, există și anumite avantaje:

1. *Venit constant.* Obligațiunile municipale și corporative oferă investitorilor venituri regulate în formă de dobânzi plătite la intervale prestabilite. Acest flux constant de venituri poate fi atractiv pentru cei care caută să dezvolte mai multe surse de venit.

2. *Diversificarea portofoliului.* Investițiile în obligațiuni municipale și corporative pot fi o modalitate de a diversifica portofoliul de investiții. Aceasta înseamnă că investitorii își repartizează riscul și randamentul oferit de aceste instrumente financiare în combinație cu alte tipuri de investiții, cum ar fi acțiunile sau ETF-urile.

Pe de altă parte, un dezavantaj major al investițiilor în obligațiuni corporative este că există un risc major de faliment al companiei care emite obligațiunile. Deseori, companiile care oferă obligațiuni corporative sunt cele cu rating de credit scăzut sau chiar fără rating.

Unul dintre principalele riscuri asociate cu astfel de investiții este riscul de nerambursare. Deoarece emitentul (compania) are ratingul de credit scăzut sau fără rating, există o probabilitate mai mare ca acesta să nu-și poată onora obligațiile de plată către investitori. Dacă compania intră în dificultăți financiare sau chiar în faliment, investitorii deținători de obligațiuni corporative pot suferi pierderi semnificative sau chiar să-și piardă întreaga investiție. Personal n-aș investi într-un astfel de instrument.

Acțiuni

Acțiunile sunt titluri de proprietate într-o companie. Atunci când deții acțiuni într-o companie, devii acționar sau coproprietar al acelei companii. Acest lucru îți oferă anumite drepturi și beneficii în legătură cu acea companie.

Acțiunile sunt cele mai potrivite instrumente pentru crearea unui venit ridicat pe termen lung, deoarece sunt instrumente de creștere cu un randament de aproximativ 10%/an, conform indicelui S&P 500. Dacă compania este listată la bursă, atunci tu poți cumpăra una sau mai multe acțiuni pentru a deveni coproprietar al acestei acțiuni. Imaginează-ți că astăzi ai acces la exact aceleași oportunități de cumpărare ca și Warren Buffet, Tim Cook, Bill Gates și mulți alții.

Investiția în acțiuni implică riscuri, deoarece prețul acțiunilor poate fluctua în funcție de performanța companiei, condițiile economice și alți factori.

Numele companiei	Ticker	Valoarea de piață
Apple	AAPL	2.965 trilioane USD
Microsoft	MSFT	2.478 trilioane USD
Saudi Aramco	2222.SR	2.194 trilioane USD
Alphabet (Google)	GOOG	1.716 trilioane USD
Amazon	AMZN	1.416 trilioane USD
NVIDIA	NVDA	1.199 trilioane USD
Tesla	TSLA	814.09 miliarde USD
Berkshire Hathaway	BRK-B	786.21 miliarde USD
Meta Platforms	META	772.33 miliarde USD

Eli Lilly	LLY	529.88 miliarde USD
-----------	-----	---------------------

Tabelul 8. Top 10 companii listate la bursă (noiembrie 2023)
(realizat de Vlad Caluș)

Acestea sunt unele dintre cele mai mari și mai cunoscute companii din lume, și toate sunt listate pe piețele de valori mobiliare din Statele Unite ale Americii (cu excepția Saudi Aramco, care este listată în Arabia Saudită). Valoarea de piață reflectă capitalizarea totală a acestor companii la momentul specificat.

E foarte simplu să investești; iată cum să faci asta cu, de exemplu, una dintre companiile de investiții disponibile în România – XTB. Ai acolo o platformă ușor de accesat, unde selectezi compania, alegi un număr de acțiuni pe care vrei să-l cumperi și apeși butonul BUY. Mai jos, un exemplu pe baza companiei Apple.

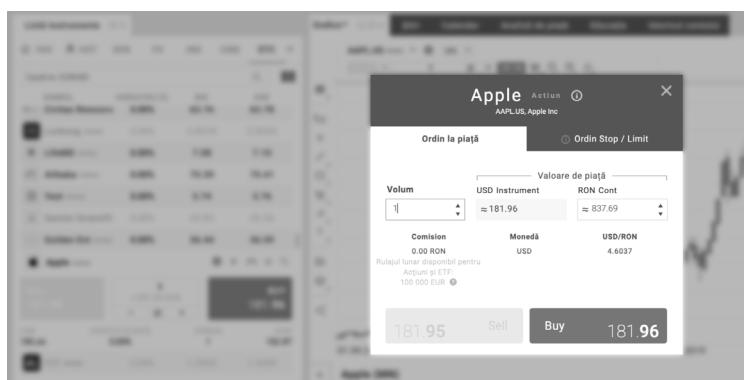

Figura 14. Cum să cumperi acțiuni prin intermediul unei platforme online, în data de 7 noiembrie 2023 (captură de ecran Vlad Caluș)

Cu toate acestea, investițiile în acțiuni individuale pot avea câteva dezavantaje majore pentru tine, ca investitor. Acestea includ:

1. *Necesitatea de cercetare intensivă.* Dacă alegi să investești în acțiuni individuale, va trebui să petreci mult timp cercetând fiecare companie în care vrei să investești.

Asta înseamnă să analizezi rapoartele financiare, strategia de afaceri, concurența din industrie și alte detalii. Este un proces care poate consuma foarte mult timp și poate cere expertiză în evaluarea companiilor.

2. *Limitarea diversificării.* Atunci când aloți bani în acțiuni individuale, există riscul să investești prea mult într-un număr mic de companii sau într-un singur sector. Acest lucru te poate expune la riscuri mari, deoarece performanța unei singure companii sau a unui sector poate varia semnificativ. Diversificarea corectă poate fi dificilă de realizat cu acțiuni individuale.

3. *Riscul specific al companiilor.* Investițiile în acțiuni individuale implică riscuri specifice fiecărei companii, cum ar fi problemele de management, scandalurile sau schimbările neprevăzute în afacerile companiilor. Aceste riscuri pot avea un impact neașteptat asupra investiției tale.

4. *Performanța comparativă cu indicii de referință.* De obicei, oamenii compară performanța lor cu indici de referință, precum S&P 500 sau MSCI World, care reprezintă în general performanța generală a pieței. Din cauza dificultăților în a alege acțiuni care să depășească acești indici pe termen lung, mulți investitori aleg să se îndrepte către ETF-uri (fonduri tranzacționate la bursă) care urmăresc acești indici pentru a obține o expunere mai largă și pentru a reduce riscul specific al acțiunilor individuale.

5. *Costurile și comisioanele.* Tranzacționarea frecventă a acțiunilor individuale poate duce la costuri ridicate, cum ar fi comisioanele de tranzacționare. Acest lucru poate reduce profitul net al investiției tale și poate face strategia să fie mai puțin eficientă.

În schimb, fondurile tranzacționate la bursă (ETF-urile) care urmăresc indici precum S&P 500 sau MSCI World oferă o diversificare automată și o expunere la piață la costuri mai mici prin achiziționarea unui singur produs, în loc să cumperi zeci sau sute de companii la un loc.

Exchange Traded Funds (ETF-urile)

Imaginează-ți că un ETF este ca un coș uriaș de cumpărături plin cu acțiuni sau alte active, precum obligațiuni sau mărfuri. Când investești într-un ETF, de fapt, cumperi o mică parte din acest coș de cumpărături. Acest coș este gestionat de o companie specializată în administrarea ETF-urilor cum e BlackRock, Vanguard sau State Street.

În loc să investești în acele zece companii pe care le-am menționat, poți investi într-un singur loc, care conține alte zeci, sute sau chiar mii de companii la un loc:

1. *Achiziționezi părți ale coșului.* Când cumperi acțiuni ale unui ETF, tu deții o mică parte din acel coș. De exemplu, dacă un ETF urmărește S&P 500 și investești în el, vei deține acțiuni din cele 500 de companii din S&P 500, așa cum e iShares Core S&P 500 UCITS ETF sau poți investi în top 1.500+ companii din 23 de țări, așa cum e iShares Core MSCI World UCITS ETF

2. *Tranzacționare la bursă.* Un lucru interesant la ETF-uri este că se tranzacționează pe bursele de valori, exact ca acțiunile obișnuite. Deci poți cumpăra sau vinde părți din acest coș de cumpărături în timp real, pe parcursul zilei bursiere. Asta înseamnă că tu niciodată nu-ți blochezi banii în investițiile tale în ETF, oricând vrei le poți cumpăra și vinde, pentru a le folosi în scopuri proprii. Odată vândute, banii vor ajunge la tine înapoi în contul la broker și de acolo îi transferi în contul tău bancar.

3. *Diversificare automată.* Când investești într-un ETF care urmărește un indice sau un grup de active, obții o diversificare automată. Adică, nu pui toate ouăle într-un singur coș. Dacă o companie din coș nu merge bine, altele pot să meargă mai bine pentru a-ți proteja investiția. Iar tu vei investi în companii, de obicei, din 11 industrii diferite care includ tehnologia informației, sănătatea, energia, consumul, financiarul, industria, telecomunicațiile, utilitățile, materialele,

imobiliarele și serviciile publice. Totodată, vei investi nu doar într-o țară, dar și în multe alte țări.

4. *Costuri reduse.* De obicei, costurile pentru a investi în ETF-uri sunt mai mici decât să cumperi fiecare acțiune individual. Asta înseamnă că mai mult din banii tăi se investesc în acțiuni, nu se duc la comisioane mari.

5. *Transparență.* Știi mereu ce companii sau active sunt în coșul ETF-ului și cum se comportă. Poți verifica prețurile acțiunilor ETF-ului în timp real pentru a vedea cum performează investiția ta.

ETF-urile reprezintă strategia pe care am adoptat-o pentru a atinge independența financiară. Ai putea însă să te întrebi cât de sigure sunt investițiile în ETFs. Iată cum arată performanța anuală iShares Core MSCI World UCITS ETF, care investește în 1.500+ companii din 23 de țări dezvoltate pe an și cumulativ în ultimii 10 ani. În data de 1 aprilie 2024, acestea sunt:

	1y	3y	5y	10y	Început
Total Return (%)	25.03	8.73	11.74	9.17	9.33

Figura 15. Randamentul anualizat (sursă: iShares.com)

	YTD	1m	3m	6m	1y	3y	5y	10y	Început
Total Return (%)	5.49	4.24	10.67	12.47	25.03	28.56	74.19	140.41	302.04

Figura 16. Randamentul cumulativ (sursă: iShares.com)

Iar investind o sumă de \$10.000 în 2013, în 2023 ai fi acumulat un portofoliu de aproximativ \$24.140 valoare.

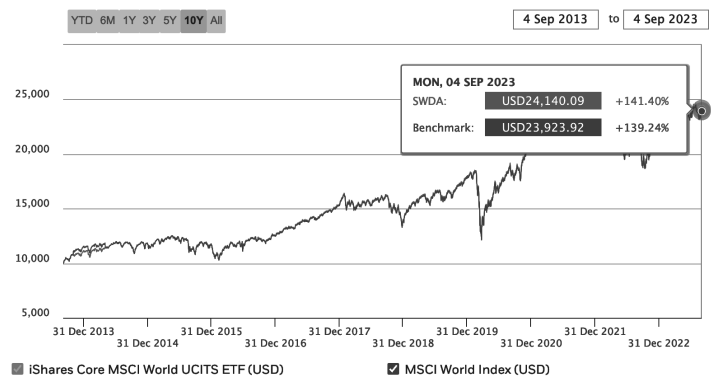

Figura 17. Investiție de \$10.000 în 2013 (sursă: iShares.com)

Piața bursieră există de zeci de ani, iar asta înseamnă că ne putem uita peste performanța acestor produse financiare pe un termen foarte lung de timp observând. Dacă ne uităm la evoluția S&P 500, un indice care urmărește performanța pieței americane, cea care, de fapt, reprezintă 80% din volumul tranzacționărilor globale, iată cum arată conform Macro Trends⁴⁰.

Figura 18. Evoluția indicelui S&P 500 în ultimii 100 de ani (sursă: Macro Trends)

Observă cum de-a lungul anilor a tot crescut în valoare, iar exact asta se întâmplă și cu valoarea companiilor, respectiv a banilor investiți într-un ETF care investește în acest indice. În graficul de mai sus poți vedea și o bandă gri, care reprezintă anii de recesiune (criză financiară); a avut un impact negativ asupra valorii indicelui, dar de-a lungul anilor a continuat să crească.

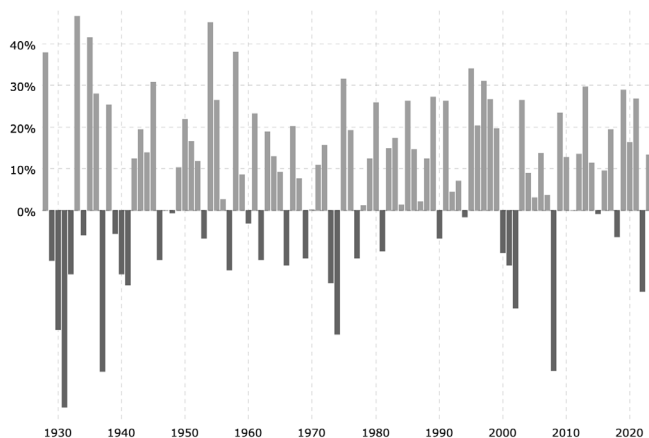

Figura 19. Evoluția anuală a indicelui S&P 500
(sursă: www.macrotrends.net)

Iar mai sus observi un alt grafic important, care reprezintă performanța indicelui de la un an la altul pentru ultimii 100 de ani. Putem vedea că performanța unor ani este marcată cu verde (deasupra liniei), adică e pozitivă, iar performanța altor ani e marcată cu roșu (partea de jos a liniei), adică e negativă (în minus, a scăzut în valoare). Chiar și așa, cu un an precum 2008, cu o pierdere de -38%, putem vedea că indicele s-a triplat din 2008 până în 2023.

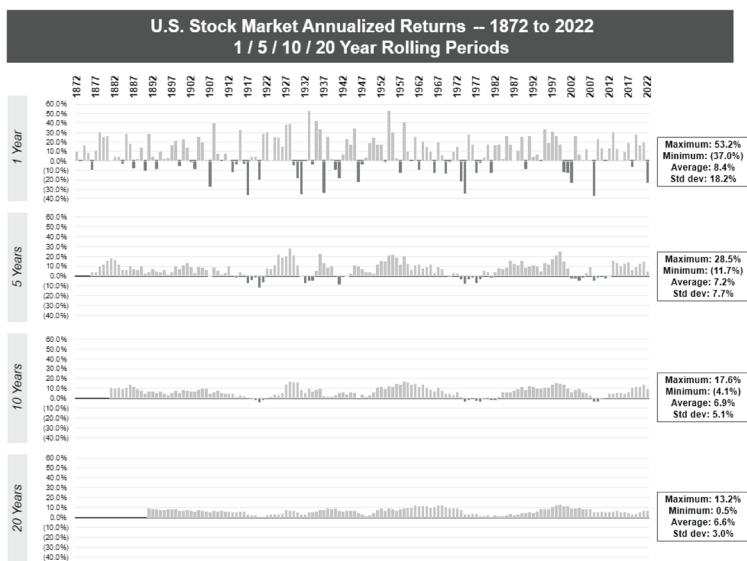
Dacă ai fi investit doar \$100 în S&P 500 în 1926, ai fi avut acum 1.256.413,21 de dolari, inclusiv reinvestirea dividendelor⁴¹.

Cât de des înregistrează piața de valori scăderi?

Deși a înregistrat în general o tendință ascendentă în timp, piața de valori din SUA nu e pozitivă. A înregistrat creștere în 69% din toți anii din înregistrare și scăderi în 31% din anii din înregistrare.

Randamentele pieței de valori din SUA într-un singur an pot fi extrem de volatile. Au existat cinci cazuri în care piața a înregistrat scăderi de 30 până la 40% într-un singur an (1917, 1931, 1937, 1974 și 2008)⁴².

Nu este nevoie să ne întoarcem prea mult în timp pentru a găsi dovezi de pierderi pe piața de valori – în 2022, piața de valori din SUA a înregistrat o scădere de 23,3% (randamentul total real al indicelui S&P 500).

Data reflects real total returns (i.e., including the re-investment of dividends and adjusted for inflation)
Source: Robert Shiller & Yahoo Finance

Figura 20. Evoluția anuală a pieței de capital din Statele Unite din 1872 până în 2022 (sursă: Measure of a Plan)

Cu toate acestea, fluctuațiile intense și volatilitatea ale pieței se reduc atunci când începem să luăm în considerare orizonturi de timp mai lungi decât un singur an. Concluzia: cu cât ai investit mai mulți ani în piață, cu atât e mai mare probabilitatea să ai profit. Acesta este motivul pentru care să ai mereu în vizor planuri pe termen lung.

În graficul de sus poți vedea cum s-au descurcat randamentele pieței bursiere americane pe perioade de 1/5/10/20 de ani. La termenul de 1 an observăm mult roșu – au fost destui ani în care piața a înregistrat scăderi, uneori chiar semnificative.

Pe măsură ce ne gândim la perioade de timp tot mai lungi (extinzându-ne perspectiva la 5 ani, apoi 10 ani și în cele din urmă 20 de ani), șansa de a pierde bani scade.

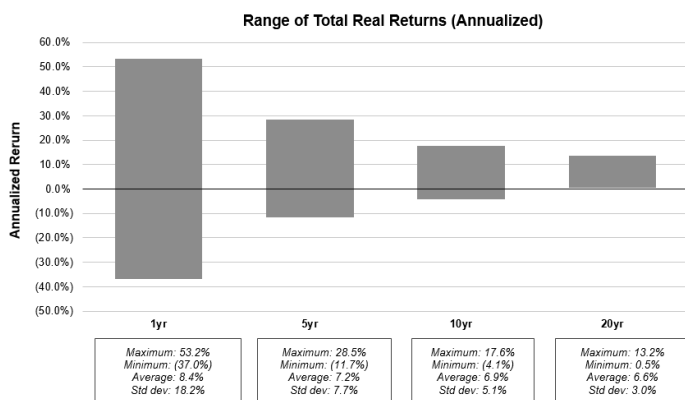

Figura 21. Randamentul total real (sursă: Measure of a Plan)

Odată ce extindem perioada de analiză la 20 de ani, nu vezi niciun alt moment de pierdere. Cu alte cuvinte, piața bursieră americană nu a înregistrat niciodată o scădere în nicio perioadă de 20 de ani, din 1872 până în 2022, deși gama de randamente pe perioade de 1 an a variat semnificativ (de la -37,0% până la +53,2%), randamentele anualizate pe perioade de 20 de ani au o gamă mult mai restrânsă (de la +0,5% până la +13,2%).

Alocarea și strategia unui ETF pe acțiuni

Nu știi ce ETF să alegi? Mai jos găsești o listă de cele mai mari ETFs de la iShares, un fond de administrare de top care administrează activele în valoare de peste \$10 triliarde.

iShares Core S&P 500 UCITS ETF (Acc) este cel mai mare ETF cu o valoare a fondului de peste €57 mlrd, care investește în top 500 de companii din SUA⁴³. Dacă vrei să investești în el, caută la broker ticker-ul SXR8 în EUR sau CSPX în USD.

iShares Core MSCI World UCITS ETF USD (Acc) este al doilea cel mai mare ETF în valoare care investește în peste 1.500 companii din 23 de țări; conține deja companiile de mai sus (din S&P 500) și pe lângă companiile din SUA investește în toată piața dezvoltată⁴⁴. Dacă vrei să investești în el, caută la broker ticker-ul EUNL în EUR sau IWDA în USD.

iShares Core MSCI Emerging Markets IMI UCITS ETF (Acc) este un ETF care investește în 3,000+ companii din piața emergentă (în curs de dezvoltare); aici găsești țări precum China, India, Korea, etc.⁴⁵ Dacă vrei să investești în el, caută la broker ticker-ul IS3N în EUR sau EIMI în USD.

iShares Nasdaq 100 UCITS ETF (Acc) este un ETF care investește strict în cele mai mari 100 de companii din SUA, în mare partea doar de tehnologie⁴⁶. Dacă vrei să investești în el, caută la broker ticker-ul SXRV în EUR și CNDX în USD.

Vanguard FTSE All-World UCITS ETF (USD) Accumulating este un ETF care de fapt îl combină pe al doilea și al treilea de pe lista de mai sus, astfel încât investești în 3,688 din toată lumea dezvoltată și în curs de dezvoltare⁴⁷. Dacă vrei să investești în el, caută la broker ticker-ul VWCE în EUR și VWRA în USD.

Nu e nevoie să începi să investești în toate cele 5 de mai jos, poți alege doar unul din ele, așa cum e 1, 2, 4 sau 5. Alternativ, poți face o combinație de 2 și 3 într-o proporție de 70/30.

În încheiere, ETFs pot fi achiziționate exact așa cum e

în cazul acțiunilor: le cauți la broker, selectezi numărul de bucăți, apoi selectezi BUY. Mai jos, un exemplu cu ajutorul companiei de investiții XTB.

Figura 22. Cum să cumperi ETF-uri prin intermediul unei platforme online, în data de 12 februarie 2024 (captură de ecran Vlad Caluș)

Așa investești prin ETFs în zeci, sute și mii de companii la un loc.

Afacerile

E un alt instrument extraordinar, care, teoretic, îți poate aduce bani la infinit (companii precum Apple, Amazon, Google, Netflix au început cu doar câțiva oameni, iar în 20-40 de ani au ajuns la valori de \$1T+).

Nu uita că 9 din 10 companii eșuează în primii 4 ani, iar altele 9 din 10 în următorii 4 ani. Marea majoritatea a companiilor aduc venituri modeste, își acoperă doar costurile esențiale și salariile angajaților. Viața de start-up nu e deloc ușoară.

Afacerile nu sunt potrivite pentru oricine, nu toți sunt mențiți să devină antreprenori. Eu am început să merg pe drumul ăsta la 19 și viața mea mi s-a schimbat complet. Comparativ cu achiziția unor acțiuni, nici măcar să deschizi afacerea nu e ușor.

Xenia Muntean, Vlad Caluș, Miruna Dragomir și Nicolae Gudumac (de la stânga), parte a echipei executive Planable. Înființat în 2016, start-up-ul Planable are azi 36 de angajați, două birouri (București și Chișinău) și peste 10.000 de clienți fericiți în toată lumea (sursă: arhiva Planable)

Imobiliare (apartamente, case, terenuri, birouri)

Investițiile în imobiliare implică achiziționarea, deținerea și gestionarea de proprietăți imobiliare cu scopul de a obține un profit. Acestea pot varia de la proprietăți rezidențiale, cum ar fi apartamente și case, la proprietăți comerciale, cum ar fi clădiri de birouri sau centre comerciale. Iar tu câștigi venituri în două moduri:

- *din chirii*: cea mai directă metodă de a câștiga bani este prin închirierea proprietății la un preț care acoperă toate cheltuielile și lasă un surplus;
- *din aprecierea valorii* proprietății în timp, ceea ce îți permite să o vinzi la un preț mai mare decât prețul de achiziție.

Piața imobiliară în România a avut un avânt impresionant în ultimele două decenii. Evoluția se datorează în mare parte unor factori precum aderarea la Uniunea Europeană în 2007, care a atras investiții străine, creșterea economică, care a îmbunătățit capacitatea financiară a populației, și, nu în ultimul rând, urbanizarea accelerată și nevoia crescândă de locuințe în contextul expansiunii demografice.

Conform datelor platformei Imobiliare.ro, prețul mediu al apartamentelor de vânzare în București a crescut semnificativ în ultimii 10 de ani. În 2013 prețul mediu a unui apartament era de aproximativ €1.035/m², iar în 2023 de peste €1.500/m². Creșterea prețurilor apartamentelor în București (și România în general) a fost determinată de o serie de factori:

1. *Creșterea cererii de locuințe* din cauza creșterii populației și a urbanizării. Populația Bucureștiului, cel mai mare oraș al țării, a crescut în ultimii ani, iar acest lucru a dus și la o creștere a cererii de locuințe.

2. *Lipsa de ofertă* cauzată de o serie de factori, inclusiv de ordin legislativ, face dificilă construirea de noi locuințe; corupția, care duce la blocarea unor proiecte imobiliare; lipsa de terenuri disponibile pentru construcții.

3. *Creșterea prețurilor materialelor de construcții* a dus la creșterea costurilor de construcție a locuințelor. Acest lucru a fost resimțit și de către dezvoltatorii imobiliari, care au fost nevoiți să majoreze prețurile apartamentelor.

Aceasta nu este singura modalitate de a investi în imobiliare; o poți face și printr-un **REIT (Real Estate Investment Trust)**.

REIT este o entitate de investiții specializată în proprietăți imobiliare. REIT-urile permit investitorilor să participe la proprietăți imobiliare comerciale sau rezidențiale, cum ar fi birouri, centre comerciale, hoteluri, apartamente închiriate și multe altele, fără a fi nevoie să dețină direct proprietățile

respective, investind în acest REIT.

Un aspect important al REIT-urilor este că acestea sunt obligate să distribuie majoritatea veniturilor lor către acționari sub formă de dividende. Aceasta înseamnă că investitorii în REIT-uri pot beneficia de venituri regulate sub formă de dividende provenite din veniturile generate de proprietățile imobiliare în care REIT-ul investește. Spre exemplu, acestea sunt un top de 12 REITs care și-au crescut dividendele în fiecare an în ultimii 10 ani:

1. Realty Income Corporation (O)
2. National Retail Properties, Inc. (NNN)
3. Essex Property Trust, Inc. (ESS)
4. Universal Health Realty Income Trust (UHT)
5. Digital Realty Trust, Inc. (DLR)
6. Alexandria Real Estate Equities, Inc. (ARE)
7. CubeSmart (CUBE)
8. Extra Space Storage Inc. (EXR)
9. Mid-America Apartment Communities, Inc. (MAA)
10. UDR, Inc. (UDR)
11. Agree Realty Corporation (ADC)
12. American Tower Corporation (AMT)

Test

Ce instrumente financiare ți se potrivesc?

Răspunde la întrebările de mai jos pentru a descoperi care sunt instrumentele financiare adecvate pentru tine.

1. Ce nivel de risc ești dispus să accepți?

- a) înalt – vreau randamente mari, chiar dacă există riscul unor pierderi mari;
- b) mediu – sunt dispus să accept o oarecare fluctuație în randamente;
- c) scăzut – prefer siguranța și stabilitatea, chiar dacă randamentul este mai mic.

2. Pe ce perioadă de timp intenționezi să investești?

- a) termen scurt (sub 5 ani);
- b) termen mediu (5-10 ani);
- c) termen lung (peste 10 ani).

3. Care este scopul principal al investiției tale?

- a) creștere rapidă a capitalului;
- b) venit regulat (de exemplu, dividend sau dobândă);
- c) protejarea și conservarea capitalului meu.

4. Cât de des vrei să-ți monitorizezi și să-ți ajustezi investițiile?

- a) zilnic sau săptămânal;
- b) lunar sau trimestrial;
- c) anual sau mai rar.

5. Care este situația ta financiară actuală?

- a) am datorii și/sau am nevoie rapid de lichidități;
- b) sunt echilibrat financiar, fără datorii semnificative;
- c) am un fond de urgență solid și sunt pregătit să investesc unele fonduri pe termen lung.

Rezultate:

Mai multe răspunsuri la *varianta a*: ești dispus să accepți un nivel mai mare de risc pentru randamente potențial mai mari. Poți explora opțiuni precum acțiunile, fondurile mutuale cu risc înalt sau criptomonede.

Mai multe răspunsuri la *varianta b*: ai o abordare echilibrată a investițiilor. Instrumentele financiare precum obligațiunile corporative, fondurile mutuale cu risc mediu sau imobiliarele pot fi adecvate pentru tine.

Mai multe răspunsuri la *varianta c*: preferi siguranța și stabilitatea. Depozitele la termen, obligațiunile de stat sau fondurile mutuale cu risc scăzut ar putea fi potrivite pentru tine.

Reține că acest test este doar un ghid simplu.

Alocarea instrumentelor financiare

Crearea unei strategii investiționale este un pas esențial pentru orice investitor serios. Aceasta nu numai că îți oferă un cadru de lucru, dar te ajută și să rămâi concentrat și disciplinat în deciziile tale financiare. Un element-cheie în această strategie este ceea ce se numește *Investor Policy Statement* (un fel de ghidul tău de investitor și regulile tale ale investițiilor). Acest document reprezintă, în esență, o hartă care îți ghidează întreaga călătorie investițională.

În această declarație, este important să identifici mai multe aspecte-cheie. Primul ar fi obiectivele pe care le urmărești. Acestea pot varia de la acumularea unei sume considerabile pentru pensie până la obținerea unui venit pasiv suficient pentru a acoperi cheltuielile curente. Următorul pas este să îți stabilești orizontul investițional, adică perioada de timp pe parcursul căreia plănuiești să investești (1 an, 5 ani, 10 ani, 15 ani, 30 de ani etc.).

O altă componentă esențială este alocarea activelor, care se referă la modul în care îți distribui investițiile între diferite clase de active, cum ar fi acțiuni, obligațiuni, imobiliare și altele. Aceasta ar trebui să fie în concordanță cu nivelul tău de toleranță la risc (scăzut, mediu, ridicat) și cu obiectivele investiționale (ex.: creșterea capitalului pe termen lung, generarea de venituri pe termen scurt și diversificarea portofoliului).

Desigur, randamentele la care te aștepti sunt și ele un factor important. Acest lucru va influența tipul de investiții pe care le alegi. Dacă îți dorești un venit imediat, s-ar putea să te concentrezi mai mult pe investiții care plătesc dividende sau chirii. În funcție de complexitatea portofoliului tău, s-ar putea să decizi să investești într-un număr limitat sau diversificat de companii, fonduri sau proprietăți.

Toate aceste elemente ar trebui să fie scrise și revizuite periodic în cadrul *Declarației politicii investitorului*. Acest document devine astfel un instrument extrem de util,

care te ajută să rămâi pe cursul stabilit și să faci ajustările necesare pe măsură ce condițiile de piață sau circumstanțele personale se schimbă.

Iată câteva exemple de portofolii pe care ai putea să le adopți pentru tine în baza unei strategii de investiții pasive în ETFs.

Portofoliu minimalist cu risc ridicat

a) 100% iShares NASDAQ 100 UCITS ETF: investește în top 100 de companii din SUA, în mare în tehnologie și comunicare.

b) 100% iShares Core S&P 500 UCITS ETF: investește în top 500 de companii din SUA cele mai mari; acestea sunt distribuite în 11 sectoare, iar nici unul din ele nu reprezintă mai mult de 20% din ETF.

c) 100% iShares Core MSCI World UCITS ETF: un ETF solid, de fundament, pentru orice investitor din lume, care investește în toată lumea dezvoltată, inclusiv 23 de țări și în peste 1.500+ companii.

Cele de mai sus sunt portofolii foarte concentrate într-un singur activ, poți alege oricare din ele ca un prim pas al călătoriei tale de investiții în ETFs. Ele sunt listate în ordine descrescătoare de performanță și risc.

Portofoliu diversificat cu risc ridicat

a) Îndreptat către piața emergentă

- 70% iShares Core MSCI World UCITS ETF
- 30% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF

b) În echilibru cu piața emergentă

- 80% iShares Core MSCI World UCITS ETF

- 20% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF

c) Componentă de piața emergentă

- 90% iShares Core MSCI World UCITS ETF
- 10% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF

iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF este un fond de investiții tranzacționat pe piață (ETF) care urmărește performanța indicelui MSCI Emerging Markets Investable Market (IMI), adică investește în țări emergente. Fondul are o pondere de aproximativ 60% în acțiunile din Asia, 30% în acțiunile din America Latină și 10% în acțiunile din Europa de Est și Africa, care pot oferi oportunități de creștere mai mari decât piețele dezvoltate. Cu toate acestea, prezintă un risc ridicat, piețele emergente pot fi mai volatile decât piețele dezvoltate, ceea ce poate duce la pierderi de capital.

Aceste trei variante de portofolii de mai sus îți permit automat și pasiv să investești în peste 4.500 companii din aproape 50 de țări din toată lumea, astfel investești în piața dezvoltată și piața emergentă.

Pe măsură ce trecem prin diferite etape ale vieții noastre, necesitățile și obiectivele financiare se modifică. Odată cu înaintarea vârstei, se impune o reconsiderare a strategiei de investiții, fiind important să ne ajustăm portofoliul în funcție de nivelul de risc pe care suntem dispuși și în măsură să-l acceptăm. Un instrument esențial în această dinamică sunt obligațiunile și titlurile de stat.

Așa cum discutăm mai sus, obligațiunile sunt instrumente financiare care, de obicei, sunt asociate cu un nivel mai scăzut de risc în comparație cu alte active, precum acțiunile. În esență, atunci când cumpărăm o obligațiune, împrumutăm bani emitentului – fie că este vorba de guverne, municipalități sau companii – în schimbul unor plăți periodice de dobândă și returnarea sumei principale la maturitate.

Beneficiul principal al obligațiunilor este predictibilitatea lor. Ele oferă un flux constant de venit și, în general, sunt

mai puțin volatile decât acțiunile. Prin urmare, pentru investitorii mai în vârstă sau pentru cei care caută stabilitate în portofoliul lor, alocarea unei părți mai mari din investiții către obligațiuni devine esențială.

În funcție de vârsta și etapa vieții în care ne aflăm, procentul de obligațiuni din portofoliu se va modifica. De exemplu, un investitor tânăr, aflat la începutul carierei sale și cu un orizont temporal mai lung, ar putea opta pentru o alocare mai mică în obligațiuni, poate 10%, concentrându-se mai mult pe acțiuni pentru a profita de potențialul lor de creștere. Pe de altă parte, pe măsură ce se apropie de pensionare, același investitor ar putea să crească procentul de obligațiuni la 50% sau chiar mai mult, pentru a proteja capitalul acumulat și pentru a se bucura de un flux stabil de venit.

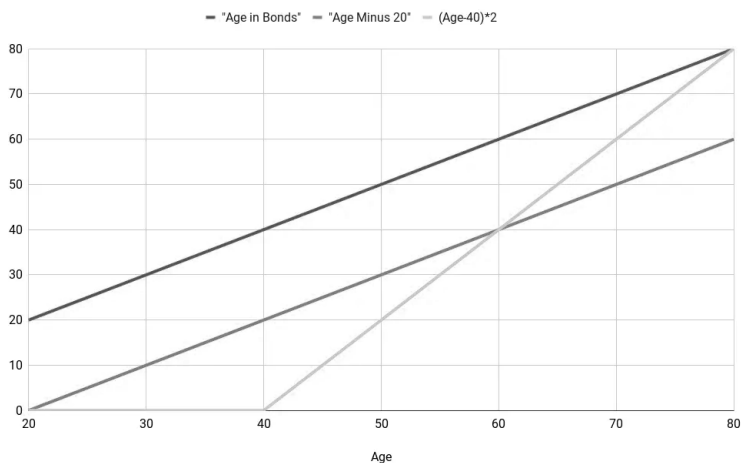

Figura 23. Corelația dintre vârstă și valoarea procentuală de bonds titluri de stat în portofoliul tău

Graficul de mai sus ilustrează trei diferite strategii de alocare a obligațiunilor într-un portofoliu de investiții în funcție de vârsta investitorului.

1. *Age in Bonds* (gri închis): cea mai simplă strategie. Procentul de obligațiuni din portofoliu ar trebui să fie egal cu vârsta investitorului. De exemplu, un investitor de 40 de ani ar trebui să aibă 40% din portofoliul său alocat în obligațiuni, iar unul de 60 de ani, 60%.

2. *Age Minus 20* (gri deschis): strategie puțin mai agresivă, comparativ cu prima. Procentul de obligațiuni este calculat scăzând 20 de ani din vârsta investitorului. Astfel, un investitor de 40 de ani ar avea 20% din portofoliu în obligațiuni (40-20), iar unul de 60 de ani ar avea 40%.

3. $(Age-40) \times 2$ (gri foarte deschis): o creștere mai rapidă în alocarea către obligațiuni după vârsta de 40 de ani. Până la 40 de ani, alocarea în obligațiuni este 0%. Apoi, pentru fiecare an peste 40 de ani, procentul crește cu 2%. Astfel, la 45 de ani, investitorul ar avea 10% din portofoliul său în obligațiuni (5 ani $\times$ 2%/an), iar la 60 de ani, 40% (20 ani $\times$ 2%).

În concluzie, graficul reprezintă trei abordări diferite în ceea ce privește alocarea în obligațiuni pe măsură ce investitorul înaintază în vârstă. Aceste strategii au ca scop echilibrarea riscului și securității într-un portofoliu, având în vedere că obligațiunile sunt, în general, considerate a fi mai puțin volatile și mai predictibile decât alte active, precum acțiunile. Alegerea strategiei depinde de apetitul pentru risc, obiectivele financiare și orizontul temporal al fiecărui investitor. Astfel, putem construi alte câteva portofolii exemple, precum cele prezentate mai jos.

Portofoliu echilibrat cu risc mediu-ridicat

- 60% iShares Core MSCI World UCITS ETF
- 20% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF
- 20% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF USD Hedged (Acc)

iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF USD Hedged (Acc) este un fond de investiții tranzacționat pe piață (ETF) care urmărește performanța indicelui Bloomberg Barclays Global Aggregate Bond Index. Indicele Bloomberg Barclays Global Aggregate Bond Index include obligațiuni emise de guverne și companii din întreaga lume, cu o capitalizare de piață de cel puțin 500 de milioane de dolari.

Fondul are o pondere de aproximativ 40% în obligațiunile emise de guvernele din țările dezvoltate, 30% în obligațiunile emise de guvernele din țările emergente și 30% în obligațiunile emise de companii. Câteva avantaje principale:

- *diversificare*: investește într-o gamă largă de obligațiuni globale, ceea ce poate ajuta la reducerea riscului;
- *acces la obligațiuni globale*: oferă acces la obligațiuni globale, care pot oferi oportunități de randament mai mari decât obligațiunile emise de guvernele din țările dezvoltate;
- *expunere redusă la fluctuațiile valutare*: este hedged în dolari americani, ceea ce înseamnă că investitorii nu sunt expuși la fluctuațiile valutare;
- *costuri reduse*: are un cost total de administrare (TER) de 0.10%, ceea ce este relativ scăzut.

Alternativ, poți adăuga nu doar obligațiuni din țări dezvoltate, **cât și cele emergente**:

- 60% iShares Core MSCI World UCITS ETF
- 20% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF
- 10% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF USD Hedged (Acc)
- 10% iShares J.P. Morgan USD Emerging Markets Bond UCITS ETF

O altă opțiune de balansare este și aurul, care este activ de refugiu, ceea ce înseamnă că este de obicei cumpărat în

perioade de incertitudine economică sau politică. Aurul este, de asemenea, un activ fizic, ceea ce înseamnă că nu este supus riscului de faliment al unei instituții financiare.

Aurul a avut o performanță bună în ultimii ani. Prețul aurului a crescut cu aproximativ 50% în ultimii 10 ani, de la un nivel de 1.000 de dolari pe uncie la un nivel de 1.500 de dolari pe uncie la sfârșitul anului 2023, conform [goldprice.org](https://www.goldprice.org). Astfel putem crea următorul **portofoliu echilibrat**:

- 50% iShares Core MSCI World UCITS ETF
- 20% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF
- 20% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF USD Hedged (Acc)
- 10% iShares Physical Gold ETC

Factor investing

Un alt element adițional pentru portofoliul tău poate fi factor investing, care se referă la alocarea investițională și selecția de active bazate pe attribute (factori) specifice care sunt asociate cu randamente mai mari pe termen lung. Printre acești factori se numără mărimea companiei, valoarea, volatilitatea, profitabilitatea și randamentul dividendelor. Principalii factori sunt următorii:

1. *Small Cap (capitalizare mică)*: investiții în companii cu o capitalizare de piață relativ mică. Adesea, aceste companii au potențial mare de creștere, un exemplu de ETF ar fi iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF.

2. *Value (valoare)*: se concentrează pe acțiuni care par subevaluate în comparație cu valoarea lor fundamentală; ex.: iShares Edge MSCI World Value Factor UCITS ETF.

3. *Growth (creștere)*: investiții în companii care se așteaptă să crească la o rată mai rapidă decât media pieței.

4. *Momentum*: se bazează pe tendința acțiunilor de a continua să performeze bine în urma unor performanțe anterioare puternice; ex.: iShares Edge MSCI World Momentum Factor UCITS ETF.

5. *Quality (calitate)*: se concentrează pe companii cu fundamentale solide, cum ar fi profitabilitatea și stabilitatea; ex.: iShares Edge MSCI World Quality Factor UCITS ETF.

Factor investing poate fi un instrument puternic⁴⁸ pentru construirea unui portofoliu pe termen lung, oferind un amestec de potențial de creștere, gestionare a riscurilor și diversificare.

Unul dintre cele mai importante avantaje este capacitatea de diversificare, care ajută la reducerea riscurilor specifice unui anumit segment de piață sau unei companii. Prin investiții în mai mulți factori se poate echilibra portofoliul, astfel încât să performeze bine în diverse condiții de piață, profitând de faptul că diferiți factori pot avea rezultate mai bune în momente diferite.

Pe lângă diversificare, factor investing oferă și potențialul unui randament mai mare. Exploatarea diverselor factori permite investitorilor să acceseze o gamă largă de oportunități de creștere. Alegerea corectă a factorilor, în funcție de ciclul de piață, poate conduce la performanțe financiare superioare, maximizând astfel randamentele pe termen lung.

Un alt avantaj major este un control mai mare asupra riscului. Investitorii pot personaliza portofoliul, alegând factori care se aliniază cu profilul lor de risc și obiectivele investiționale. Factor investing oferă, de asemenea, adaptabilitate, permițând ajustări ale portofoliului în funcție de schimbările din piață sau de evoluția obiectivelor personale. Această flexibilitate și capacitatea de a răspunde dinamic la condițiile de piață sunt esențiale pentru gestionarea eficientă a investițiilor pe termen lung.

Iată câteva exemple concrete de portofolii care oferă componenta de factor investing.

Portofoliul 1

- 50% iShares Core MSCI World UCITS ETF USD (Acc)
- 20% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF (Acc)
- 20% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF EUR Hedged (Acc)
- 10% iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF

În ansamblu, acest portofoliu combină expunerea la acțiuni la nivel global, inclusiv piețe dezvoltate și emergente, cu stabilizarea oferită de obligațiuni și diversificarea adusă de acțiunile companiilor mici. Scopul este de a obține un echilibru între creșterea capitalului și gestionarea riscului, adaptat la profilul investitorului și obiectivele sale financiare.

Portofoliul 2

- 45% iShares Core MSCI World UCITS ETF USD (Acc)
- 15% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF (Acc)
- 20% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF EUR Hedged (Acc)
- 10% iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF
- 10% iShares Edge MSCI World Value Factor UCITS ETF

Portofoliul 2 are o structură similară cu Portofoliul 1, dar cu o expunere suplimentară la valoare factorială prin intermediul iShares Edge MSCI World Value Factor UCITS ETF. Acest portofoliu încearcă să obțină echilibrul între creșterea capitalului și gestionarea riscului prin diversificarea investițiilor în acțiuni globale, piețe emergente, obligațiuni globale și acțiuni ale companiilor mici, cu un accent suplimentar pe factorul de valoare.

Portofoliul 3

- 33% iShares Core MSCI World UCITS ETF USD (Acc)
- 32% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF (Acc)
- 20% iShares Core Global Aggregate Bond UCITS ETF EUR Hedged (Acc)
- 5% iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF
- 5% iShares Edge MSCI World Value Factor UCITS ETF
- 5% iShares Edge MSCI World Quality Factor UCITS ETF

Acesta menține expunerea semnificativă la acțiunile globale și piețele emergente, dar adaugă și expunere la calitate și valoare prin intermediul iShares Edge MSCI World Quality Factor UCITS ETF și iShares Edge MSCI World Value Factor UCITS ETF. Astfel, acest portofoliu urmărește obținerea creșterii capitalului cu un nivel de risc gestionat, oferind o diversificare mai amplă în acțiuni și obligațiuni.

Tematică

Pe de altă parte, poți avea ETF-urile tematice, care se concentrează pe tendințe sau teme specifice din piață, vizând adesea sectoare inovatoare sau tehnologii emergente. Iată câteva exemple de ETF-uri tematice:

1. *iShares Global Clean Energy UCITS ETF* investește în companii implicate în producția de energie curată și tehnologii conexe, incluzând surse de energie solară, eoliană și alte surse de energie regenerabilă.

2. *iShares Agribusiness UCITS ETF (SPAG)* este orientat către companiile implicate în agribusiness, adică în sectorul agricol și al afacerilor conexe. Acesta poate include companii din domenii precum producția de produse agricole,

echipamente și tehnologii agricole, fertilizanți și pesticide, precum și companii implicate în procesarea și distribuția produselor agricole. Scopul este de a beneficia de creșterea și evoluția în sectorul agricol și al afacerilor conexe.

3. *iShares Automation & Robotics UCITS ETF* se concentrează pe companii care sunt profund implicate în dezvoltarea și aplicarea tehnologiilor de inteligență artificială și robotică, putând include totul, de la dezvoltatori de software la producători de hardware.

4. *iShares Ageing Population UCITS ETF*, *AGED* se concentrează pe companiile care beneficiază de creșterea și necesitățile unei populații îmbătrânite. Acest ETF poate include investiții în domenii precum servicii de sănătate, farmaceutice, case de îngrijire, asistență medicală la domiciliu, servicii financiare pentru pensionari și alte industrii care oferă produse și servicii adaptate nevoilor unei populații în curs de îmbătrânire.

5. *iShares Digital Security UCITS ETF* investește în companii care oferă soluții de securitate cibernetică, cum ar fi software-ul pentru protecția împotriva atacurilor cibernetice, securitatea rețelei și serviciile de protecție a datelor.

6. *iShares Digitalisation UCITS ETF* investește în companii care sunt în fruntea digitalizării și transformării tehnologice. Acesta include firme care dezvoltă sau folosesc tehnologii digitale avansate în diferite domenii, cum ar fi computere, software, comunicații și alte servicii și produse legate de digitalizare.

Warren Buffett a dat instrucțiuni privind alocarea activelor pentru încredințarea sa în scrisoarea acționarilor din 2013 pentru Berkshire Hathaway: „Trebuie să adaug că banii mei sunt acolo unde este și opinia mea. Sfatul meu pentru administrator nu ar putea fi mai simplu: Pune 10% din numerar în obligațiuni guvernamentale pe termen scurt și 90% într-un fond de index S&P 500 cu costuri foarte reduse.

Cred că rezultatele pe termen lung ale încredințării din această politică vor fi superioare celor obținute de majoritatea investitorilor – fie fonduri de pensii, instituții sau persoane fizice – care angajează manageri cu taxe mari”⁴⁹.

Iată cum ar arăta într-un exemplu portofoliul sugerat de Warren Buffet:

- 90% iShares Core S&P 500 UCITS ETF (Acc)
- 10% iShares USD Treasury Bond 1 - 3yr UCITS ETF (Acc)

JL Collins a prezentat o strategie de investiții în cartea sa *Calea simplă spre bogăție*. Esența acestei strategii este de a crea un portofoliu de investiții pe termen lung, diversificat și cu costuri reduse, care necesită o întreținere minimă, care constă din două ETF-uri:

- 75% iShares Core S&P 500 UCITS ETF (Acc)
- 25% iShares US Aggregate Bond UCITS ETF (Acc)

Iar spre final, pentru transparență, vreau să-ți arăt alocarea portofoliului meu de ETFs, care este relativ echilibrată și oferă expunere la o gamă largă de acțiuni globale.

- 50% iShares Core MSCI World UCITS ETF USD (Acc): Acest ETF investește în acțiuni din țările dezvoltate din întreaga lume, cu o pondere mare în acțiunile din SUA.
- 25% iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF USD Acc: Acest ETF investește în acțiuni din țările emergente din întreaga lume.
- 10% iShares MSCI World Small Cap UCITS ETF USD (Acc): Acest ETF investește în acțiuni ale companiilor mici cu capitalizare mică din țările dezvoltate din întreaga lume.
- 10% iShares Edge MSCI Wld ValFactor UCITS ETF

USD A: Acest ETF investește în acțiuni ale companiilor care sunt subevaluate și pot performa mai mult decât celelalte companii.

- 5% iShares NASDAQ 100 UCITS ETF: Acest ETF investește în acțiunile celor mai mari 100 de companii non-financiare cotate la bursa NASDAQ.

Îmi oferă o expunere bună la diferite regiuni geografice, dimensiuni ale companiilor și factori de risc. Acest lucru poate ajuta la reducerea riscului total al portofoliului. Cu toate acestea, îți reamintesc, este important să nu uiți că această alocare nu este potrivită pentru toți investitorii. Investitorii ar trebui să își aleagă alocarea în funcție de propriile obiective de investiții și de toleranța la risc.

Test

Alegerea instrumentelor financiare

Răspunde la următoarele întrebări pentru a descoperi ce alocare a instrumentelor financiare este cea mai potrivită pentru tine:

1. Ce vârstă ai?

- a) sub 30 de ani;
- b) 30-50 de ani;
- c) peste 50 de ani.

2. Care este principalul tău obiectiv financiar?

- a) creșterea rapidă a capitalului;
- b) un echilibru între creștere și protecție;
- c) protejarea capitalului și venituri constante.

3. Ce perioadă de investiție îți dorești?

- a) scurt termen (sub 5 ani);
- b) mediu termen (5-10 ani);
- c) lung termen (peste 10 ani).

4. Cum ai reacționa dacă investițiile tale ar scădea cu 20% într-un an?

- a) aș investi mai mult, văzând aceasta ca o oportunitate;
- b) aș menține investițiile și aș aștepta o recuperare;
- c) aș vinde o parte sau toate investițiile.

5. Care este situația ta financiară actuală?

- a) nu am un fond de urgență și trăiesc de la un salariu la altul;
- b) am un fond de urgență pentru 3-6 luni și puține datorii;
- c) am un fond solid de urgență și investiții existente.

Rezultate

Mai multe răspunsuri la *varianta a*: ai o toleranță ridicată la risc și un orizont temporal mai scurt. Alocarea ta ar putea fi axată pe instrumente financiare cu risc mai mare, precum acțiunile, ETFs, criptomonede, etc.

Mai multe răspunsuri la *varianta b*: ai o abordare echilibrată. Alocarea ta ar trebui să reflecte un mix de instrumente, cum ar fi acțiuni, obligațiuni și imobiliare, cu o distribuție echilibrată între acestea.

Mai multe răspunsuri la *varianta c*: ești mai conservator și prioritar pentru tine este protejarea capitalului. Alocarea ta ar putea fi axată pe obligațiuni, depozite la termen și instrumente financiare cu risc mai scăzut.

Reține că acest test este un instrument orientativ.

Temă pentru acasă

Profilul de risc și alocarea potrivită

Hai să recapitulăm împreună cunoștințele acumulate în acest capitol prin câteva exerciții.

1. Informare

- a) documentează-te despre ce înseamnă un profil de risc: conservator, moderat sau agresiv;
- b) află ce te influențează să ai un anumit profil de risc.

2. Evaluare personală

- a) descoperă-ți profilul de risc folosind testele de mai sus.

3. Exercițiu practic

- a) gândește-te că ai 10.000 de lei pe care vrei să îi investești; poți folosi portfoliovisualizer.com sau curvo.eu/backtest pentru a analiza performanțele din trecut ale portofoliilor alese;
- b) în funcție de profilul tău de risc, decide cum ai împărți acești bani (acțiuni, obligațiuni, imobiliare etc.) și explică de ce.

4. Gânduri finale

Te vezi investind astfel pe termen lung? De ce?

Ce avantaje sau dezavantaje vezi pentru profilul tău de risc?

Capitolul 6

Prima ta investiție

În acest capitol vei afla, pas cu pas, cum să-ți identifici și să-ți clarifici obiectivele financiare pe termen scurt și lung și cum să-ți prioritizezi aceste obiective și să-ți stabilești un plan de acțiune. Odată ce ai finalizat crearea unui fond de urgență, înseamnă că ești gata pentru prima ta investiție.

Pasul #1

Fă-ți un cont la broker

Un broker de investiții este o companie specializată în intermedierea tranzacțiilor de investiții în numele clienților săi. Rolul principal al unui broker de investiții este să faciliteze cumpărarea și vânzarea de active financiare, cum ar fi acțiuni, obligațiuni, fonduri mutuale, mărfuri și alte instrumente financiare.

Tu nu poți cumpăra direct acțiuni Apple de la Tim Cook sau Tesla de la Elon Musk. Asta se întâmplă direct la bursă, adică aici joacă brokerul tău rolul unui intermediar, ca un avocat în cazul achiziționării unei locuințe.

Prin intermediul unui broker de investiții, investitorii pot accesa diferite piețe financiare și pot efectua tranzacții în conformitate cu obiectivele și preferințele lor.

Brokerul păstrează activele tale la custode în numele tău, iar tu vei fi 100% deținătorul activelor pe care le cumperi, dacă folosești un broker de încredere.

Este important să alegi un broker de investiții de încredere și cu o reputație solidă. Factori-cheie în selecția unui broker pot include comisioanele și taxele asociate tranzacțiilor, gama de instrumente financiare disponibile, calitatea serviciilor de asistență clienți, accesibilitatea la platforme de tranzacționare și alte criterii relevante pentru nevoile și obiectivele tale de investiții.

Alegerea brokerului se aseamănă cu alegerea unei bănci atunci când ai nevoie de un credit sau constituirea unui depozit. Brokerii nu au voie să facă recomandări de

investiții. Este esențial să fii extrem de precaut atunci când primești mesaje pe rețele sociale precum WhatsApp de la persoane sau entități necunoscute, care pretind a fi brokeri sau reprezentanți ai unor companii financiare. Instituțiile financiare serioase utilizează, de obicei, canale de comunicare oficiale și securizate pentru a interacționa cu clienții lor.

Dacă primești mesaje neașteptate pe WhatsApp de la cineva care pretinde a fi un broker sau reprezentant al unei companii financiare, ar trebui să fii sceptic și să cercetezi înainte de a furniza informații personale sau financiare.

Evită să utilizezi platforme de tranzacționare precum eToro, Trading 212 sau Revolut pentru investiții, deoarece, în aceste cazuri, nu deții efectiv activele în care investești. Mai exact, nu ai control direct asupra acțiunilor sau a altor instrumente financiare pe care le cumperi prin aceste platforme.

În schimb, aceste platforme folosesc adesea un sistem de „tranzacționare cu contracte pentru diferență” (CFD), ceea ce înseamnă că investiția ta se bazează pe fluctuațiile prețurilor activului, fără să fii proprietarul real al celui activ.

Aceasta poate duce la lipsa de transparență și la un nivel mai mare de risc, deoarece nu ai drepturile și beneficiile complete ale deținerii directe a acțiunilor sau a altor active. Este important să optezi pentru platforme de investiții care îți oferă controlul real asupra portofoliului tău și asupra activelor pe care le achiziționezi.

Doi brokeri recomandați

XTB este o companie de investiții pe care o recomand pentru o serie de motive întemeiate. XTB este una dintre cele mai mari companii de investiții din lume, care are reglementare și autorizație de funcționare atât în România, cât și în alte țări, și care este înscrisă în registrele celor mai importante autorități de supraveghere din lume, dintre

care face parte și România - ASF. Longevitatea companiei, peste 15 ani de experiență în România și peste 20 la nivel internațional, poate trece drept o confirmare a faptului că profesionalismul și încrederea fac parte din ADN-ul acestei companii - caracteristici importante atunci când vorbim despre investiții.

Cu 20 de ani de experiență, XTB beneficiază de un acționariat puternic, implicat, care a reinvestit în mod regulat în tehnologie, dar și în diversificarea portofoliului de produse sau în cucerirea de piețe noi. Spre exemplu, de la 200 de ingineri IT care lucrau pentru companie în 2019, în 2024 numărul lor a crescut la 600. Astfel, compania și-a câștigat locul în liga companiilor de investiții cu vechime, recunoscute și premiate la nivel internațional pentru calitatea platformei de investiții dezvoltată in-house.

Platforma XTB cuprinde toate informațiile de care are nevoie atât un investitor începător, cât și unul experimentat pentru a-și planifica mai departe pașii.

Câteva dintre cele mai importante motive pentru care aleg XTB:

1. *Transparență*: Compania de investiții este listată la bursă (cea din Polonia), fapt care în sine aduce credibilitate prin complexitatea raportării la care este supusă, compania asigură protecția fondurilor investitorilor prin autorizarea de către autoritatea de supraveghere financiară din Polonia (KNF).

2. *Disponibilitate și prezență fizică*: La început de 2024, compania de investiții avea aproape 1 milion de investitori în portofoliu, din mai multe regiuni ale lumii, fiind prezentă în peste 13 țări de pe 4 continente, printre care Germania, Spania, Marea Britanie, Polonia, România, Emiratele Arabe Unite, Chile, Vietnam, etc. Acest lucru mai vine cu un beneficiu: echipa de suport a XTB poate oferi indicații în limba maternă a investitorului - inclusiv româna, de luni

până vineri, pe chat, mail sau la telefon. În paralel, investitorii la început de drum pot învăța tot ce au nevoie să afle despre investițiile la bursă din biblioteca online pusă la dispoziție de companie atât pe website, cât și pe platforma de investiții.

3. *Diversificare și Comisioane Reduse*: Investitorii au acces rapid la peste 6.200 de instrumente financiare, inclusiv Acțiuni și ETF-uri cu deținere, Planuri de Investiții, Obligațiuni, dar și CFD-uri. Încă un motiv pentru care XTB merită recomandarea mea este acela că deschiderea contului este gratuită, iar pentru acțiuni și ETF-uri cu deținere, comisioanele sunt zero, dacă există un rulaj lunar de până la 100.000 de euro. După acest prag, comisionul va fi de 0.2%.

4. *Lichiditate și Diversificare prin ETF-uri*: La XTB, se poate alege din peste 350 de ETF-uri din toată lumea, iar investitorii au posibilitatea de a cumpăra ETF-uri Fracționate. Practic, se poate investi în companii de renume la nivel global, în mărfuri, imobiliare și titluri de stat într-un mod mai mult decât eficient.

5. *Investiții cu sume mici*: Poți investi în acțiuni începând doar cu 10 EUR sau USD și în ETFs începând cu doar 1 EUR sau USD. Crearea unui Plan de Investiții poate fi realizată cu sume începând de la 75 RON (sau echivalentul în USD ori EUR). Toate opțiunile de ETF-uri pot fi accesate din contul de investiții.

6. *Dobândă pentru Fondurile Neinvestite*: XTB plătește dobândă de până la 5% pe an pentru fondurile neinvestite ale clienților. Cu alte cuvinte, banii pe care îi păstrează un client în cont, până când identifică oportunitatea perfectă de investiție, generează dobândă. Rata acestui tip de beneficiu este calculată zilnic și plătită în fiecare lună. Concret, clientul nu trebuie să efectueze nicio acțiune, deoarece rata dobânzii este activată automat pentru toți cei care dețin sold neinvestit.

7. *Investiții Pasive*: La început de 2024, noul produs de investiții al XTB, Planurile de Investiții bazate pe ETF-uri, a fost optimizat cu o funcție importantă care le permite clienților

să stabilească frecvența și suma de bani pe care doresc o să investească. Este vorba de posibilitatea de a efectua plăți recurente. Această opțiune înseamnă că investitorii din România pot să-și alimenteze periodic portofoliile individuale, în mod automat, stabilind și o frecvență preferată a investițiilor automatizate (zilnic, săptămânal sau lunar). La XTB, investiția pasivă pe termen lung devine lipsită de complicații, deoarece le permite investitorilor să „își pună banii la lucru” în mod automat. Opțiunea de autoinvestire trebuie să fie configurată pentru fiecare portofoliu în parte, existând posibilitatea de a fi anulată sau modificată oricând în aplicația XTB.

Dezvoltarea exponențială a companiei XTB arată că investitorii au înțeles că este din ce în ce mai ușor să investească la bursă și că prin strategie, cunoștințe și gestionarea riscurilor, pe piața de capital totul este posibil, iar profitul poate fi unul considerabil. Investițiile sunt întotdeauna riscante, dar orice investitor este conștient și se interesează de strategiile de reducere a riscurilor. Odată stăpânite cunoștințele, deciziile privind planurile de investiții sunt mult mai bine calculate.

Pentru investitorii sau traderii aflați la început de drum, ce mai e foarte mișto e că la XTB aceștia pot folosi Contul de Training pentru a se antrena în tranzacționare.

Astfel, XTB îți oferă o sumă fictivă de 50,000 de RON pe care tu o poți investi în ce instrumente vrei tu și poți vedea în timp real sau urmări în timp cum au performat investițiile tale, practic bani de Monopoly.

Pe website-ul companiei sunt disponibile zilnic zeci de știri și analize de piață, precum și sute de alte materiale educaționale scrise și video, în care sunt explicate noțiuni pentru toate categoriile de investitori, începători sau nu – de la modul în care este deschis un cont de investiții, până la ebook-uri, manuale sau dicționare de termeni.

În paralel, analiștii XTB publică săptămânal analize în care sunt tratate subiecte de actualitate economică, astfel

încât investitorii să beneficieze de toate informațiile care-i pot ajuta să ia cele mai bune decizii de investiții. În plus, compania derulează programe educaționale în parteneriat cu cei mai mari traineri financiari din România, dar și din străinătate.

Nu în ultimul rând, XTB este o companie de investiții care și-a dat seama încă de la început că pentru a populariza această activitate și a oferi oricărui om oportunitatea de a investi la bursă este nevoie să investească în educația financiară și informarea activă a investitorilor. De aceea, XTB este cunoscută în România ca fiind promotorul educației financiare pentru investițiile la bursă.

Când decizi să îți creezi un cont pe o platformă de investiții, vei fi solicitat să răspunzi la un set de întrebări privind situația ta financiară personală, să furnizezi informații personale relevante și să parcurgi documentele oficiale ale platformei pentru a putea începe să o utilizezi.

Altă platformă de investiții este **Interactive Brokers**, o companie de brokeraj globală care oferă servicii de execuție directă și compensare a tranzacțiilor pentru investitori sofisticati, traderi activi și instituții. La data de ianuarie 2024, compania are 46 de ani de activitate și un capital consolidat de 14,1 miliarde de dolari.

Iată câteva aspecte-cheie despre Interactive Brokers:

1. *Fondare și istoric:* activități de broker/dealer în peste 150 de destinații de piață din întreaga lume și oferă servicii de execuție directă și compensare pentru diverse produse tranzacționate electronic, inclusiv acțiuni, opțiuni, contracte futures, valute, obligațiuni, aur și criptomonede.

2. *Prezență globală:* sediu central în Greenwich, Connecticut; are birouri în SUA, Canada, Regatul Unit, Irlanda, Elveția, Ungaria, India, China (Hong Kong și Shanghai), Japonia, Singapore și Australia. Este reglementată de mai multe agenții de reglementare, inclusiv SEC, FINRA, NYSE, FCA și altele.

3. *Realizări istorice*: istorie bogată în inovația în tranzacționarea electronică. A fost una dintre primele care a folosit foi de calcul generate de calculator pentru evaluarea valorii corecte și a introdus computere portabile pentru tranzacționare.

4. *Extinderea serviciilor*: și-a extins continuu serviciile de-a lungul anilor și oferă acces la o gamă largă de burse globale.

5. *Dezvoltări recente*: în ultimii ani, a lansat inițiative precum IBKR Lite, care oferă tranzacționare fără comisioane pentru acțiuni și ETF-uri listate la bursa din SUA. De asemenea, a introdus tranzacționarea de criptomonede și alte funcții precum tranzacționarea de fracțiuni de acțiuni.

6. *Acoperire globală*: disponibil în peste 160 de țări; permite tranzacționarea în peste 135 de burse din întreaga lume. Aceasta îți oferă acces la o gamă largă de oportunități de investiție, inclusiv acțiuni, ETFs, opțiuni, futures, forex și CFD-uri.

7. *Comisioane reduse*: de exemplu, comisionul pentru tranzacționarea unei singure acțiuni în SUA este de doar 0,35 USD, conform tabelului de comisioane din 2024.

Recomandarea mea este să investești în companii internaționale și ETFs prin XTB sau Interactive Brokers, iar dacă ești interesat să-ți diversifici portofoliul de investiții nu doar pe piața internațională, ci și cu companii listate pe Bursa de Valori București (BVB), înregistrează-te la un broker local. Poți găsi o listă completă a acestor brokeri pe site-ul oficial al BVB (bvb.ro) sau în directorul furnizat de Depozitarul Central. Această abordare îți va permite să accesezi o gamă largă de oportunități de investiții în cadrul pieței de capital din România, îmbunătățindu-ți strategia de investiții.

Ca să alegi brokerul potrivit, trebuie să ții cont de câteva elemente-cheie. Primul pas este deschiderea unui cont în valuta în care vei investi, pentru a evita conversiile valutare costisitoare; recomandarea mea, pentru cei care locuiesc în

Europa, e să-și deschidă un cont în euro. E un proces online, vei completa un formular în limba engleză/română și vei furniza documente precum buletinul sau pașaportul, extrasul bancar pentru adresa curentă și un selfie cu documentul de identitate.

Procesul poate părea complicat, dar astfel brokerul poate evalua nivelul tău de experiență în investiții, venitul anual și averea netă pentru a determina la ce instrumente financiare poți avea acces. Instrumentele considerate mai complexe sunt disponibile doar pentru investitorii cu experiență.

Pasul #2

Depune bani

Următorul pas în călătoria ta financiară se referă la depunerea banilor la brokeri pentru a efectua prima ta investiție. E o etapă esențială, care poate părea complicată la început, dar, cu informația potrivită, devine un proces simplu și eficient.

După ce ți-ai creat un cont la brokerul ales, vei fi ghidat în procesul de depunere a banilor. De obicei, prin transfer bancar, card de credit sau alte metode de plată acceptate de broker. Recomand să o faci doar prin transfer bancar, asta fiind (de obicei) singura opțiune cu zero comisioane.

Odată ce ai depus suma dorită, este recomandat să te familiarizezi cu platforma de tranzacționare înainte de a efectua prima tranzacție. Explorează diferitele instrumente disponibile, urmărește evoluția pieței și stabilește-ți o strategie clară de investiții.

Este esențial să-ți amintești că investițiile pe piața de capital implică și anumite riscuri. Prin urmare, este înțelept să investești doar suma pe care ești dispus să o pierzi, să te informezi constant și să eviți deciziile impulsive. Cu pregătire adecvată și o abordare prudentă, acest pas poate fi fundamentul unui viitor financiar prosper.

Pasul #3

Treci la treabă

Fă azi primul pas și schimbă-ți viața. Adună-ți curajul de care ai nevoie, informează-te, apoi cumpără primul tău activ – fie că este o acțiune, un ETF sau o proprietate imobiliară. Acest prim pas reprezintă punctul de plecare în marea aventură a investițiilor, o călătorie care are potențialul de a-ți asigura nu doar un viitor financiar stabil, ci și libertatea de a trăi viața așa cum ți-o dorești.

Desigur, investițiile vin cu riscuri și e posibil să simți teamă sau nesiguranță. Dar adevăratul risc vine din lipsa acțiunii și din amânarea deciziilor care te pot propulsa înainte. Cu fiecare zi care trece fără să iei măsuri pierzi oportunități și timp prețios care nu poate fi recuperat.

Chiar dacă investiția inițială pare mică, cum e €10, nu uita că cele mai mari imperii au început de la fundații modeste. Un singur pas te poate apropia de obiectivele tale financiare și de visurile tale de a trăi o viață mai bună. Așadar, dă startul vieții tale de investor astăzi. Începe să construiești viitorul pe care ți-l dorești. Când vei privi în urmă, peste ani de zile, te vei bucura că ai luat decizia de a începe acum.

Temă pentru acasă

Crearea și utilizarea unui cont demo

Înțelegerea practică a tranzacționării pe piața de capital este esențială pentru orice investitor începător. Această temă îți va ghida primii pași în lumea investițiilor printr-un mediu sigur și educativ.

1. Cercetare preliminară

a) Informează-te despre importanța și beneficiile utilizării unui cont demo pentru tranzacționare.

b) Identifică câțiva brokeri de renume care oferă conturi demo gratuite, așa cum sunt XTB și Interactive Brokers

2. Crearea contului

a) Bazându-te pe cercetarea ta, alege un broker și înregistrează-te pentru un cont demo.

b) Familiarizează-te cu platforma de tranzacționare – explorează diferitele funcționalități și instrumente disponibile.

3. Exercițiu de tranzacționare

a) Utilizează fondurile virtuale disponibile în contul demo pentru a experimenta cu diferite strategii de investiții.

b) Încearcă tranzacționarea pe diverse piețe (de exemplu, acțiuni, obligațiuni, mărfuri) pentru a vedea cum reacționează diferitele clase de active în condiții de piață simulate.

4. Reflectare și planificare

a) Analizează rezultatele tranzacțiilor tale și notează ce strategii au funcționat cel mai bine pentru tine.

b) Reflectează asupra experienței și decide dacă ești pregătit să treci la tranzacționarea pe un cont real, luând în considerare riscurile implicate.

Această temă te va ajuta să dobândești o înțelegere fundamentală a tranzacționării și să dezvolti competențele necesare pentru a naviga pe piețele financiare cu mai multă încredere.

Capitolul 7

Taxe și impozite

Într-o lume în care investițiile devin o parte esențială a planificării financiare, cunoașterea implicațiilor fiscale asociate poate fi cheia optimizării rentabilității. Pentru locuitorii din România și Europa este crucial să înțeleagă cum funcționează taxele și impozitele. Informațiile din acest capitol sunt actualizate pentru 2024.

Taxele și impozitele reprezintă sumele datorate statului sau altor autorități fiscale din veniturile obținute din investiții. Acestea variază în funcție de tipul de investiție (acțiuni, obligațiuni, imobiliare, etc.) și de jurisdicția fiscală în care se află investitorul.

Întrucât mulți fac o confuzie între comisioane, taxe și impozite, hai să le clarificăm: (a) comisioanele sunt costurile asociate cu tranzacționarea, administrarea sau gestionarea unor investiții și pot fi percepute de brokeri, bănci, fonduri de investiții sau orice alt intermediar financiar; sunt costuri asociate cu efectuarea și gestionarea investițiilor, indiferent dacă acestea sunt profitabile sau nu; (b) taxele și impozitele sunt sume datorate statului și se bazează pe profiturile realizate din investiții.

Când plătești taxe și impozite?

- *La vânzarea unui activ:* de obicei, impozitele se plătesc atunci când vinzi un activ și realizezi un profit. Acesta se numește câștig de capital. Adică, atât timp cât tu doar cumperi o acțiune/ETF și nu-l vinzi, tu nu vei plăti un impozit (cu excepția țărilor care impozitează pe averea totală).
- *Dividende și dobânzi:* atunci când primești dividende de la acțiuni sau dobânzi de la obligațiuni.
- *Venituri din chirii:* dacă ai proprietăți imobiliare pe care le închiriezi.
- *În fiecare an fiscal:* majoritatea țărilor au un an fiscal

predefinit, iar declararea și plata impozitelor se face conform calendarului stabilit de autorități.

Cât plătești?

- *Câștiguri de capital:* În România, câștigurile de capital obținute din tranzacționarea titlurilor de valoare sunt impozitate cu o cotă de impunere de 10% aplicată câștigului net obținut. Dacă investești printr-un intermediar/broker rezident fiscal român, cota de impunere scade la 1% pentru activele deținute cel puțin 1 an și 3% pentru activele sub 1 an și se aplică asupra câștigului realizat la fiecare tranzacție. Totuși, în alte țări europene, rata poate varia. O altă veste importantă este că începând cu 2023, brokerii înregistrați în România, așa cum sunt XTB impozitează automat la sursă, respectiv eliminând necesitatea de a mai depune o declarație la ANAF⁵⁰.
- *Dividende:* Impozitul pe dividende în România este de 8%. În alte țări europene, acesta poate varia semnificativ. Dacă ai rezidență fiscală în România și investești în companii americane de la care primești dividende, atunci acestea sunt supuse unui impozit de 10% conform tratatului semnat între România și Statele Unite la Washington la 4 decembrie 1973⁵¹. Impozitul pe dividende se reține la sursă, adică direct de către compania în care investești și vei primi în contul deschis la broker suma netă după reținerea impozitului. Prin intermediul XTB poți completa formularul W8-BEN pentru evitarea dublei impuneri, astfel încât vei plăti doar 10%⁵². Datorită formularului W-8BEN, clienții XTB care investesc în companii americane care oferă dividende vor putea evita dubla impozitare și vor putea beneficia de impozitul reținut

la sursă în cotă redusă de 10%, în loc de 30%. Cota redusă de impozitare rezultă din acordul privind evitarea dublei impunerii încheiat între SUA și țara de rezidență fiscală a clientului. În cazul în care ești rezident fiscal într-o altă țară decât România, cota de impozitare poate fi diferită. Formularul W-8BEN este disponibil în Client Office în XTB, tab-ul Profilul Meu, în secțiunea Date de profil - Informații Fiscale. Cu sau fără formular W-8BEN, îți rămâne obligația să depui Declarația Unică la ANAF și să declari dividendul brut obținut și impozitul reținut la sursă de compania americană.

- *Venituri din chirii:* În România, veniturile din chirii au cota de impozit pe venit de 10%, care se aplică asupra a 80% din venitul brut contractual (restul de 20% din venitul brut fiind o cheltuială deductibilă). În situația în care chiriașul tău este o persoană fizică, va trebui să declari venitul prin Declarația Unică ce se depune la ANAF, în vreme ce chiriașul persoană juridică îți va reține impozitul pe venitul din chirii și-l va vira autorităților fiscale, eliminându-se astfel necesitatea de a-l mai declara în Declarația ta Unică. În Europa, fiecare țară are propriul sistem de taxare pentru veniturile din chirii.
- *Dobânzi:* Dobânzile obținute din depozite sau obligațiuni sunt, în general, impozitate, dar ratele variază în funcție de jurisdicție. În România, dobânzile obținute din conturile bancare sunt supuse unui impozit de 10%, reținut la sursă de plătitorul rezident fiscal român. Dobânzile aferente obligațiunilor emise de Guvernul României sunt neimpozabile, indiferent de bursa prin care achiziționezi obligațiunile.

Dacă ești supus legislației române de securitate socială și obții venituri extra-salariale anuale (printre care și cele enumerate mai sus: câștiguri de capital, dividende, chirii sau

dobânzi), cumulat, de peste 6 salarii minime pe economie, vei mai datora și CASS în suma fixă, după cum urmează:

- pentru venituri anuale cuprinse între 6 și 12 salarii minime pe economie, inclusiv, CASS va fi de $10\% \times 6$ salarii minime pe economie;
- pentru venituri anuale cuprinse între 12 și 24 de salarii minime pe economie, inclusiv, CASS va fi de $10\% \times 12$ salarii minime pe economie;
- pentru venituri anuale cuprinse de peste 24 de salarii minime pe economie, CASS va fi de $10\% \times 24$ salarii minime pe economie.

CASS-ul datorat se declară în Declarația Unică pe care trebuie s-o depui la ANAF. Este important să menționăm că taxele și impozitele pot să difere semnificativ între țări și pot suferi modificări în timp, aceste informații sunt actualizate pentru anul 2024. De asemenea, anumite tipuri de investiții pot beneficia de avantaje fiscale sau scutiri, iar acest lucru poate varia în funcție de reglementările fiscale în vigoare.

*

Să recapitulăm: când deții un ETF, nu vei plăti impozit pe câștigurile pe care le-ai obținut până nu vei vinde părțile respective de fond. Aceasta înseamnă că, dacă ETF-ul tău a crescut în valoare, dar tu nu l-ai vândut încă, nu vei datora impozit pe acea creștere de valoare. Abia atunci când decizi să vinzi părțile de fond și să realizezi profitul, va trebui să plătești impozit pe câștigul respectiv.

Exact din acest motiv, în investiții recomand **Buy & Hold**, o strategie de investiții pe termen lung în care investorul cumpără acțiuni (sau în acest caz, ETFs) și le deține pentru o perioadă lungă de timp, indiferent de fluctuațiile pieței. Ideea principală este aceea că, în ciuda volatilității pe termen scurt a pieței, valoarea investițiilor va crește pe termen lung.

Avantajele strategiei Buy & Hold:

1. *Minimizarea costurilor*: datorită tranzacționării mai puțin frecvente, investitorii economisesc bani care ar fi putut fi cheltuiți pe comisioane de tranzacționare.

2. *Impozitare favorabilă*: nu datorezi impozite pe câștiguri până nu vinzi ETF-ul. Acest lucru poate fi benefic din punct de vedere fiscal, mai ales dacă câștigurile sunt impozitate la rate mai mici după o perioadă de deținere mai lungă.

3. *Eliminarea stresului*: prin deținerea investițiilor pe termen lung, investitorii sunt mai puțin preocupați de fluctuațiile zilnice ale pieței.

În cazul investițiilor în ETFs, o altă strategie potrivită este **Dollar Cost Average** (DCA), o tehnică de investiții în care investești o sumă fixă de bani într-un anumit interval regulat de timp (săptămânal, lunar, trimestrial, semestrial, anual etc.), **indiferent** de prețul activului la acel moment. Scopul acestei strategii este de a reduce impactul volatilității pieței asupra investiției globale.

Avantajele DCA:

1. *Reducerea efectului volatilității*: datorită investiției regulate, la intervale de timp prestabilite, uneori vei cumpăra la un preț mai ridicat, iar alteori la un preț mai scăzut. Pe termen lung, costul mediu pe unitate (sau per acțiune) tinde să fie mai mic decât dacă ai încerca să „ghicești” momentul perfect pentru a intra pe piață.

2. *Disciplină și consecvență*: încurajează o abordare disciplinată și sistematică a investițiilor. Prin alocarea unei sume fixe la intervale regulate, eviți deciziile bazate pe emoții, care pot fi dăunătoare investițiilor pe termen lung.

3. *Accesibilitate*: strategie accesibilă pentru cei care nu dispun de o sumă mare de bani pentru a investi inițial. Poți începe cu sume mici și a crește contribuțiile în timp.

4. *Reducerea riscului de a investi la vârf*: prin investiția sistematică, elimini riscul de a investi toate resursele tale la un preț de vârf, înainte ca piața să cunoască o scădere.

Un exemplu simplu: Să presupunem că decizi să investești 100 de dolari într-un ETF lunar. În prima lună, o unitate de ETF costă 10 dolari, astfel că achiziționezi 10 unități. În a doua lună, prețul crește la 20 de dolari/unitate, astfel că achiziționezi 5 unități. Costul mediu pe unitate devine mai mic decât prețul pieței în a doua lună, ceea ce te ajută să beneficiezi pe termen lung, adică acum deții 15 unități la preț de \$13,3, chiar dacă prețul curent este de \$20/unitate.

Este important de reținut că, în timp ce DCA poate reduce riscul și volatilitatea, nu garantează profit și nu elimina necesitatea de a evalua și reevalua regulat investițiile tale.

Temă pentru acasă

Înțelegerea și gestionarea impozitelor

Această temă te va ajuta să îți dezvolti competențele în gestionarea implicațiilor fiscale ale investițiilor tale.

1. Cercetare

a) Documentează-te despre impozitarea câștigurilor de capital, a dividendelor, a veniturilor din chirii și a dobânzilor în România.

b) Înțelege diferențele de impozitare între diversele tipuri de investiții și cum se aplică acestea în funcție de rezidența fiscală.

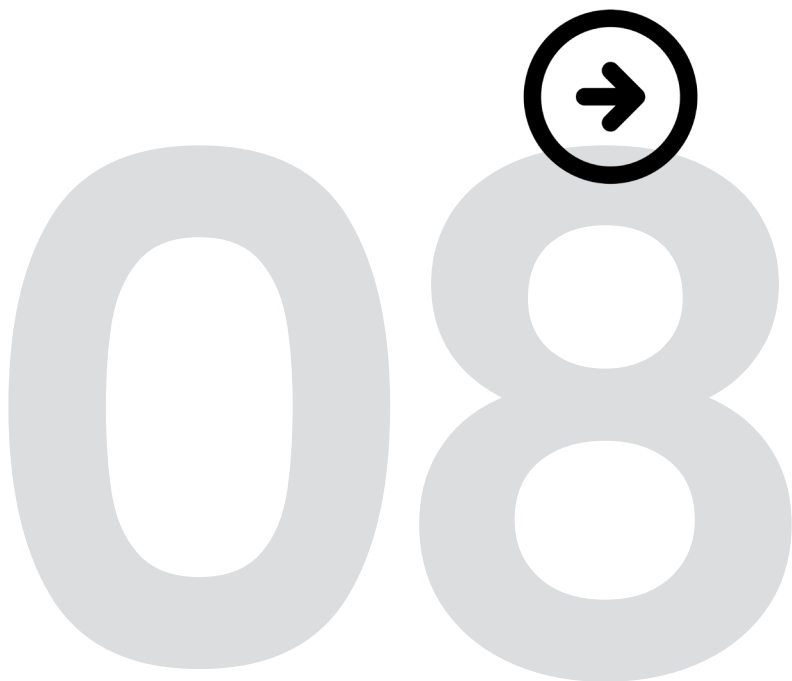
2. Analiză și reflectare

a) Reflectează asupra procesului de declarare a impozitelor. În ce măsură te simți pregătit să gestionezi corect și eficient aceste obligații fiscale?

b) Care ar fi, pentru tine, beneficiile unei planificări fiscale atente, gândite pentru următorii 5 ani? Numește cinci dintre ele.

Capitolul 8

Recapitulare. Automatizarea și
simplificarea proceselor

Finanțele personale trebuie să fie simple. Într-o lume inundată de informații și produse financiare complexe, claritatea și simplitatea sunt esențiale.

Un plan financiar simplu oferă nu doar o înțelegere clară a fluxurilor de bani și a investițiilor, ci și un sentiment de control, eliminând anxietatea și stresul asociate cu gestionarea resurselor. Simplitatea în finanțe conduce la eficiență, economisind timp și efort în luarea deciziilor și monitorizarea portofoliului. Mai mult, cu un sistem simplificat, riscul de a face greșeli este redus, fie că discutăm despre calculul cheltuielilor sau despre strategii de investiții.

Dacă se axează pe elemente esențiale, un plan financiar simplu permite identificarea clară a priorităților și a obiectivelor, oferind totodată flexibilitatea necesară pentru a face ajustări în fața schimbărilor neașteptate. Însă cel mai important avantaj al unei abordări simple în finanțe este promovarea unor decizii conștiente, evitând cheltuielile impulsive și consolidând obiceiuri financiare sănătoase.

În cele ce urmează, vreau să-ți ofer o ultimă privire asupra felului în care îți organizezi sistemul tău de independență financiară și să-ți ofer propriul meu exemplu.

Pasul #1

Obiective financiare

Obiectivul meu principal: independență financiară și pensionare timpurie, la vârsta de 30 de ani, cu un portofoliu de €500.000, care o să-mi permită să cheltuiesc aproximativ €1.666/lună. Acesta este nivelul de Lean FIRE, iar următorul nivel este de €1.000.000 portofoliu pentru a cheltui €3.333/lună de Traditional FIRE. Alte câteva obiective:

- Să economisesc constant minimum 60% din veniturile mele pe lună
- Să-mi cresc veniturile cu minimum 15% pe an

- Să călătoresc în minimum 3 destinații pe an
- Să petrec mai mult timp de calitate alături de soția mea
- Să investesc în mai multe experiențe noi

Călătoria de independență financiară începe doar cu niște obiective clar definite. În primul rând, setează-ți aceste obiective.

Pasul #2

De ce vrei independență financiară?

Dorința de independență financiară are rădăcini adânci în aspirațiile și valorile fiecărei persoane. Fiecare om are un motiv personal care îl împinge spre această ambiție, iar înțelegerea acelor motive este vitală pentru a menține motivația vie și pentru a rămâne angajat în drumul către această țintă.

Multe persoane, printre care mă număr și eu, urmăresc libertatea pe care o oferă FIRE. Această libertate nu înseamnă doar autonomie financiară, ci și libertatea de a alege cum îți petreci fiecare zi. Aceasta poate însemna să duci copiii la grădiniță în ritmul tău, să plimbi câinele fără presiunea timpului sau să te bucuri de o cafea la prânz, fără grija programului de la birou. Această libertate înseamnă, de asemenea, să-ți dedici timpul lucrurilor care contează cu adevărat, cum ar fi întâlnirea cu prietenii sau familia seara.

În al doilea rând, FIRE deschide poarta către oportunități de călătorie neexplorate. Nu mai vorbim despre vacanțele clasice de câteva zile, ci despre posibilitatea de a trăi în diverse locuri și culturi pentru săptămâni la rând, explorând și înțelegând cu adevărat lumea înconjurătoare. Deseori, îmi imaginez cum locuiesc undeva în nordul Italiei prin Dolomiti într-o casuță frumoasă alături de familia mea.

În al treilea rând, protecția și siguranța familiei sunt o

prioritate majoră. Independența financiară înseamnă pentru mine că pot oferi familiei mele confortul și securitatea pe care o merită. Fie că vreau să le asigur părinților mei o pensie confortabilă, fie că doresc să le ofer acces la cele mai bune servicii medicale, FIRE îmi va oferi resursele necesare pentru a realiza acest lucru. Mai mult, îmi permite să creez amintiri neprețuite cu familia, explorând împreună comori ascunse ale lumii.

Răspunde la întrebarea asta: de ce vrei să devii FIRE? Care e motivația ta? Ce vrei să obții prin FIRE? Cum arată o zi din viața ta sub amprenta FIRE? Încearcă să fii cât poți de sincer.

Pasul #3

Organizează-ți bugetul

Notează cât ai câștigat, care sunt sursele tale de venit, monitorizează cât câștigi în dividende în fiecare lună și pe ce ai cheltuit banii în luna respectivă. Ai pus bani deoparte sau ai plătit o datorie? Notează și investițiile, astfel încât să știi tot timpul cât valorează fiecare instrument. Află cât mai ai de investit în fiecare sau dacă ai depășit suma stabilită conform procentelor alocate.

În fiecare lună, în data de 5, îmi verific bugetele, cheltuielile pe luna trecută și valoarea activelor mele. Îmi notez toate investițiile, în ce am investit și cum au performat în ultima perioadă.

	2023							
	Ian	Feb	Mar	Apr	Ma	Iun	Iul	Aug
Venituri								
Principal	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000
Adițional	-	-	100	150	250	250	500	500
Alte surse	-	-	-	-	-	-	-	-
Venituri totale	5,000	5,000	5,100	5,150	5,250	5,250	5,500	5,500
Economii								
Fond de urgență (€1,000)	150	522	1,500	150	100	250		
Total								
Cheltuieli								
Fixe								
Chirie / Ipotecă	2,193	2,193	2,193	2,193	2,193	2,193	2,193	2,193
Utilități (energie electrică, apă, gaz)	350	350	350	350	350	350	350	350
Asigurările (ex. sănătate/autoturism)	70	70	70	70	70	70	70	70
Abonamente (ex. internet, telefonie)	50	50	50	50	50	50	50	50

Figura 24. Model de buget (captură de ecran Vlad Caluș)

Asta mă ajută să văd cum au evoluat veniturile, cheltuielile, avutul meu net și rata de economisire de-a lungul timpului. Totodată, mă ajută să înțeleg cât de aproape sunt de obiectivele mele financiare anuale.

Pasul #4

Automatizează-ți fluxurile de bani

În abordarea mea, am optat pentru o strategie simplă și directă, care îmi minimizează timpul petrecut cu administrarea resurselor financiare și îmi permite să am o viziune clară asupra situației mele financiare.

La începutul fiecărei luni, în data de 1, încasez venituri în contul meu de la ING. Ca să mă asigur că responsabilitățile mele financiare sunt respectate și că economisesc eficient, am făcut o serie de setări valabile pentru fiecare zi de 3 a fiecărei luni – este vorba de debitul direct.

← Plăți planificate	
Plăți la termen	Plăți recurente
Cont de Economii - Căldătorii Lunar • Urmează: 03.03.2024	-1,250.00 RON ▾
Cont de Economii - Avans Apartament Lunar • Urmează: 03.03.2024	-750.00 RON ▾
Depunere la Broker - XTB Lunar • Urmează: 03.03.2024	-2,000.00 RON ▾
Cont de Economii - Diverse Lunar • Urmează: 03.03.2024	-250.00 RON ▾
Plata Chirie Lunar • Urmează: 03.03.2024	-3,220.00 RON ▾
Asigurare de Viață Lunar • Urmează: 04.03.2024	-158.43 RON ▾
Abonament Medical Spital Privat Lunar • Urmează: 04.03.2024	-84.00 RON ▾

Figura 25. Organizarea bugetului meu (captură de ecran Vlad Caluș)

Pe 3 plătesc automat chiria – una dintre cele mai mari și mai importante cheltuieli pentru mine. Tot pe 3 plătesc automat asigurarea medicală, aspect esențial care îmi garantează că am grijă de sănătatea mea. Tot pe 3 e alocat bugetul pentru gospodărie, adică tot ce e nevoie în familia noastră.

În plus, am ales să-mi împart economiile în trei conturi diferite de economii. Fiecare cont are un scop specific, ajutându-mă să-mi împart economiile în funcție de obiectivele mele financiare pe termen scurt, mediu și lung. Prin această strategie, mă asigur că sunt pregătit pentru orice eventualitate și că mă îndrept către obiectivele mele financiare cu pași siguri.

 ECONOMII +	
Sănătate ▾	960.29 RON
Călătorii ▾	1,252.48 RON
Diverse ▾	1,795.68 RON
Avans Apartament ▾	10,000.00 RON

Figura 26. Cum mi-am organizat eu economiile
(captură de ecran Vlad Caluș)

În cele din urmă, fac și depuneri automate la brokerii pe care-i folosesc. Acest lucru îmi permite să investesc în mod regulat, să profit de oportunitățile pieței și să-mi construiesc un portofoliu solid pe termen lung.

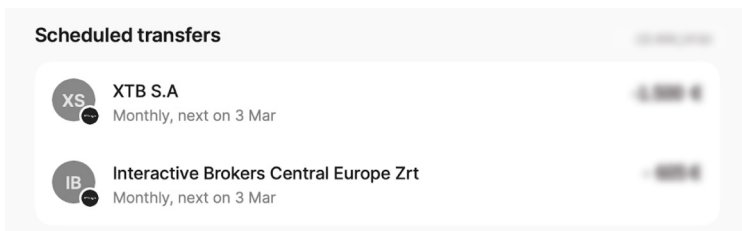

Figura 27. Programarea plăților către brokeri
(captură de ecran Vlad Caluș)

Fără aceste automatizări, în fiecare lună ar trebui să iau aceleași decizii despre cât să economisesc și cât să pun deoparte, iar și iar. Până la urmă, aș uita să fac asta și aș rămâne fără bani de pus deoparte. Mulți oameni comit greșeala de a economisi din ce le rămâne la sfârșitul lunii, în loc să pună deoparte o sumă fixă la începutul lunii și să se descurce cu ce le-a rămas. Această abordare inversă poate face diferența în acumularea economiilor pe termen lung.

Pasul #5

Creează-ți un fond de urgență

Nu începe să investești, decât după ce ai atins al 5-lea pas către independență financiară. Îți reamintesc, un fond de urgență este o sumă de bani economisită și păstrată special pentru a acoperi cheltuielile neașteptate sau situațiile de urgență financiară. Scopul unui astfel de fond este de a oferi securitate financiară, permițându-ți să faci față evenimentelor neprevăzute fără a te îndatora sau a fi nevoit să vinzi active importante.

Ideal, un fond de urgență ar trebui să acopere cheltuielile esențiale pentru o perioadă cuprinsă între trei și șase luni, după caz 12 luni. Acestea includ cheltuielile pentru locuință, alimentație, transport și alte necesități zilnice. Acest fond te ajută să rămâi pe linia de plutire în cazul unor evenimente precum pierderea locului de muncă, probleme medicale

majore, reparații urgente la domiciliu sau vehicul, și alte situații neprevăzute care ar putea avea un impact financiar semnificativ.

Pasul #6

Scapă de datorii

Este un pas esențial pentru menținerea unei sănătăți financiare solide, ceea ce este deosebit de important pentru cetățenii europeni din pricina contextului economic variabil. În primul rând, eliminarea datoriilor reduce semnificativ cheltuielile cu dobânzile, care pot fi foarte ridicate în cazul cardurilor de credit și alte tipuri de împrumuturi. De asemenea, acest lucru contribuie la îmbunătățirea scorului de credit, care-ți oferă un acces mai bun la împrumuturi ipotecare și alte forme de creditare cu condiții mai favorabile.

Pe lângă avantajele financiare directe, scăparea de datorii reduce stresul și anxietatea asociate cu gestionarea finanțelor personale, crescând astfel calitatea generală a vieții. Fără greutatea datoriilor, se deschide calea spre o mai mare libertate financiară, permițându-ți să te concentrezi pe economisire și investiții, care sunt vitale pentru asigurarea unui viitor stabil în contextul economic european.

Având în vedere importanța economisirii pentru pensionare și planificarea pe termen lung în Europa, unde sistemele de pensii sunt adesea în schimbare, eliminarea datoriilor îți oferă oportunitatea de a te pregăti mai bine pentru viitor. În plus, fără datorii, ești mai bine echipat să faci față situațiilor de urgență financiară, un aspect critic într-un mediu economic unde incertitudinile pot apărea oricând.

Pasul #7

Prima ta investiție

Acum e mai ușor ca niciodată să investești, în condițiile în care ai acces la informații financiare și piețe de investiții. Iar așteptarea te poate costa oportunități valoroase.

Acum este momentul să acționezi. Cu resursele și informațiile pe care le-ai dobândit citind această carte, ai tot ce-ți trebuie pentru a face primul pas în lumea investițiilor. Să investești e o decizie care îți poate modela viitorul financiar și îți poate oferi un control mai mare asupra vieții tale economice.

Primul pas poate părea intimidant, dar este esențial să recunoaștem că am acumulat deja informațiile necesare pentru a începe. Cu resurse online, tutoriale, cursuri, cărți și sfaturi de la experți suntem mai bine pregătiți decât credem. Este important să ne amintim că investiția nu necesită sume mari de bani pentru a începe; chiar și cu investiții mici, putem începe să ne construim un portofoliu diversificat.

De asemenea, începerea investițiilor cât mai devreme are avantajul dobândirii compuse, care permite ca investițiile să crească exponențial de-a lungul timpului. Cu cât aștepti mai mult, cu atât pierzi mai mult din această creștere potențială.

Dacă ți-ai făcut cont la bursă, te invit să-ți faci prima depunere și să apeși pentru prima dată pe butonul BUY. Acum e momentul!

Pasul #8

Monitorizare și ajustare

Urmărește regulat ce se întâmplă cu investițiile tale, dar să nu cazi pradă fricii când vezi un trend „pe roșu” – piața are o anumită volatilitate, crește și scade zilnic, lunar și anual; însă pe termen lung și foarte lung are tendința generală de creștere, fiindcă umanitatea e în continuă dezvoltare. Odată

ce îți diversifici portofoliul cu noi instrumente, revizuieste-ți alocarea banilor între acestea și fă ajustări atunci când consideri că este necesar, că vrei să dai prioritate unui anumit instrument sau, dimpotrivă, să reduci din ponderea altuia.

Temă pentru acasă

Implementarea și monitorizarea unui sistem financiar automatizat

Această temă îți va consolida înțelegerea conceptelor de automatizare financiară și te va ghida în aplicarea lor practică pentru a simplifica și a eficientiza gestionarea finanțelor personale.

1. *Cercetare.* Documentează-te despre beneficiile automatizării plăților și economiilor. Află cum pot contribui la reducerea stresului financiar și la evitarea întârzierilor sau a uitării plăților.

2. *Planificare.* Stabilește-ți obiectivele financiare concrete, inspirându-te din exemplul din capitol. Identifică suma pe care dorești să o economisești lunar și obiectivele pe termen lung, cum ar fi crearea unui fond de urgență sau investițiile.

3. *Implementare.* Deschide un cont demo sau real (dacă ești pregătit) la un broker și un cont de economii la bancă care oferă opțiuni de automatizare a economiilor și investițiilor. Configurează transferuri automate lunare către contul de economii și/sau investiții, conform planului tău financiar.

4. *Automatizare și diversificare.* Automatizează plățile recurente (chirie, utilități, abonamente) pentru a te asigura că toate obligațiile tale sunt îndeplinite la timp. Împarte-ți economiile în conturi separate, fiecare cu un scop specific (de exemplu, vacanțe, educație, fond de urgență), și configurează transferuri automate către aceste conturi.

5. *Monitorizare și ajustare.* Urmărește lunar progresul economiilor și investițiilor tale. Ajustează sumele transferate automat dacă obiectivele tale financiare se schimbă sau dacă veniturile tale cresc sau scad.

6. *Începerea investițiilor.* După ce ai stabilit un fond de urgență și te-ai eliberat de datorii, e timpul să faci primul pas spre investiții. Nu ezita să începi chiar dacă sumele

disponibile sunt mici. Alege o platformă de investiții care oferă un cont demo pentru a te familiariza sau, dacă te simți pregătit, fă prima investiție reală. Concentrează-te pe investiții pe termen lung și diversificarea portofoliului tău pentru a minimiza riscurile și a maximiza potențialul de creștere

Această temă te va ajuta să pui bazele unui sistem financiar eficient, care să te sprijine în atingerea independenței financiare și să îți simplifice gestionarea finanțelor personale.

Capitolul 9

Crește-ți veniturile și economiile

Oricât de atractive ar fi investițiile, ele devin accesibile numai prin economisirea unei părți din venitul personal. Am întâlnit oameni care, cu un venit de €1.000 pe lună, reușesc să cheltuiască doar €500, economisind astfel jumătate. Pe de altă parte, există și cei care, cu un venit de €10.000, ajung să cheltuiască întreaga sumă în fiecare lună, fără a economisi deloc.

Este un adevăr simplu că, dacă vrei să construiești un portofoliu de investiții de €1 milion, este mult mai simplu atunci când poți economisi și investi sume considerabile lună de lună. Dar, indiferent de magnitudinea resurselor inițiale, principiul de bază al investițiilor rămâne același: orice călătorie financiară începe cu primul pas, chiar și cu sume modeste. Mai importante decât suma inițială sunt disciplina financiară și capacitatea de a crește investițiile treptat. Astfel, chiar și cei cu un buget redus pot deschide calea către un viitor financiar prosper.

Acest lucru poate însemna sacrificii pe termen scurt, cum ar fi reducerea cheltuielilor neesențiale sau amânarea unor achiziții, dar recompensele pe termen lung pot fi semnificative. A avea mai mulți bani la dispoziție înseamnă a avea capacitatea de a investi în oportunități mai diverse și, eventual, mai profitabile, fie că vorbim de acțiuni, ETF-uri, imobiliare sau alte clase de active.

Am adoptat, încă de la o vârstă fragedă, un principiu care mi-a călăuzit pașii spre succes financiar. E un adevăr care mă inspiră și azi: *Cheltuielile tale pot avea un prag minim, dar veniturile tale nu cunosc limite*. Ideea aceasta îmi reamintește mereu că, dacă îmi pot controla și minimiza cheltuielile, potențialul meu de a-mi crește veniturile este infinit, o mare de oportunități așteptând să fie explorată și spre care îmi pot îndrepta 100% din energie.

Mi-am dat seama că sunt oameni care își permit să cheltuie pe zi sau pe oră echivalentul salariului meu lunar. Și mi-am mai dat seama că depinde doar de mine să-mi controlez și să-mi cresc veniturile în timp. Așa am pornit pe drumul acesta.

Privind înapoi, văd o traiectorie clară de creștere. Iată cum arată veniturile mele anuale pe ultimii 3 ani:

2021– €36.644

2022 – €81.173

2023 – €96.804

Pentru cei care își propun să atingă independența financiară la o vârstă relativ timpurie, cum ar fi 35 sau 40 de ani, strategia trebuie să fie agresivă. O astfel de ambiție necesită, în primul rând, o creștere substanțială a veniturilor. Acest lucru se poate realiza prin trei metode:

1. Creșterea la locul curent de muncă și avansarea în carieră în calitate de angajat.

2. Dezvoltarea abilităților căutate pe piața muncii și orientarea carierei spre o altă direcție, mai bine plătită.

3. Antreprenoriatul pentru rezolvarea unei probleme sau soluții într-un mod inovat, care la rândul său îți aduce venituri considerabile.

Fiecare dintre ele are plusuri și minusuri. Să le analizăm pe fiecare.

Metoda #1

Creșterea ta ca angajat

Nu suntem toți creați pentru a fi antreprenori, și asta este absolut normal. Antreprenoriatul, cu toate provocările și incertitudinile sale, necesită un anumit set de abilități, un apetit pentru risc și o dorință de autonomie care nu este universală.

Pe de altă parte, există mulți care excelează în rolul de angajat. Ei adesea găsesc o mare satisfacție și împlinire în cadrul unei structuri corporative, beneficiind de stabilitate, claritate în responsabilități și oportunități de creștere graduală. Ei au nevoie de procese clare și bine puse la

punctul, un sentiment al organizării și controlului.

Rolul de angajat vine cu propriile sale avantaje și oportunități. Angajații **pot construi cariere remarcabile**, demne de invidiat, prin dezvoltarea expertizei într-un domeniu specific, contribuind la succesul unei organizații și lucrând în echipe care valorizează colaborarea și inovația. În acest cadru, își pot dezvolta abilitățile de lider, pot influența pozitiv cultura organizațională și pot avea un impact semnificativ asupra direcției și succesului companiei.

Mai mult, angajații se pot bucura de beneficii cum ar fi **formarea profesională** continuă, programe de mentorat și coaching, și oportunități de networking extinse care pot contribui la creșterea lor profesională din contul companiei, fără a plăti din buzunarul propriu.

De asemenea, angajații se bucură adesea de un **grad mai mare de securitate** în carieră și de beneficii cum ar fi asigurările de sănătate și planurile de pensionare, lucruri care pot fi mai greu de accesat ca antreprenor.

Totodată, este esențial să reții că, în calitate de angajat, ai oportunitatea unică de a testa teorii, idei și de a comite greșeli într-un mediu relativ sigur, fără riscul de a-ți pierde averea personală. În cadrul unei companii sau corporații, ai posibilitatea de a învăța din experiențe, de a experimenta și de a te dezvolta profesional, în timp ce riscurile financiare sunt suportate de angajator.

În România, ca și în multe alte țări, angajații cu contracte pe perioadă nedeterminată și cu un salariu stabil sunt adesea **văzuți de bănci ca fiind mai eligibili** pentru aprobarea unor împrumuturi, inclusiv credite ipotecare. Aceasta se datorează percepției de stabilitate și previzibilitate asociată cu un venit regulat și un angajament pe termen lung față de un angajator. Un contract de muncă pe perioadă nedeterminată oferă o anumită securitate financiară, ceea ce este un factor important pentru bănci atunci când evaluează riscul de creditare.

Pe de altă parte, antreprenorii, chiar dacă pot avea venituri semnificative, sunt adesea considerați candidați cu risc

mai mare pentru împrumuturi. Aceasta se întâmplă deoarece veniturile unui antreprenor pot varia și sunt influențate de fluctuațiile pieței și de succesul afacerii lor. Această incertitudine face ca băncile să fie mai precaute în acordarea de credite, necesitând adesea documentație suplimentară sau condiții mai stricte pentru aprobarea împrumuturilor.

Astfel, în calitate de angajat, poți beneficia de un acces mai facil la produsele bancare, ceea ce te poate ajuta în realizarea unor planuri personale precum achiziția unei locuințe sau investiții imobiliare.

Acest aspect este unul dintre multele avantaje financiare pe care le oferă statutul de angajat, demonstrând că fiecare cale profesională vine cu propriile sale beneficii și oportunități unice. Dacă vrei să creezi o viață financiară prosperă în calitate de angajat, iată cum faci asta în 3 pași.

Pasul #1 – Fundația

La baza oricărei cariere de succes se află o fundație solidă, construită prin excelență în rolul curent, educație continuă și dezvoltare personală, precum și prin construirea de relații profesionale robuste. Această etapă inițială este crucială pentru orice profesionist care aspiră la poziții de conducere sau chiar la rolul de CEO într-o companie internațională.

Atingerea excelenței în rolul curent presupune mai mult decât îndeplinirea sarcinilor de zi cu zi. Este vorba despre a aduce un plus de valoare în tot ceea ce faci, de a te angaja într-un proces continuu de învățare și adaptare și de a-ți asuma responsabilitatea pentru rezultatele tale.

1. Îndeplinește-ți sarcinile cu cea mai mare eficiență și profesionalism, să fii deschis la feedback și să înveți din fiecare experiență.
2. Petrece timp înțelegând industria în care lucrezi.
3. Cunoaște tendințele, provocările și oportunitățile din sectorul tău pentru a putea contribui la strategiile companiei.

4. Învață despre istoria, cultura și obiectivele companiei tale.

Această înțelegere te va ajuta să-ți aliniezi munca la viziunea și misiunea organizației. În paralel cu performanța în rolul actual, dezvoltarea profesională continuă este esențială. Participă la cursuri, seminare și workshopuri, citește cărți și articole despre domeniul tău. Toate acestea te ajută să-ți lărgești orizonturile și să dobândești noi competențe și cunoștințe. Investiția în autoeducație este un pilon important în construirea unei cariere de succes. Deseori, companiile au un buget dedicat educației angajaților lor.

Google oferă, spre exemplu, un program numit Global Education Leave, care le permite angajaților să-și ia până la doi ani de concediu fără plată pentru a urma un MBA sau alte oportunități educaționale⁵³. Angajații care participă la acest program pot primi până la \$20.000 ca asistență pentru taxele de școlarizare. Astfel de programe de rambursare a taxelor de școlarizare sunt o modalitate prin care companiile își sprijină angajații în dezvoltarea carierei și în dobândirea de competențe noi, aducând beneficii atât individului, cât și organizației.

O altă componentă vitală în acest proces este dezvoltarea și întreținerea relațiilor profesionale. Crearea unei rețele de contacte în cadrul companiei și în industria largă îți poate deschide uși către noi oportunități și te poate sprijini în parcursul tău profesional. Participarea la evenimente de networking și conferințe de industrie, precum și stabilirea unei relații cu un mentor experimentat sunt pași esențiali în acest sens.

Pasul #2 – Avansarea în carieră

Etapa de avansare în carieră este una în care se pun bazele pentru tranziția de la rolurile operative la cele de leadership și management. Acest proces implică dezvoltarea unor abilități specifice, gestionarea proiectelor și inițiativelor și o înțelegere aprofundată a finanțelor și operațiunilor de afaceri.

În calitate de angajat ai nevoie de aceste zece abilități pe care te încurajez să le dezvolti în următorii ani:

1. *Proactivitatea* este esențială pentru a te diferenția ca angajat. A fi proactiv înseamnă a anticipa nevoile și a lua inițiativa, ceea ce poate duce la inovații și îmbunătățiri semnificative în cadrul companiei.

2. *Receptivitatea la feedback* e un instrument vital pentru creșterea personală și profesională. Învățând din feedback, îți poți îmbunătăți performanța și abilitățile, contribuind astfel la succesul personal și al companiei.

3. *Adaptabilitatea*, mai ales într-o lume a afacerilor în continuă schimbare, e o abilitate crucială. Te ajută să rămâi relevant și eficient în diferite contexte și condiții de piață.

4. *Orientarea către rezultate* este importantă pentru orice fel de rol. Aceasta le demonstrează angajatorilor că poți contribui în mod concret la obiectivele companiei.

5. *Reziliența*, capacitatea de a-ți reveni după diverse eșecuri învățând din ele, este o calitate-cheie a liderilor eficienți. Reziliența te ajută să depășești dificultăți și să te dezvolti continuu.

6. *Echilibrul între muncă și viața personală* este esențial pentru a preveni epuizarea și pentru a rămâne motivat și productiv.

7. *Comunicarea eficientă* este o abilitate necesară atât în colaborarea cu echipa, cât și în negocieri sau prezentări. Comunicarea eficientă îmbunătățește relațiile de muncă și facilitează realizarea obiectivelor.

8. *Lucrul în echipă* e extrem de important, demonstrând

capacitatea ta de a lucra armonios și productiv împreună cu alții pentru atingerea obiectivelor comune.

9. *Gândirea critică* și rezolvarea problemelor sunt esențiale pentru a aborda provocările într-un mod eficient. Acestea te ajută să analizezi situații complexe și să găsești soluții inovatoare.

10. *Autodezvoltare continuă*, mai ales într-o piață a muncii în continuă evoluție, e absolut necesară dacă vrei să rămâi competitiv. Aceasta înseamnă să fii mereu în căutare de noi cunoștințe și abilități, astfel încât să fii pregătit pentru provocările viitoare.

Înțelegerea modului în care deciziile tale afectează performanța financiară a companiei este esențială. Acest lucru necesită o capacitate de a analiza datele financiare și de a înțelege impactul acestora asupra afacerii.

Prin aceste acțiuni, vei fi pregătit să faci pasul următor spre poziții de management și leadership. Această etapă de avansare necesită nu doar cunoștințe tehnice, ci și abilități interpersonale, capacitate de viziune și o înțelegere aprofundată a mecanismelor care stau la baza succesului în afaceri. Este o perioadă de tranziție importantă, care te pregătește pentru provocările și responsabilitățile rolurilor executive superioare.

Pasul #3 – Către roluri executive

Unii angajați pur și simplu pot fi complet nepotriviti în anumite roluri, însă vor prospera dacă sunt mutați în alte departamente sau poziții. Avansarea către roluri executive presupune o înțelegere aprofundată și diversificată a afacerii, precum și dezvoltarea unor abilități avansate în strategie, luare de decizii și influențarea culturii organizaționale. Pentru a te pregăti pentru un rol executiv, este important să dobândești o experiență variată.

Caută oportunități de a lucra în diferite departamente ale

companiei. Acest lucru te va ajuta să înțelegi cum funcționează fiecare aspect al afacerii și cum se interconectează acestea.

Ai putea încerca mai multe segmente de afaceri:

- marketing și vânzări;
- operațiuni;
- resurse umane.

Acest lucru îți permite să vezi imaginea de ansamblu și să înțelegi cum se îmbină diferitele componente pentru a susține succesul companiei.

Începe să îți formezi și să articulezi o viziune clară pentru viitorul companiei. Aceasta ar trebui să reflecte nevoile și aspirațiile organizației, precum și direcția strategică pe care o consideri cea mai potrivită. O viziune puternică servește drept ghid și inspirație atât pentru tine, cât și pentru colegii tăi, orientând deciziile și inițiativele companiei.

Pe măsură ce avansezi spre roluri executive, abilitatea ta de a integra experiențele diverse, de a dezvolta strategii solide și de a influența cultura companiei devine esențială. Creșterea medie a salariului pentru avansarea în cadrul unor dintre cele mai mari corporații europene este între 10% și 20% pe an. Acest lucru poate varia în funcție de companie, poziție și experiența individului.

De exemplu, un studiu realizat de Glassdoor a constatat că creșterea medie a salariului pentru o promovare la poziția de senior manager la Siemens este de 15%. Un studiu similar realizat de Robert Half a descoperit că creșterea medie a salariului pentru o promovare la director la SAP este de 20%.

Dezvoltarea acestor abilități nu numai că te va ajuta să progresezi în carieră, dar te va pregăti și pentru a face față diverselor provocări pe care le întâmpini pe parcurs, inclusiv în aspirația de a deveni CEO sau a ocupa un rol executiv de nivel înalt. Este un proces continuu de creștere și dezvoltare, care necesită angajament și dedicare.

Metoda #2

Schimbarea carierei și dezvoltarea unor abilități solicitate în viitor

Schimbarea frecventă a locurilor de muncă, sau job hoppingul, este o strategie care poate fi eficientă în creșterea salariului în Europa. Studiile au arătat că persoanele care schimbă frecvent locurile de muncă pot câștiga cu până la 20% mai mult decât colegii lor care rămân la aceeași companie pentru perioade mai lungi de timp.

Un studiu din 2022 realizat de LinkedIn a constatat că persoanele care schimbă frecvent locurile de muncă în Europa au câștigat în medie cu 14,3% mai mult decât colegii lor care au rămas la aceeași companie în anul anterior⁵⁴.

Schimbarea frecventă a locurilor de muncă a învins inflația pentru 49% dintre persoanele care au schimbat jobul în 2022, conform unui nou raport al Băncii Federale de Rezervă din Atlanta⁵⁵. Printre cei care au rămas cu același angajator, doar 42% au primit măritri salariale care să depășească inflația.

Nimeni nu poate ști cât de des ar trebui să-ți schimbi locul de muncă ca să-ți maximizezi veniturile din salariu. Majoritatea experților recomandă schimbarea locului de muncă la fiecare doi până la trei ani. Aceasta îți va oferi suficient timp pentru a dobândi noi abilități și experiență și te va face mai dezirabil pentru potențialii angajatori.

Iată câteva metode de a-ți spori șansele de a obține o creștere a salariului:

1. Nu te teme să negociezi salariul când ți se oferă un loc de muncă nou. S-ar putea să fii surprins de rezultat.

2. Dacă ești dispus să te muți în altă parte, este posibil să ai mai multe oportunități de muncă și să poți solicita un salariu mai mare.

3. Ia în considerare posibilitatea de a fi consultant; acesta câștigă adesea mai mult decât un angajat și își poate stabili propriile tarife.

Îți mai poți schimba statutul, din angajat în lucrător independent (echivalentul unui PFA în România), pentru a alege firmele cu care vrei să lucrezi și să-ți stabilești propriile tarife pentru serviciile oferite. Această schimbare îți oferă mai multă flexibilitate și control asupra carierei tale, permițându-ți să lucrezi cu o varietate mai largă de clienți și să ajustezi costurile serviciilor tale în funcție de cerințele și experiența ta. De asemenea, acest lucru poate duce la oportunități de venituri mai mari, în funcție de nișa și cererea de pe piață.

Există consultanți în domeniul IT în România care câștigă mult peste €5.000, lucrând simultan cu una sau mai multe companii. Acești profesioniști specializați, adesea cu abilități și experiență de înalt nivel, pot profita de cererea mare pentru expertiza lor în tehnologie. Lucrând ca freelancers sau consultanți independenți, ei au flexibilitatea de a alege proiecte diverse și pot negocia tarife mai avantajoase, reflectând valoarea adăugată pe care o aduc companiilor cu care colaborează. Această abordare le permite să optimizeze veniturile și să aibă un control mai mare asupra carierei lor.

Pe lângă asta, consideră dacă poate ar fi timpul pentru o schimbare de direcție în cariera ta pentru a-ți crește veniturile. Pe baza analizei raportului global de tendințe în talent LinkedIn 2022⁵⁶, sondajului de salarii Glassdoor 2023⁵⁷, raportului laboratorului de angajare Indeed 2021⁵⁸, iată cel mai bine plătit zece locuri de muncă din următorii zece ani:

1. Specialist în Inteligență Artificială (AI)
2. Cercetător de date
3. Expert în securitate cibernetică
4. Inginer în energie regenerabilă
5. Profesioniști medicali
6. Dezvoltator de software
7. Designer UX/UI
8. Manager de marketing
9. Analist financiar
10. Analist de afaceri

Evaluarea și stabilirea obiectivelor

Ai putea analiza joburile de mai sus, încercând să afli dacă ți se potrivește vreunul. Apoi ai putea să-ți construiești o strategie. Ca să reușești, îți recomand să ții cont de următoarele:

1. *Motivația personală*: află de ce vrei să-ți schimbi cariera și ce așteptări ai de la noua direcție profesională.

2. *Identifică-ți competențele-cheie*: fă o listă a abilităților și experiențelor tale, subliniind cum pot fi acestea aplicate în noul domeniu.

3. *Definirea obiectivelor*: stabilește-ți obiectivele specifice, măsurabile, realizabile, relevante și privitoare la timp pentru a-ți ghida tranziția; de exemplu: Vreau să ajung product manager la META cu un salariu de peste €100.000 în următorii 3 ani.

Actualizarea profilului LinkedIn

Un profil LinkedIn bine pus la punct îți poate deschide multe uși în carieră, așa cum demonstrează și experiența noastră la Planable, unde am folosit exclusiv LinkedIn și recomandări pentru angajări. Ne-am bazat mereu pe profilurile de LinkedIn ale candidaților pentru a ne forma o imagine inițială despre ei înainte de a-i invita la interviu. Iată cum îți poți optimiza profilul pentru a reflecta cel mai bine direcția ta nouă:

1. *Creează o primă impresie bună*: alege o fotografie profesională și un fundal care să te reprezinte, oferind o primă impresie puternică. Profilul tău ar trebui să reflecte imaginea unui profesionist angajat și adaptabil.

2. *Povestea ta*: folosește secțiunea de rezumat (descrierea profilului) pentru a povesti cine ești profesional și ce te diferențiază. Include detalii despre tranziția ta în carieră, accentuându-ți motivația și aspirațiile.

3. *Accentuează experiența, abilitățile și performanțele:* detaliază-ți experiența profesională și educațională, punând accent pe realizări și abilități relevante pentru noul domeniu. Nu uita să actualizezi și secțiunea de competențe (skills).

4. *Interacționează cu alții:* participă la discuții, publică conținut relevant și conectează-te cu lideri și influenceri din industria ta. Acest lucru demonstrează nu doar cunoștințele tale, ci și interesul activ în domeniu.

5. *Obține și oferă recomandări:* recomandările de la foști colegi, manageri sau clienți pot adăuga credibilitate profilului tău. Acestea oferă angajatorilor potențiali un feedback valoros despre competențele și caracterul tău profesional.

6. *Folosește cuvinte-cheie:* include cuvinte-cheie relevante în industria ta în toate secțiunile profilului (product management, customer research, competitive intelligence, industry analysis, trends, economic signals, and competitive activity, product strategy etc.), pentru a crește șansele de a fi găsit de recrutorii care caută acele competențe

7. *La inițiativa:* nu ezita să le scrii direct recruterilor și să te conectezi cu angajații din companiile unde dorești să aplici. O abordare proactivă poate deschide uși și poate facilita obținerea unei recomandări interne, crescând astfel șansele tale de a fi luat în considerare pentru un post.

Prin optimizarea profilului tău de LinkedIn, vei putea atrage atenția angajatorilor potențiali și vei demonstra că ești un candidat bine pregătit și conștient de direcția în care dorești să îți dezvolti cariera.

Aplicarea pentru locuri de muncă

Aplicarea selectivă și personalizată poate crește șansele de succes. Iată cum poți face asta mai strategic.

1. *Strategie în aplicare:* aplică doar la joburi unde competențele și experiența se potrivesc cel mai bine.

2. *Scrisori de intenție personalizate:* scrie o scrisoare de

intenție unică pentru fiecare aplicare, adresându-te direct la rolul și compania respectivă.

3. *Profită de rețeaua ta de contacte*: folosește-ți rețeaua de contacte pentru a afla despre oportunități și pentru a obține recomandări.

Pregătirea pentru interviuri

O bună pregătire pentru interviu te poate diferenția de alți candidați. Iată cum te poți pregăti eficient:

1. *Cercetează întrebările comune*: învață tipurile de întrebări frecvente în interviurile din industria țintă și pregătește răspunsuri.

2. *Exersează un interviu*: practică interviurile cu prieteni, colegi sau mentorii pentru a-ți îmbunătăți abilitățile de comunicare.

3. *Informează-te despre companie*: cunoaște detaliile și cultura fiecărei companii la care aplici, demonstrându-ți astfel interesul și dedicația.

Negocierea ofertelor de muncă

Negocierea este o artă și necesită pregătire. Iată cum te poți asigura că obții cea mai bună ofertă. Impactul asupra vieții tale va fi considerabil mai mare dacă reușești să obții o mărire de salariu de €1.000, comparativ cu economiile pe care le-ai realiza prin achiziționarea unei perechi de pantaloni cu o reducere de €100.

1. *Tu știi cât valorezi?* Informează-te despre salariile medii pe piață și beneficiile din industria țintă.

2. *Discuții deschise despre salariu și beneficii*: fii pregătit să discuți deschis despre așteptările salariale, arătând flexibilitate și realitate.

3. *Evaluează ofertele în mod complet*: ia în considerare

nu doar salariul, ci și alte beneficii, cum ar fi echilibrul dintre viața profesională și cea personală, oportunitățile de dezvoltare și cultura organizațională.

Acești pași te vor ajuta să navighezi cu succes schimbarea carierei, deschizând calea spre oportunități financiare mai mari și investiții mai profitabile.

Metoda #3

Calea antreprenoriatului

Pentru a-ți crește veniturile ca antreprenor, abordarea cea mai eficientă este să identifici și să rezolvi o problemă specifică întâmpinată de comunitatea ta sau de un grup de oameni apropiat. Această strategie se bazează pe principiul că cei mai de succes antreprenori sunt cei care rezolvă probleme pe care le-au experimentat personal, în loc să se bazeze doar pe ideea că au o „idee de afaceri” inovatoare.

Acest lucru asigură că soluția propusă este ancorată în realitatea și nevoile concrete ale pieței. De asemenea, abordarea unei probleme familiare înseamnă că antreprenorul are o înțelegere profundă a acesteia și este motivat să găsească soluții eficiente.

E important să știi și că majoritatea antreprenorilor se confruntă cu venituri medii și adesea reușesc doar să-și acopere cheltuielile companiei și salariile angajaților. Aceasta reflectă realitatea că antreprenoriatul implică riscuri semnificative și că succesul nu este garantat. Multe afaceri mici sau de start-up se luptă pentru a deveni profitabile, având în vedere provocările legate de gestionarea costurilor, concurența intensă și fluctuațiile pieței.

Dacă ar fi să o iau de la capăt, iată ce direcție aș aborda acum în calea mea către antreprenoriat:

1. Identifică o problemă sau nevoie:
 - observă problemele cu care te confrunți sau pe care

le vezi în jur. Cele mai bune idei de afaceri sunt adesea soluții la probleme reale;

- întreabă-te ce lipsește din comunitatea ta, ce servicii sau produse ți-ar îmbunătăți viața. Această abordare te poate conduce către o idee de afaceri viabilă;
- fii atent la problemele și frustrările zilnice, atât în viața personală, cât și în cea profesională.

2. Validare și cercetare:

- analizează piața pentru a identifica nișe neexplorate sau servicii/produse care lipsesc sau nu sunt suficient dezvoltate. Folosește sondaje, interviuri și analize de piață pentru a testa cererea pentru ideea ta;
- înțelege cine sunt clienții tăi țintă și ce nevoi specifice au. Acest lucru te va ajuta să-ți adaptezi ideea pentru a răspunde mai bine nevoilor lor;
- discută cu prieteni, familie și colegi despre provocările lor. Rețelele sociale și forumurile online pot fi, de asemenea, surse bune pentru a înțelege nevoile comunității;
- urmărește ce fac competitorii tăi, ce funcționează pentru ei și ce nu. Acest lucru te poate ajuta să identifici o nișă sau un avantaj competitiv.

3. Elaborează un plan de afaceri:

- un plan de afaceri bine structurat îți oferă o direcție clară și te ajută să atragi investitori sau finanțare. Acesta trebuie să includă o analiză de piață, un plan de marketing, o previziune financiară și o strategie de creștere;
- evaluează potențialul de profitabilitate al ideii tale. Acest lucru poate include analiza costurilor, previziunile de vânzări și evaluarea prețului;
- creează o prezentare succintă a afacerii tale, incluzând misiunea, viziunea, produsul/serviciul, piața țintă și obiectivele principale;

- descrie planul tău de marketing și vânzări, cum planifici să atragi și să păstrezi clienți, inclusiv prețuri, promovări și strategii de vânzare;
- dacă ai nevoie de finanțare, trece suma necesară și cum va fi folosită.

4. Prototip și testare:

- dezvoltă un prototip al produsului sau serviciului tău și testează-l în piață. Feedbackul inițial este vital pentru a face ajustări necesare înainte de lansarea completă;
- o lansare într-o piață restrânsă sau un test pilot poate oferi informații valoroase despre receptivitatea pieței la produsul sau serviciul tău;
- alege un grup de potențiali utilizatori care reprezintă piața țintă pentru testarea prototipului;
- organizează sesiuni în care participanții pot folosi prototipul și oferă feedback;
- implementează o lansare pilot într-o piață restrânsă pentru a evalua receptivitatea și funcționalitatea în condiții reale de piață;
- monitorizează performanța produsului în timpul testului pilot și fii pregătit să faci ajustări rapide pentru a îmbunătăți experiența utilizatorului.

5. Înființarea afacerii:

- alege structura legală adecvată, înregistrează afacerea și obține toate licențele și permisele necesare. Aceștia sunt pași esențiali pentru a asigura legalitatea și profesionalismul afacerii tale;
- înființarea unei afaceri poate părea descurajantă la început, mai ales din pricina aspectelor birocratice și administrative. E important însă să nu te oprești din cauza acestor obstacole inițiale;
- odată ce îți deschizi compania, procesul de învățare începe. Vei dobândi treptat cunoștințe despre

contabilitate, despre ce declarații trebuie să depui și cum să administrezi eficient afacerea;

- este un proces continuu de învățare, iar pe măsură ce te confrunți cu noi provocări, vei dobândi experiența și abilitățile necesare pentru a gestiona afacerea cu succes.

6. Lansarea pe piață:

- o strategie de marketing eficientă este esențială pentru a atrage clienți. Construiește o prezență online puternică și folosește diferite canale de marketing pentru a ajunge la publicul tău țintă;
- un site web bine dezvoltat și optimizat pentru motoarele de căutare este esențial și poate fi creat aproape gratuit, ai nevoie doar o mică investiție pentru domeniu. Poți utiliza, de asemenea, rețele sociale și platforme de e-commerce pentru a ajunge la clienți;
- testează și ajustează: monitorizează performanța campaniilor tale și ajustează-le în funcție de rezultate. A/B testingul poate fi util pentru a identifica cele mai eficiente tactici;
- asigură-te că produsul sau serviciul tău oferă o valoare reală pentru clienți. Recomandările și recenziile pozitive pot avea un impact semnificativ;
- construiește relații durabile cu clienții tăi. O comunicare bună și serviciul clienți de calitate pot genera loialitate;
- studiază competiția pentru a înțelege piața și pentru a găsi modalități de a te diferenția;
- stabilește un buget adecvat pentru activitățile de marketing și asigură-te că îl gestionezi eficient;
- analizează rezultatele campaniilor tale, învață din experiență și adaptează-ți strategiile pe măsură ce evoluează piața și afacerea ta.

Piața și tehnologia se schimbă rapid. Rămâi informat și adaptabil pentru a răspunde schimbărilor și pentru a menține afacerea relevantă și competitivă.

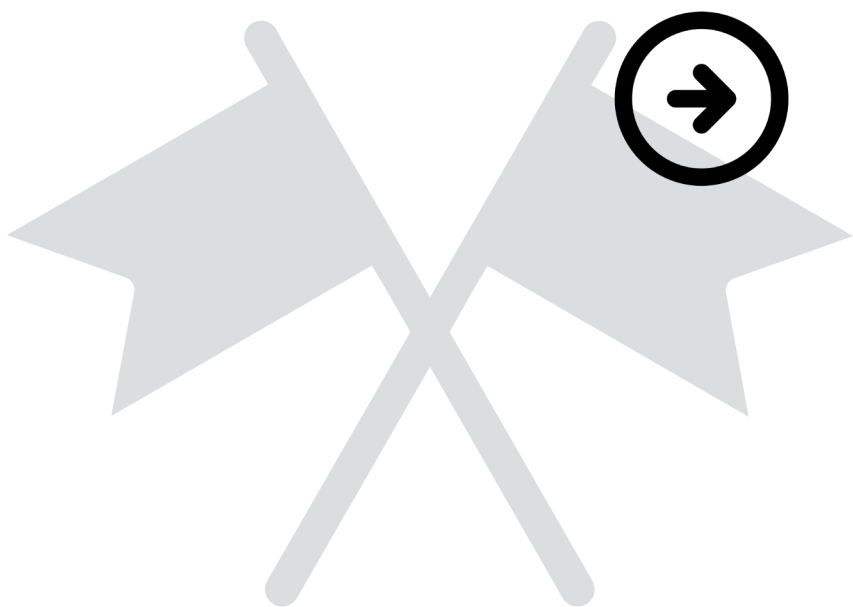
*

Să fii antreprenor nu este ușor, dar mie mi-a schimbat viața și cred că poate face același lucru și pentru tine, indiferent de calea pe care o alegi. Călătoria implică depășirea provocărilor, asumarea riscurilor și învățarea din eșecuri. Cu toate acestea, oferă și oportunitatea de creștere personală și profesională, independență financiară și posibilitatea de a-ți urma pasiunea.

Fie că rezolvi o problemă din comunitate, începi o afacere sau te lansezi în orice altă inițiativă antreprenorială, experiența poate fi incredibil de satisfăcătoare și transformatoare. Abordează provocările, rămâi perseverent, și ai încredere în abilitatea ta de a avea un impact pozitiv.

Fiecare persoană are un traseu unic în cariera sa și nu există un singur drum spre succes. Fie că te îndrepti spre antreprenoriat sau alegi să îți construiești o carieră în cadrul unei organizații, cel mai important este să îți recunoști și să îți valorizezi propriile tale puncte forte, aspirații și valori. Succesul și împlinirea profesională pot fi atinse în multe moduri, și rolul de angajat este la fel de valoros și demn de urmat ca și cel de antreprenor.

Înceiere

Să fii independent financiar și să ai suficiente resurse bănești astfel încât să-ți poți îndeplini visurile pare greu de realizat pentru o persoană care nu provine din păturile avute ale societății. Mai poate părea, de asemenea, greu să încerci toate acestea în condițiile în care societatea ne-a modelat un sistem de gândire în care greșelile nu sunt modalități de învățare, ci doar eșecuri. Dar poți obține independența financiară – cu disciplină, educație și un plan bine structurat. Și asta chiar dacă n-ai avut niciodată de-a face cu chestiuni legate de piețe bursiere, brokeri ori diversitatea fondurilor de economii. Iată câteva idei călăuzitoare:

1. *Începe cu obiective clare:* amintește-ți întotdeauna „de ce”. Când drumul tău va fi presărat cu piedici, motivele tale te vor ține ancorat la realitate și motivat. Setează-ți obiective financiare clare și concrete.

2. *Consecvența este cheia:* nu gesturile mari și ocazionale sunt importante, de pildă să economisești o dată €1.000 și apoi nimic, niciodată; ci despre obiceiurile tale zilnice, săptămânale și lunare care dau rezultate în timp; de exemplu, €250/lună pe o perioadă lungă de timp.

3. *Fii întotdeauna informat:* lumea finanțelor este dinamică. Dacă ești la zi cu informațiile relevante, vei putea lua decizii înțelepte care să se potrivească cu timpurile și obiectivele tale.

4. *Caută o comunitate:* conectează-te cu alții care sunt într-o călătorie similară. Împărtășește experiențe, caută sfaturi și sărbătorește împreună cu alții reușitele.

5. *Măsoară progresul:* revizuieste-ți regulat situația financiară. Sărbătorește-ți reușitele, indiferent cât de mici, și învață din obstacolele întâmpinate.

6. *Fii răbdător:* obținerea independenței financiare este un maraton, nu o cursă de viteză. Rezistă tentației de a compara călătoria ta cu cea a altora. Fiecare cale este unică.

Punând niște baze solide, construind constant și având mereu în vedere viitorul, îți poți îndeplini obiectivele financiare. Călătoria ta spre independența financiară nu se referă doar la bani, ci și la construirea unei vieți de libertate, alegeri și liniște sufletească. Așadar, pregătește-te, ține-te de plan și nu uita să te bucuri de călătorie!

E tentant să căutăm satisfacții imediate și să ne grăbim să obținem randamente rapide, dar adevărata putere stă în a alege un plan financiar solid și a-l urma consecvent de-a lungul anilor sau chiar a deceniilor. Strategiile de investiții cele mai eficiente sunt adesea cele care se desfășoară pe o perioadă îndelungată, unde compunerea și reinvestirea pot avea un impact uriaș asupra averii tale.

Niciun drum către independența financiară nu este lipsit de obstacole. Vor fi momente de incertitudine, de volatilitate a piețelor, poate chiar de pierderi financiare. Nu te descuraja. De fapt, acestea sunt momentele în care răbdarea și disciplina sunt cele mai valoroase. Atunci când te simți descurajat sau tentat să renunți, amintește-ți că fiecare pas pe care îl faci acum te duce mai aproape de obiectivul tău final.

Și nu uita: răbdarea și investițiile continue pe termen lung sunt două dintre cele mai puternice instrumente pe care le ai la dispoziție în călătoria ta financiară.

*

La final, te felicit că ai parcurs această carte, acest prim pas către prima ta investiție. Sper să nu te oprești aici. Așa cum a spus odată Naval Ravikant, „pensionarea este momentul în care nu mai sacrifici prezentul pentru un viitor imaginar”.

Îți urez investiții profitabile,

*Vlad Caluș
fondator @ Minimalistu*

Muṭumiri

În aceste rânduri, vreau să mulțumesc din inimă tuturor celor care m-au ajutat să fac această carte posibilă. Încep cu soția mea, Ecaterina, care nu doar că mi-a fost alături, ci a fost stâlpul meu de susținere în calitate de antreprenor și partener de viață, ea este o sursă constantă de sprijin și iubire. Nu aș fi putut face asta fără ea.

Echipa Minimalistu, printre care Luciana, Iulia, Rodica și Geo, ați fost extraordinari. Ați pus atât de mult suflet în acest proiect și vă sunt foarte recunoscător pentru asta.

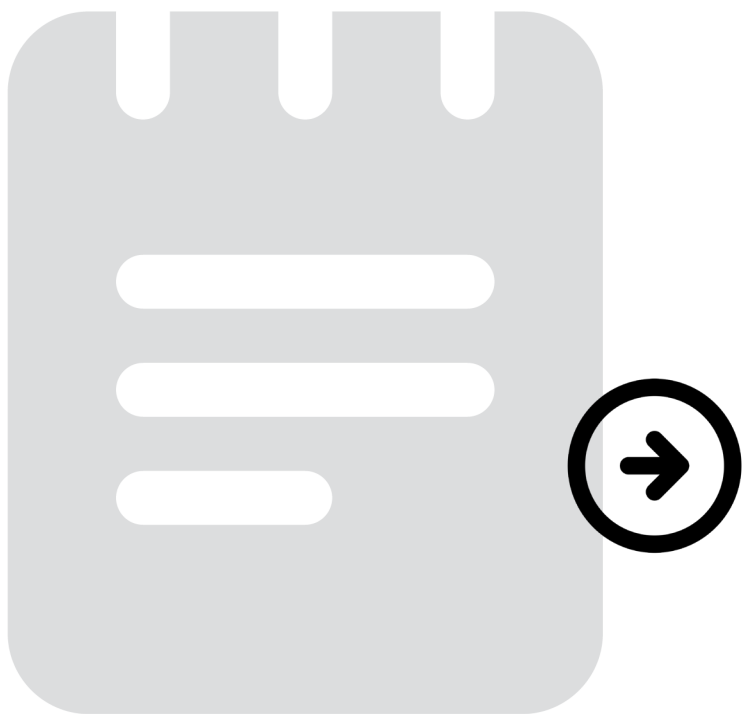
Nadia, ești incredibil de talentată. Fotografiile tale au adus un suflu nou brandului meu personal și pentru asta îți mulțumesc enorm.

Colegilor mei de la Planable - Xenia, Miruna și Nicu, vă mulțumesc că ați fost alături de mine. Împreună, am reușit să realizăm lucruri minunate și să depășim așteptările.

Și nu în ultimul rând, un mare mulțumesc tuturor celor care m-au susținut pe parcurs, cu fiecare like, comentariu, mesaj privat și cuvânt de încurajare a fost o sursă de inspirație și motivație. Aprecierea voastră pentru munca mea nu doar că m-a onorat, ci m-a motivat să continui și să mă autodepășesc.

Sper ca această carte să vă inspire și să ajute la o mai bună educație financiară pentru toți. Vă mulțumesc pentru tot suportul și sper să continuăm acest drum împreună.

Note

1. Marina Căldare, „Salariul mediu lunar pe economie pentru 2017 a fost stabilit în sumă de 5600 lei”, Monitorul fiscal, 21.07.2017, <https://monitorul.fisc.md/editorial/salariul-mediu-lunar-pe-economie-pentru-2017-a-fost-stabilit-in-suma-de-5600-lei.html/#:~:text=Prin%20Hot%C4%83r%C3%A2rea%20Guvernului%20nr.,%C3%AEEn%20cuantumul%20de%205300%20lei>
2. „România este la coada clasamentului european privind educația financiară și are cea mai mare populație care își supraapreciază cunoștințele financiare”, Economedia.ro, 21.07.2023, <https://eonomedia.ro/romania-este-la-coada-clasamentului-european-privind-educatia-financiara-si-are-cea-mai-mare-populatie-care-isi-supraapreciaza-cunostintele-financiare.html>
3. Catey Hill, „This common behavior is the No. 1 predictor of whether you'll get divorced”, Market Watch, 10.01.2018, <https://www.marketwatch.com/story/this-common-behavior-is-the-no-1-predictor-of-whether-youll-get-divorced-2018-01-10>
4. „Do money problems lead to divorce? Money matters and the family – Part 1”, 5.11.2021, nEMMA, <https://gemma.gov.mt/do-money-problems-lead-to-divorce-money-matters-and-the-family-part-1/>
5. Jeffrey Dew, Sonya Britt, Sandra Huston, „Examining the Relationship Between Financial Issues and Divorce”, Family Relations. Interdisciplinary Journal of Applied Family Science, vol. 61, nr. 4, pp. 615-628, octombrie 2012,
6. Paul Tough, „Americans Are Losing Faith in the Value of College. Whose Fault Is That?”, The New York Times Magazine, 5.09.2023, <https://www.nytimes.com/2023/09/05/magazine/college-worth-price.html>
7. Cristina Dobreanu, „Bombă cu ceas. Ce pot face românii dacă pensia de la stat nu le va ajunge pentru un trai decent”, Europa Liberă România, 18.12.2019, <https://romania.europalibera.org/a/bomba-cu-ceas-ce-pot-face-romanii-daca-pensia-de-la-stat-nu-le-va-ajunge-pentru-un-trai-decent/30332338.html>
8. Digi24, „Sistemul de pensii riscă să intre în colaps. Avem tot mai mulți pensionari și tot mai puțini angajați”, Digi24.ro, 30.04.2023, <https://www.digi24.ro/stiri/sistemul-de-pensii-risca-sa-intre-in-colaps-avem-tot-mai-multi-pensionari-si-tot-mai-putini-angajati-2332489>
9. Andreea Tobias, „Cât costă să studiezi la o facultate în afara țării”, Mediafax, 8.12.2022, <https://www.mediafax.ro/economic/cat-costa-sa-studiezi-la-o-facultate-din-afara-tarii-21392350>
10. Amanda Push, „Student Debt by Country: College Costs and Student Loans Around the World”, Lending Tree, 1.07.2022, <https://www.lendingtree.com/student/student-debt-by-country/>
11. The Concept, Analiza pieței rezidențiale din România. Raport Trimestrial T4 2023, 2023, https://theconcept.ro/wp-content/uploads/2024/02/THE-CONCEPT_Raport-trimestrial-T4-2023.pdf

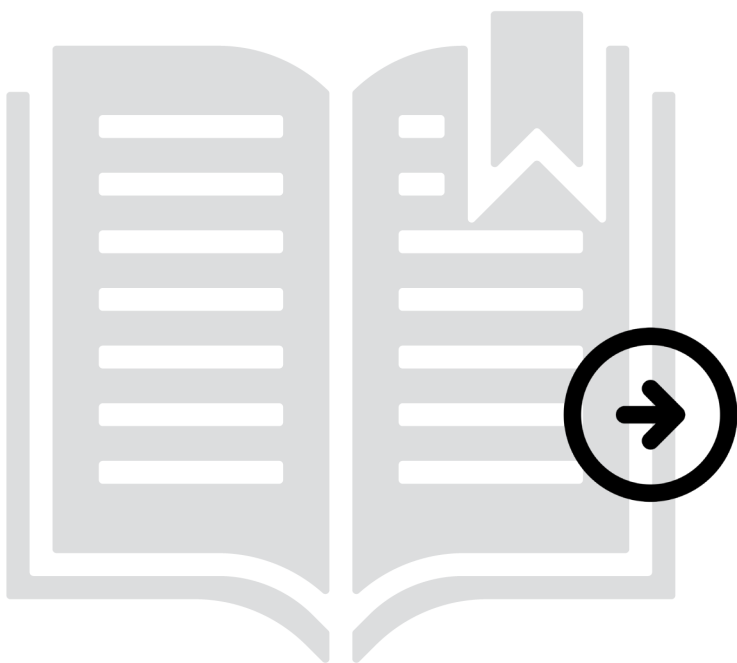
12. Institutul Național de statistică, „Inflația și evoluția prețurilor de consum: decembrie 2023”, https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ipc12r23.pdfAmanda Montañez, „This Is Your Brain on Poverty”, Scientific American, 3.03.2017, <https://www.scientificamerican.com/blog/sa-visual/this-is-your-brain-on-poverty/>
13. Matthew A. Killingsworth, „Experienced well-being rises with income, even above \$75,000 per year”, PNAS, 18.01.2021, <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2016976118>, <https://www.pnas.org/>
14. Kevin DiCiurcio, Olga Lepigina, Ian Kresnak, Joseph Davis, „Value versus growth stocks: The coming reversal of fortunes”, Vanguard, aprilie 2021, <https://www.vanguard.co.uk/content/dam/intl/europe/documents/en/value-versus-growth-stocks-uk-en-pro.pdf>
15. Federal Reserve History, „Stock Market Crash of 1929”, noiembrie 2013, <https://www.federalreservehistory.org/essays/stock-market-crash-of-1929>
16. Macrotrends, „Dow Jones – DJIA – 100 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/1319/dow-jones-100-year-historical-chart>
17. Macrotrends, „S & P 500 Index – 90 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/2324/sp-500-historical-chart-data>
18. Macrotrends, „NASDAQ Composite – 45 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/1320/nasdaq-historical-chart>
19. Macrotrends, „S & P 500 Index – 90 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/2324/sp-500-historical-chart-data>
20. Macrotrends, „S & P 500 Historical Annual Returns”, <https://www.macrotrends.net/2526/sp-500-historical-annual-returns>
21. Philip L. Cooley, Carl M. Hubbard, Daniel T. Walz, „Retirement Savings: Choosing a Withdrawal Rate That Is Sustainable”, American Association of Individual Investors Journal, februarie 1998, https://www.aaii.com/files/pdf/6794_retirement-savings-choosing-a-withdrawal-rate-that-is-sustainable.pdf
22. Trading Economics, „Euro Area Inflation Rate”, <https://tradingeconomics.com/euro-area/inflation-cpi>
23. Ministerul Finanțelor, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov, Serviciul Asistență pentru Contribuabili, „Modificări aduse Codului fiscal de legea 142/2022”, https://static.anaf.ro/static/10/Brasov/Brasov/legea_142.pdf
24. Deloitte, „Tax guides and highlights”, <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>
25. Eurostat, „Mortality and life expectancy statistics”, martie 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Mortality_and_life_expectancy_statistics#:~:text=Life%20expectancy%20at%20birth%20in%20the%20EU%20was%20estimated%20at,year%20lower%20than%20in%202020
26. POORSWISS, „Updated Trinity Study for 2024 – More Withdrawal

- Rates", februarie 2024, <https://thepoorswiss.com/updated-trinity-study/#:~:text=The%20Trinity%20Study%20is%20the,adjusted%20for%20inflation%20every%20year>
27. Florin Bărbuță, „Coșul minim de consum pentru o familie de 4 persoane: 8 659 lei/lună în 2022”, HotNews.ro, 9.03.2023, https://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-26130493-cosul-minim-consum-pentru-familie-4-persoane-8-659-lei-luna-2022.html
 28. Philip L. Cooley, Carl M. Hubbard, Daniel T. Walz, „Retirement Savings: Choosing a Withdrawal Rate That Is Sustainable”, American Association of Individual Investors Journal, februarie 1998, https://www.aaii.com/files/pdf/6794_retirement-savings-choosing-a-withdrawal-rate-that-is-sustainable.pdf
 29. Mr. Money Mustache, „The Shockingly Simple Math Behind Early Retirement”, 13.01.2012, <https://www.mrmoneymustache.com/2012/01/13/the-shockingly-simple-math-behind-early-retirement/>
 30. Minimalistu, „Transformă-ți finanțele personale”, <https://minimalistu.teachable.com/p/buget-centralizat>
 31. Antena3, „Cât a ajuns să fie pensia minimă și salariul minim în România. Veniturile, topite de inflație”, 10.04.2023, <https://www.antena3.ro/economic/cat-este-pensia-minima-salariul-minim-romania-topite-inflatie-671060.html>
 32. Florin Bărbuță, „Coșul minim de consum pentru o familie de 4 persoane: 8 659 lei/lună în 2022”, HotNews.ro, 9.03.2023, https://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-26130493-cosul-minim-consum-pentru-familie-4-persoane-8-659-lei-luna-2022.html
 33. Yahoo! Finance, „NVIDIA Corporation (NVDA) NasdaqGS - NasdaqGS Real Time Price. Currency in USD”, <https://finance.yahoo.com/quote/NVDA/>
 34. Adrian Ungureanu, „Analiză: Românii au așteptat o scădere a prețurilor apartamentelor, dar cât de departe au fost de realitate”, WallStreet.ro, 20.12.2023, <https://www.wall-street.ro/articol/Real-Estate/303666/analiza-romanii-au-asteptat-o-scadere-a-preturilor-apartamentelor-dar-cat-de-departe-au-fost-de-realitate.html>
 35. Bursa de Valori București, „Ghidul investitorului de retail”, octombrie 2014, https://m.bvb.ro/info/Rapoarte/Ghiduri/ghidul_investitorului_de_retail_ro_web.pdf (accesat la data de 3.03.2024).
 36. Thomas Herold, „Why Average Investors Lose Millions In The Stock Market”, Medium, 26.07.2022, <https://medium.datadriveninvestor.com/why-average-investors-lose-millions-in-the-stock-market-b2e77ecb26bd> (accesat la data de 1.02.2024).
 37. The Evaluator, „J.P. Morgan: The case for (always) staying invested”, 2.03.2022, <https://www.evaluatorfunds.com/jp-morgan-the-case-for-always-staying-invested/>
 38. J.P. Morgan Asset Management, „Guide to the markets”, <https://am.jpmorgan.com/us/en/asset-management/adv/insights/mar>

- ket-insights/guide-to-the-markets/
39. Macrotrends, „S & P 500 Index – 90 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/2324/sp-500-historical-chart-data>
40. S & P 500 Data, „Stock market returns between 1926 and 2023”, <https://www.officialdata.org/us/stocks/s-p-500/1926>
41. The Measure of a Plan, „U.S. Stock Market Returns – a history from the 1870s to 2023”, 28.02.2024, <https://themeasureofaplan.com/us-stock-market-returns-1870s-to-present/>
42. iShares, „iShares Core S & P 500 UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/253743/ishares-sp-500-b-ucits-etf-acc-fund?switchLocale=y&siteEntryPassthrough=true>
43. iShares, „iShares Core MSCI World UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/251882/ishares-msci-world-ucits-etf-acc-fund>
44. iShares, „iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/264659/ishares-msci-emerging-markets-imi-ucits-etf>
45. iShares, „iShares NASDAQ 100 UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/253741/ishares-nasdaq-100-ucits-etf>
46. Vanguard, „FTSE All-World UCITS ETF – (USD) Accumulating (VWRP)”, <https://www.vanguard.co.uk/professional/product/etf/equity/9679/ftse-all-world-ucits-etf-usd-accumulating>
47. S & P Dow Jones, „The Story of Factor-Based Investing”, februarie 2015, <https://www.spglobal.com/spdji/en/documents/research/research-the-story-of-factor-based-investing.pdf>
48. Berkshire Hathaway INC., „Berkshire's Corporate Performance vs. the S & P 500”, 28 februarie 2014, <https://www.berkshirehathaway.com/letters/2013ltr.pdf>
49. XTB, „Întrebari frecvente si raspunsuri despre modificarile fiscale aplicabile incepand cu 1 ianuarie 2023”, https://xtb.scdn5.secure.raxcdn.com/file/0102/11/FAQ_venituri_din_investitii_1a6da12a7a.pdf
50. ANAF, „DECRET Nr. 238 din 23 decembrie 1974”, https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/AsistentContribuabili_r/Conventii/SUA.htm
51. XTB, „Investești în acțiuni ale companiilor din SUA? Evită dubla impozitare a dividendelor!”, <https://ro.xtb.com/informatii-formular-w-8ben>
52. Built In, „29 Companies That Pay for MBA Programs”, 13.03.2024, <https://builtin.com/company-culture/companies-that-pay-for-mba>
53. David Filwood, „2022 Job Hoppers More Than Doubled Their Wage Increase Over Job Stayers”, LinkedIn, 11.04.2023,
54. Caroline Castrillon, „Why Job Hopping Is Going To Continue For The Foreseeable Future”, Forbes, 3.09.2023, <https://www.forbes.com/sites/carolinecastrillon/2023/09/03/why-job-hopping-is-going-to-continue-for-the-foreseeable-future/>

55. LinkedIn, „Global Talent Trends”, octombrie 2023, <https://business.linkedin.com/talent-solutions/global-talent-trends?trk=bl-po&ve-h=Global-talent-trends-2022-launch-post>
56. Glassdoor, „Are you paid fairly”, <https://www.glassdoor.com/Salaries/index.htm>
57. Indeed, „2021 Hiring Trends Report”, 14.10.2021, <https://www.indeed.com/lead/2021-hiring-trends-report>

Bibliografie

- ANAF, „Decret Nr. 238 din 23 decembrie 1974”, https://static.anaf.ro/stat/10/Anaf/AsistentaContribuabili_r/Conventii/SUA.htm.
- Antena3, „Cât a ajuns să fie pensia minimă și salariul minim în România. Veniturile, topite de inflație”, 10.04.2023, <https://www.antena3.ro/economic/cat-este-pensia-minima-salariul-minim-romania-topite-inflatie-671060.html>.
- Berkshire Hathaway INC., „Berkshire's Corporate Performance vs. the S&P 500”, 28 februarie 2014, <https://www.berkshirehathaway.com/letters/2013ltr.pdf>.
- Built In, „29 Companies That Pay for MBA Programs”, 13.03.2024, <https://builtin.com/company-culture/companies-that-pay-for-mba>.
- Bursa de Valori București, „Ghidul investitorului de retail”, octombrie 2014, https://m.bvb.ro/info/Rapoarte/Ghiduri/ghidul_investitorului_de_retail_ro_web.pdf.
- Caroline Castrillon, „Why Job Hopping Is Going To Continue For The Foreseeable Future”, Forbes, 3.09.2023, <https://www.forbes.com/sites/carolinecastrillon/2023/09/03/why-job-hopping-is-going-to-continue-for-the-foreseeable-future/>.
- Căldare, Marina, „Salariul mediu lunar pe economie pentru 2017 a fost stabilit în sumă de 5600 lei”, Monitorul fiscal, 21.07.2017, <https://monitorul.fisc.md/editorial/salariul-mediu-lunar-pe-economie-pentru-2017-a-fost-stabilit-in-suma-de-5600-lei.html/#:~:text=Prin%20Hot%C4%83r%C3%A2rea%20Guvernului%20nr.,%C3%AEen%20cuan%20de%205300%20lei>.
- Cooley, Philip L.; Hubbard, Carl M.; Walz, Daniel T., „Retirement Savings: Choosing a Withdrawal Rate That Is Sustainable”, American Association of Individual Investors Journal, februarie 1998, https://www.aaii.com/files/pdf/6794_retirement-savings-choosing-a-withdrawal-rate-that-is-sustainable.pdf.
- David Filwood, „2022 Job Hoppers More Than Doubled Their Wage Increase Over Job Stayers”, LinkedIn, 11.04.2023, <https://www.linkedin.com/pulse/2022-job-hoppers-more-than-doubled-wage-increase-over-david-filwood/>.
- Deloitte, „Tax guides and highlights”, <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>.
- Dew, Jeffrey; Britt, Sonya; Huston, Sandra, „Examining the Relationship Between Financial Issues and Divorce”, Family Relations. Interdisciplinary Journal of Applied Family Science, vol. 61, nr. 4, pp. 615-628, octombrie 2012, <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00715.x>.
- DiCiurcio, Kevin; Lepigina, Olga; Kresnak, Ian; Davis, Joseph, „Value versus growth stocks: The coming reversal of fortunes”, Vanguard, aprilie 2021, <https://www.vanguard.co.uk/content/dam/intl/europe/documents/en/value-versus-growth-stocks-uk-en-pro.pdf>.
- Digi24, „Sistemul de pensii riscă să intre în colaps. Avem tot mai mulți pensionari și tot mai puțini angajați”, Digi24.ro, 30.04.2023, <https://www.digi24.ro/stiri/sistemul-de-pensii-risca-sa-intre-in-colas-avem-tot-mai-multi-pensionari-si-tot-mai-putini-angajati-2332489>.
- Dobreanu, Cristina, „Bombă cu ceas. Ce pot face românii dacă pensia de

- la stat nu le va ajunge pentru un trai decent”, Europa Liberă România, 18.12.2019, <https://romania.europalibera.org/a/bomba-cu-ceas-ce-pot-face-romanii-daca-pensia-de-la-stat-nu-le-va-ajunge-pentru-un-trai-decent/30332338.html>.
- Economedia.ro, „România este la coada clasamentului european privind educația financiară și are cea mai mare populație care își supraapreciază cunoștințele financiare”, 21.07.2023, <https://economedia.ro/romania-este-la-coada-clasamentului-european-privind-educatia-financiara-si-are-cea-mai-mare-populatie-care-isi-supraapreciaza-cunostintele-financiare.html>.
- Eurostat, „Mortality and life expectancy statistics”, martie 2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Mortality_and_life_expectancy_statistics#:~:text=Life%20expectancy%20at%20birth%20in%20the%20EU%20was%20estimated%20at,year%20lower%20than%20in%202020.
- Federal Reserve History, „Stock Market Crash of 1929”, noiembrie 2013, <https://www.federalreservehistory.org/essays/stock-market-crash-of-1929>.
- Florin Bărbuță, „Coșul minim de consum pentru o familie de 4 persoane: 8 659 lei/lună în 2022”, HotNews.ro, 9.03.2023, https://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-26130493-cosul-minim-consum-pentru-familie-4-persoane-8-659-lei-luna-2022.htm.
- EMMA, „Do money problems lead to divorce? Money matters and the family – Part 1”, 5.11.2021, <https://gemma.gov.mt/do-money-problems-lead-to-divorce-money-matters-and-the-family-part-1/>.
- Glassdoor, „Are you paid fairly”, <https://www.glassdoor.com/Salaries/index.htm>.
- Herold, Thomas, „Why Average Investors Lose Millions In The Stock Market”, Medium, 26.07.2022, <https://medium.datadriveninvestor.com/why-average-investors-lose-millions-in-the-stock-market-b2e77ecb26bd>.
- Hill, Catey, „This common behavior is the No. 1 predictor of whether you'll get divorced”, Market Watch, 10.01.2018, <https://www.marketwatch.com/story/this-common-behavior-is-the-no-1-predictor-of-whether-youll-get-divorced-2018-01-10>.
- Indeed, „2021 Hiring Trends Report”, 14.10.2021, <https://www.indeed.com/lead/2021-hiring-trends-report>.
- Institutul Național de Statistică, „IPC – serie de date anuala”, 22.01.2024, <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>.
- iShares, „iShares Core MSCI EM IMI UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/264659/ishares-msci-emerging-markets-imi-ucits-etf>.
- iShares, „iShares Core MSCI World UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/251882/ishares-msci-world-ucits-etf-acc-fund>.
- iShares, „iShares Core S&P 500 UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/>

- uk/individual/en/products/253743/ishares-sp-500-b-ucits-etf-acc-fund?switchLocale=y&siteEntryPassthrough=true.
- iShares, „iShares NASDAQ 100 UCITS ETF”, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/253741/ishares-nasdaq-100-ucits-etf>.
- J.P. Morgan Asset Management, „Guide to the markets”, <https://am.jpmorgan.com/us/en/asset-management/adv/insights/market-insights/guide-to-the-markets/>.
- Killingsworth, Matthew A., „Experienced well-being rises with income, even above \$75,000 per year”, PNAS, 18.01.2021, <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2016976118>, <https://www.pnas.org/>.
- LinkedIn, „Global Talent Trends”, octombrie 2023, <https://business.linkedin.com/talent-solutions/global-talent-trends?trk=bl-po&veh=Global-talent-trends-2022-launch-post>
- MacroTrends, „Dow Jones – DJIA – 100 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/1319/dow-jones-100-year-historical-chart>.
- MacroTrends, „NASDAQ Composite – 45 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/1320/nasdaq-historical-chart>.
- MacroTrends, „S & P 500 Historical Annual Returns”, <https://www.macrotrends.net/2526/sp-500-historical-annual-returns>.
- MacroTrends, „S & P 500 Index – 90 Year Historical Chart”, <https://www.macrotrends.net/2324/sp-500-historical-chart-data>.
- Minimalist, „Transformă-ți finanțele personale”, <https://minimalist.teachable.com/p/buget-centralizat>.
- Ministerul Finanțelor, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov, Serviciul Asistență pentru Contribuabili, „Modificări aduse Codului fiscal de legea 142/2022”, https://static.anaf.ro/static/10/Brasov/Brasov/legea_142.pdf.
- Montañez, Amanda, „This Is Your Brain on Poverty”, Scientific American, 3.03.2017, <https://www.scientificamerican.com/blog/sa-visual/this-is-your-brain-on-poverty/>.
- Mr. Money Mustache, „The Shockingly Simple Math Behind Early Retirement”, 13.01.2012, <https://www.mrmoneymustache.com/2012/01/13/the-shockingly-simple-math-behind-early-retirement/>.
- POORSWISS, „Updated Trinity Study for 2024 – More Withdrawal Rates!”, februarie 2024, <https://thepoorswiss.com/updated-trinity-study/#:~:text=The%20Trinity%20Study%20is%20the,adjusted%20for%20inflation%20every%20year>.
- Push, Amanda, „Student Debt by Country: College Costs and Student Loans Around the World”, Lending Tree, 1.07.2022, <https://www.lendingtree.com/student/student-debt-by-country/>.
- S&P Dow Jones, „The Story of Factor-Based Investing”, februarie 2015, <https://www.spglobal.com/spdji/en/documents/research/research-the-story-of-factor-based-investing.pdf>.
- S&P 500 Data, „Stock market returns between 1926 and 2023”, <https://www.officialdata.org/us/stocks/s-p-500/1926>.
- The Concept, Analiza pieței rezidențiale din România. Raport Trimestrial T4

- 2023, 2023, https://theconcept.ro/wp-content/uploads/2024/02/THE-CONCEPT_Raport-trimestrial-T4-2023.pdf.
- The Evaluator, „J.P. Morgan: The case for (always) staying invested”, 2.03.2022, <https://www.evaluatorfunds.com/jp-morgan-the-case-for-always-staying-invested/>.
- The Measure of a Plan, „U.S. Stock Market Returns – a history from the 1870s to 2023”, 28.02.2024, <https://themeasureofaplan.com/us-stock-market-returns-1870s-to-present/>.
- Tobias, Andreea, „Cât costă să studiezi la o facultate în afara țării”, Mediafax, 8.12.2022, <https://www.mediafax.ro/economic/cat-costa-sa-studiezi-la-o-facultate-din-afara-tarii-21392350>.
- Tough, Paul, „Americans Are Losing Faith in the Value of College. Whose Fault Is That?”, The New York Times Magazine, 5.09.2023, <https://www.nytimes.com/2023/09/05/magazine/college-worth-price.html>.
- Trading Economics, „Euro Area Inflation Rate”, <https://tradingeconomics.com/euro-area/inflation-cpi>.
- Ungureanu, Adrian, „Analiză: Românii au așteptat o scădere a prețurilor apartamentelor, dar cât de departe au fost de realitate”, WallStreet.ro, 20.12.2023, <https://www.wall-street.ro/articol/Real-Estate/303666/analiza-romanii-au-asteptat-o-scadere-a-preturilor-apartamentelor-dar-cat-de-departe-au-fost-de-realitate.html>.
- Vanguard, „FTSE All-World UCITS ETF – (USD) Accumulating (VWRP)”, <https://www.vanguard.co.uk/professional/product/etf/equity/9679/ftse-all-world-ucits-etf-usd-accumulating>.
- XTB, „Investești în acțiuni ale companiilor din SUA? Evită dubla impozitare a dividendelor!”, <https://ro.xtb.com/informatii-formular-w-8ben>.
- XTB, „Întrebări frecvente și răspunsuri despre modificările fiscale aplicabile începând cu 1 ianuarie 2023”, https://xtb.scdn5.secure.raxcdn.com/file/0102/11/FAQ_venituri_din_investitii_1a6da12a7a.pdf.
- Yahoo! Finance, „NVIDIA Corporation (NVDA) NasdaqGS – NasdaqGS Real Time Price. Currency in USD”, <https://finance.yahoo.com/quote/NVDA/>.

Resurse suplimentare

Glassdoor, <https://www.glassdoor.com/index.htm>

InteractiveBrokers, <https://interactivebrokers.co.uk/en/home.php>

iShares, <https://www.ishares.com/uk/individual/en/products/251882/=ishares-msci-world-ucits-etf-acc-fund>

Robert Half, <https://www.roberthalf.com/us/en>

Techstars London Accelerator, <https://www.techstars.com/accelerators/london>

XTB, <https://www.xtb.com/ro/despre-xtb>

@minimalistu.eu